

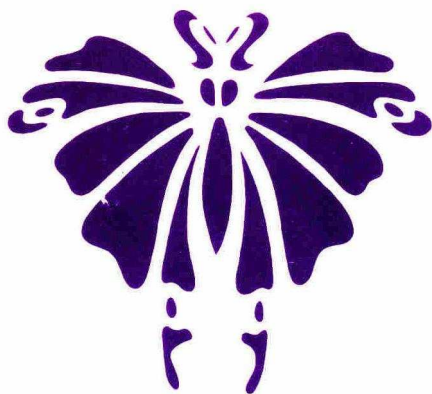
Χαΐα

Σπίτι

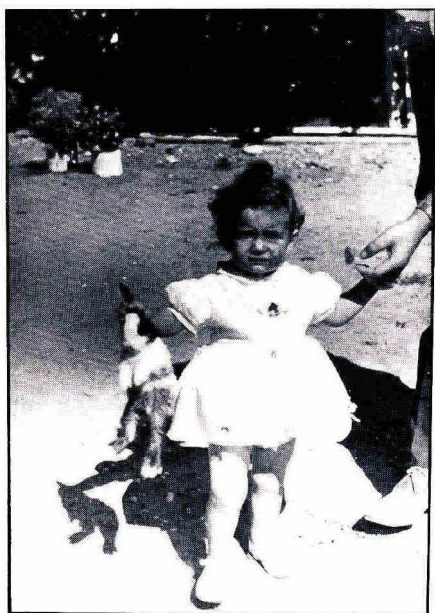
Γυναικών

Θεσσαλονίκης

**Η ΓΑΙΑ βγαίνει από το
ΣΠΙΤΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ στη
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ,
οδός Π.Π. Γερμανού 22.**

**Υπεύθυνη για το νόμο είναι
η Μαίρη Καφκά.**

περιεχόμενα

Ξαναβγαίνουμε λοιπόν	1
Πανελλαδική συνάντηση γυναικών ..	2
Αυτονομία	8
Διαταξικότητα	11
Ταξικότητα	14
Γάτα	17
Μια καταπληκτική εισήγηση	20
Προοπτική ενός προαναγγελλθέντος θανάτου	26
...συνέχεια του προαναγγελλθέντος θανάτου	28
Μια κριτική	31
Γράμμα από την Κύπρο	32
Καλύτερα ένα φριχτό τέλος παρά μια φρόκη χωρίς τέλος	33
Ο λόγος είναι κοινωνική πράξη	36
Κατάληψη Βιομηχανικής 1	38
Κατάληψη Βιομηχανικής 2	40
Με αφορμή το Κάραβελ	42
Απόπειρα	45
Βία	47
Μέχρι πότε;	48
Προηγούμενη νύχτα	50
Μια προσωπική μαρτυρία	51
Βιολογία και «αντρική υπεροχή»	52
Τι ντροπή για μια φεμινίστρια	55
Η 8 Μάρτη μια φανταστική ημερομηνία	58
Η Ελλάδα έχει ανεβασμένο γυναικείο κίνημα	60
Σημείωμα σε μια φίλη	62
Γυναικεία κίνηση	66
Πλάνη	67
Βιβλιοπωλείο γυναικών Αθήνας	68
Γυναίκες στο ΑΠΘ	70
Ένα γράμμα	71

Ξαναβγαίνουμε λοιπον...

Ξαναβγαίνουμε λοιπόν

Μετά ένα χρόνο σιωπής και απουσίας, κατορθώσαμε να βγάλουμε άλλη μια φορά την Γαία.

Ποιός φταίει γι' αυτό ; αναρωτιόμαστε

Λίγο η δική μας μιζέρια, η προχειρότητα, και ο ερμαφροδιτισμός και η γκε-τοποίηση - λίγο η δική σας αδιαφορία και εφησυχασμός και να ένας χρόνος απουσίας.

Χρειαζότανε λοιπόν ένα ταρακούνημα που έγινε κάπου στο τέλος της χρονιάς. Και εννοούμε την συγκέντρωση των αυτόνομων ομάδων και ατόμων.

Ξεκινήσαμε λοιπόν την έκδοση της Γαίας, θέλοντας να γράψουμε κάποια συμπεράσματα της μάζωξης των ομάδων - στη πορεία μας βγήκαν και άλλες ανάγκες, κάτι απόψεις για γεγονότα, κατάληψη, κάτι προσωπικά γράμματα (εκτός από τον Καπιταλισμό υπάρχει και μοναξιά) κάποιες πλάκες, 8 Μάρτη, ποιήματα και άλλα πολλά. Ο τρόπος γραψίματος δεν είναι συλλογικός, δεν μπορούμε να πούμε ότι μπορούμε να δουλέψουμε έτσι, γι αυτό τα κείμενα είναι προσωπικά και εκφράζουν της απόψεις της καθεμιάς.

Και βγάλαμε τη Γαία, έτσι απλά.

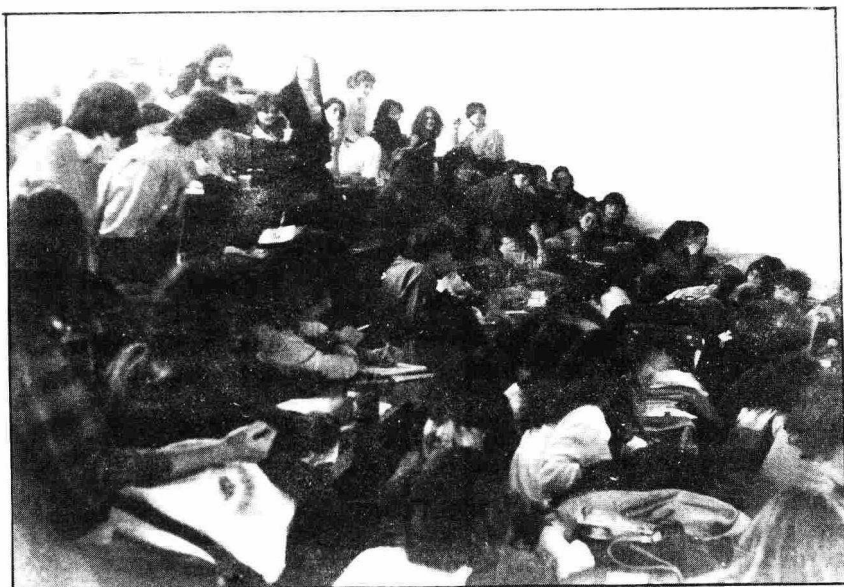
Δουλέψαμε με αρκετή αγάπη γι' αυτό το περιοδικό ώρες δουλειάς, πολλά λεφτά, και αρκετό άγχος. Θα θέλαμε λοιπόν να δουλέψετε και σεις λίγο. Και τι εννοούμε: απόψεις σας και γράμματα σας, οικονομική ενίσχυση, να περνάτε από το Σπίτι γυναικών να τα λέμε κάπου - κάπου γιατί και οι φεμινίστριες αισθάνονται μόνες (παρ' όλη την φεμινιστική τους συνείδηση).

Τελειώνοντας θέλουμε να σας πούμε ότι την ευθύνη για το περιοδικό την έχουμε όλες μας και εμείς που το φτιάξαμε και σεις που το διαβάζετε.

αφιέρωμα

στην

πανελλαδική συνάντηση γυναικών

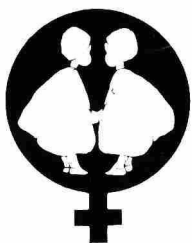
Παραθέτουμε εδώ μερικές από τις τοποθετήσεις που έγιναν στη συνάντηση και κάποιες κριτικές που πήραμε μετά.

Αν και πιστεύουμε ότι η ουσία αυτής της εμπειρίας δεν μπορεί να κλειστεί στο χαρτί, ίσως βοηθήσουν να κατανοηθεί τι πραγματικά λέχτηκε σ' αυτό το τριήμερο που τόσο χυδαία συκοφαντήθηκε από την πλειοψηφία των εντύπων του χώρου.

Γιατί όταν μαζεύονται μόνες τους οι γυναίκες είναι πάντοτε κακός οίωνός!

Θεσσαλονίκη οκτώβρης '84

Έχω μια δυσκολία ν' αντιμετωπίσω όλα τα προβλήματα που βάζει μιά συνάντηση τόσο συνολική σαν κι αυτή. Τι κάναμε σε τι κατάσταση βρισκόμαστε, τι θα κάνουμε από δω και πέρα. Θα προσπαθήσω μόνο να μιλήσω για το κομμάτι της πραγματικότητας που έζησα και ξέρω ελπίζοντας ότι μέσα απ' όλες τις τοποθετήσεις θα μπορέσουμε να δημιουργήσουμε μια συνολική εικόνα, να βρούμε ένα δρόμο.

Όλα αυτά μου φέρνουν μεγάλο άγχος και πρώτα πρώτα αυτός ο απολογισμός. Μανία για απολογισμούς με πιάνει κάθε χρόνο στα γενέθλιά μου οι οποίοι πάντα βγαίνουν μείον, πάντα νοιώθω πως τίποτε δεν έχω κάνει πως είμαι ένα μηδενικό. Και τώρα νοιώθω σαν να έχω νά κάνω απολογισμό για δέκα γενέθλια μαζί.

Αναριωτιέμαι λοιπόν σε ποιόν πρέπει να αποδείξουμε ότι είμαστε κάτι. Και μούρχονται αυτόματα οι μεγάλες ρήσεις των απανταχού σοφών. Γιατί οι γυναίκες δεν γίνονται μεγάλοι καλλιτέχνες, επιστήμονες, πολιτικοί. Ή το πιο γνωστό σε μας: "Τι κάνατε τόσα χρόνια οι φεμινίστριες".

Ας το διόλο λοιπόν μπάσταρδοι, πάρτε δρόμο μέσα απ' τα κεφάλια μας.

Και βέβαια ένας απολογισμός 10 χρόνων γ.κ. και των 10 τελευταίων χρόνων της ζωής μου δεν είναι το ίδιο πράγμα μόνο που μου δημιουργούν το ίδιο άγχος. Γιατί με πονάει η ανάμνηση αυτής της δύσκολης πορείας στη χειραφέτηση και στην αυτονομία, αυτή η δύσκολη γνώση, που στοίχισε δάκρυα, πολλά δάκρυα και πολύ πόνο σε μένα και νομίζω σε όλες μας. Μέ-

σα σε δέκα χρόνια είδα πολλές να καταρρέουν στην πιο βαθειά απελπισία, να φτάνουν στην αυτοκτονία, και τον εαυτό μου αρκετές φορές στα ποθυρα νευρικού κλονισμού. Πολλές φορές η ίδια ιστορία με χίλια διαφορετικά μοτίβα. Το βύθισμα στον ίδιο πόνο στην ίδια απόγνωση, το ίδιο πικρό ξύπνημα. Και φυσικά το ίδιο ερώτημα.

"Τι περιμένουμε στ' αλήθεια από τους άντρες"; Ασφάλεια, μια αγκαλιά να κρυφτούμε, ένα εξωτερικό στήριγμα; Αυτό το πολύ γνωστό πρόβλημα της "εξάρτησης" δεμένο με την πιο βαθειά ψυχολογική μας δομή, που μας παραλύει και μας μπλοκάρει.

Είδα όμως αυτές τις ίδιες γυναίκες να αναστηκνώνονται, να στέκονται ξανά στα πόδια τους, περήφανες, διακινδυνεύοντας να ζήσουν ακόμα και χωρίς αγάπη, αν αυτή η αγάπη σε θέλει εξαρτημένη και δούλα. Τι είδους αγάπη λοιπόν είναι αυτή που όσο πιο ανεξάρτητη και δυνατή γίνεσαι τόσο πιο δύσκολα τη βρίσκεις κι όταν τη βρεις δύσκολα θα την κρατήσεις χωρίς να θυσιάζεις ότι με τόσες δυσκολίες κατάκτησες.

Όλες μας ωστόσο όσο κι αν έχουμε αμφισβητήσει αυτό το μύθο γοητευμάστε ακόμα απ' αυτόν, κάπου στο βάθος - βάθος πιστεύουμε ότι θα υπάρξει κάποιος, δηλαδή κάτι εξωτερικό από μας, που θα αλλάξει τη ζωή μας ως δια μαγείας, κάποιος που δε θα μας απογητεύσει τόσο πολύ τέλος πάντων, που πάνω του θα στηριχτούμε. Για τι είναι πιο εύκολο να κρύβεσαι πίσω από τις πλάτες άλλου, είναι υπαρκτικά λιγώτερο εναγώνιο να περιμένεις κάποιος άλλος ν' αποφασίσει για τη ζωή σου, μέσα από διαλυμένες σχέσεις και διαλυμένα νεύρα πολλές μάθαμε πως δεν υπάρχει τίποτε να περιμένουμε από πουθενά, υπάρχει μόνο αυτό που χτίζουμε για τον εαυτό μας και η μά για την άλλη. Δεν λέω πως μεταξύ μας δεν υπάρχουν ανταγωνισμοί και ανισότητες ακόμα και ταξικές. Λέω μόνο πως είναι κεντρικό το θέμα της

μετατροπής των μεταξύ των γυναικών σχέσεων, το σπάσιμο της συγκινησιακής, αισθηματικής και διανοητικής εξάρτησης από τον άντρα, για να γίνουν οι γυναίκες νέο πολιτικό υποκείμενο, για να δημιουργήσουμε και για μας τη δυνατότητα για μια αυτόνομη και ανεξάρτητη ανάπτυξη.

Η αυτοσυνείδηση με την έννοια μαθαίνω να παίρνω τη ζωή μου στα χέρια μου είναι μια λειτουργία πολύτιμη είναι μια διαδικασία που άρχισε και με διαφορετικές μορφές συνεχίζεται μια συζήτηση με τον εαυτό μας και τις άλλες που δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να υποτιμηθεί ή να αγνοηθεί γιατί βάζει προβλήματα που καμιά μας δεν έχει λύσει.

Από την άλλη υπάρχει το άλλο μεγάλο κομμάτι της δουλειάς μας, η δουλειά προς τα έξω, το ζήτημα της πολιτικής πραχτικής. Αυτά τα δύο πράγματα πολλές φορές ήρθαν σε σύγκρουση και το κίνημα διχάστηκε πάνω σ' αυτό, ενώ θάπρεπε να προχωρούν ταυτόχρονα και τα δύο, να είναι οι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος, να δένονται αρμονικά. Αυτό το πρόβλημα, πρόβλημα και του σπιτιού εδώ και γενικότερο που τόσο πολύ μας έχει ταλαιπωρήσει πρέπει να ερευνηθεί και να το βάλουμε σ' ένα δρόμο λύσης.

Ξέρω ότι το πρόβλημα της πολιτικής πραχτικής είναι εξαιρετικά πολύπλοκο. Γιατί η πολιτική με "Π" είναι η πεπτουσία του αντρικού λόγου, της εξουσίας. Οι περισσότερες από μας προέρχονται από την Αριστερά ή την άκρα αριστερά ή τις αναρχικές ομάδες. Όσο κι αν την έχουμε αμφισβητήσει αναπαράγουμε πολλές φορές χωρίς να το θέλουμε τον ευρύτερο τρόπο σκέψης της, της λειτουργίας της, τις πρακτικές, τις ιεραρχικές δομές της, ακόμα κι ότιδήποτε έχει σχέση με τα κόμματα ή πιο γενικά με το πρόβλημα της οργάνωσης μας απωθεί τρομερά. Σκέφτομαι ότι μπορεί και εμείς να είμαστε κατά βάθος ένα κομμάτι αυτής της αριστεράς, ότι αναπαράγουμε τις ίδιες ιεραρχίες ότι όλα αυτά, συνέδρια, συντοστικά, ή δεν ξέρω τι άλλο είναι παρωχημένες μορφές δανεισμένες από το εργατικό κίνημα του 1900 σήμερα που η κοινωνία βαδίζει με ιλιγγιώδεις ρυθμούς στο 2000 και το κράτος προετοιμάζει ίσως την αστυνομία της στέψης.

Όλα αυτά όπως και η ίδια η αριστερά με τις μεθόδους της έχουν σήμερα ενσωματωθεί στο κράτος, είναι μηχανισμοί αναπαραγωγής της εξουσίας αντρικής και καπιταλιστικής που τόσο έχουμε κριτικάρει. Ίσως γι' αυτό αυτοσυνείδηση - πολιτική πραχτική βρίσκονται στα μαχαίρια, γιατί δεν βρήκαμε ένα άλλο, ένα εναλλαχτικό, ένα γυναικείο τρόπο να κάνουμε πολιτική. Ίσως γιατί μας λείπει η φαντασία και η δημιουργικότητα όπως θα παρατηρήσει αργότερα η Ράνια.

Γιατί κατά πόσο έχουμε ξεπεράσει την αριστερά, αυτό το χώρο που τόσο εκμεταλεύτηκε τις γυναίκες, χώρο που αναπαράγει τον πιο σκληρό ανταγωνισμό που έχει τρελλάνει ανθρώπους που όσες γυναίκες επέπλευσαν, θυσιάσαν ότι είχαν ανθρώπινο.

Βέβαια όλες καταλαβαίνουμε ότι όσο υπάρχουν καταπιεσμένοι ή υποχρεωμένοι να οργανώνονται, να βρίσκουν αρχές, ταυτότητα, να κάνουν συμμαχίες, να διαμορφώνουν τακτική

και στρατηγική. Ξέρουμε ότι πρέπει να προστατευθούμε από τη βία την εκμετάλλευση την κάθε είδους μιζέρια ότι είμαστε υποχρεωμένες να δράσουμε συλλογικά για να αντιμετωπίσουμε ένα κράτος και μια εξουσία με δομές και μηχανισμούς που φαίνονται πανίσχυροι, που φαίνονται να μπορούν πάνω μας τα πάντα και μεις πάνω τους τίποτα.

Πρέπει να ψάξουμε όμως για μια άλλη συλλογικότητα, μια συλλογικότητα που δεν θα συντρίβει το άτομο στο βωμό της αποτελεσματικότητας, που θα απελευθερώνει τα υποκείμενα αντί να τα χρησιμοποιεί και να τα θυσιάζει τελικά για την επιτυχία του μεγάλου σκοπού. Ο καθένας νοιώθει την ανάγκη να είναι αγαπητός, να ξέρει ότι οι άλλοι τον υπολογίζουν και τον εκτιμούν, θέλει αυτό που λέμε να επιβεβαιωθεί, ή πιά απλά να αποδείξει ότι υπάρχει. Λοιπόν σ' αυτό το χώρο της υψηλής πολιτικής μεσαίας, ακραίας ή πάρα πολύ ακραίας που λειτουργεί με βάση τις αξίες του αντικού κόσμου, του ανταγωνισμού της αξιοκρατίας και της ανόδου, της επιτυχίας με την πιά χυδαία έννοια οι πιά αδύνατοι καταποντίζονται και τραυματίζονται ανεπανόρθωτα και είναι συνήθως αυτοί που έχουν και κάποια ιδανικά όχι (μόνο φιλοδοξία). Όχι με βάση αυτή τη λογική δεν θέλω να είμαι τίποτα, θέλω να είμαι ένα στρογγυλό μηδενικόπου το αγαπάνε σκέτα και ανυστερόβουλα.

Μερικές φορές με καταλαμβάνει η πιά βαθειά αηδία για όλα αυτά, μια τάση φυγής, ξέρω πως μόνη μου δεν πρόκειται να σωθώ, αναζητώ όμως μια λύση, ένα χώρο να κρατήσω τη ψυχή μου ζωντανή πέρα απ' το ψέμα και το συμβιβασμό και θέλω να διαψεύσω κάποιον που είπε πως τελικά θα κλειστώ σε μοναστήρι.

Παρ' όλα αυτά κανείς δεν μπορεί να ξεπεράσει τα όρια της εποχής του. Ας προσπαθήσουμε να συνεργαστούμε ξέροντας πως όποια μορφή συνεργασίας και συντονισμού κι αν βρούμε

θάναι κατάλληλη μόνο για σήμερα, θάναι μεταβατική, γιατί μεταβατική είναι και η εποχή μας και σαν μεταβατική θα πρέπει να την αντιμετωπίσουμε. Θα πρέπει νάναι εύκαμπτη και να την αλλάξουμε όταν πια δεν θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες. Ας κάνουμε λοιπόν ότι μπορούμε σήμερα. Γιατί τις νέες συλλογικότητες, τις νέες μορφές συλλογικής δράσης δεν θα τις βγάλει κανείς απ' το κεφάλι του. Θα διαμορφωθούν σιγά-σιγά μέσα από τις πραχτικές και τις δοκιμές τις δικές μας αλλά και άλλων πολιτικών υποκειμένων με τα οποία μπορεί να χρειαστεί να συνεργαστούμε κάποτε. Εδώ ανοίγει ένα άλλο μεγάλο θέμα αλλά δεν το θίγω γιατί δεν το αντιμετωπίσαμε ακόμα πρακτικά.

Λοιπόν πρέπει να γίνω σαφής προσγειωμένη και πρακτική.

Σήμερα το κίνημα μας βρίσκεται σε κρίση. Οι ομάδες μας αντιμετωπίζουν δυσκολίες πολλές βρίσκονται σε κατάσταση ημιδιάλυσης ή είναι ανενεργές. Μια σειρά κριτικές που έχουν γίνει για μας και ισχύουν γενικότερα είναι ότι:

Όλες αυτές που έρχονται για πρώτη φορά αντιμετωπίζουν μια άρνηση από την κλειστή ομάδα μια δυσκολία να γίνουν δεκτές και πολλές φορές εχθρότητα από τις άλλες.

Ότι όλες αυτές οι ομάδες λιγότερο ή περισσότερο κλειστές αποτελούνται από φοιτήτριες και "διανοούμενες" και ότι όσες φορές (ελάχιστες είναι αλήθεια) προσπάθησαν νοικοκυρές ή γυναίκες κάποιας άλλης κατάστασης να πλησιάσουν στάθηκε αδύνατο να επιβιώσουν.

Ότι δεν απευθύνθηκαν προς τα έξω παρά μόνο αποσπασματικά και ποτέ δεν έκαναν ένα άνοιγμα σε γυναίκες που προέρχονται από άλλους χώρους.

Ότι είχαν λογική γκρουπούσκουλου ότι η δουλειά τους ποτέ δεν εντάχτηκε σε μια συνολικότερη οπτική ότι δεν είχαν λογική συνεργασίας ούτε και μεταξύ τους πολύ περισσότερο

άλλα υποκείμενα.

Στο σπίτι εδώ της Θεσσαλονίκης αντιμετωπίζουμε την εξής κατάσταση. Από τη μια βλέπουμε ότι οι ανάγκες και οι απόψεις της κάθε μιας είναι διαφορετικές. Ότι σε μια πραγματικότητα που είναι σύνθετη και έχει πολλές πλευρές πρέπει η κάθε μια να ασχολείται με ότι πραγματικά την ενδιαφέρει και δκιμάσαμε πέρσυ να λειτουργήσουμε σε ομάδες κατά θέματα. Υπήρξαν 4: για την έκτρωση για τη βία για την εργασία - οικογένεια και μια εσωτερικής δουλειάς.

Ίσως επειδή είμαστε λίγες και σπαστήκαμε στα 4 ίσως επειδή οι ομάδες δεν δένονταν μεταξύ τους σε μια συνολικότερη οπτική, ίσως γιατί και μέσα στις ίδιες τις ομάδες διέφεραν οι απόψεις δεν λειτούργησαν ικανοποιητικά.

Έγινε μόνο ένα διήμερο από τις ομάδες βίας και εργασίας, πολύ λίγο για ένα ολόκληρο χρόνο. Σ' αυτό εκφράστηκαν όλες οι απόψεις προς τα έξω ισότιμα πράγμα που είναι παλιά τακτική μας, έστω κι αν είναι τελείως αντίθετες μεταξύ τους.

Αυτή η αναποτελεσματικότητα έβαλε το ερώτημα μήπως όντας λίγες πρέπει να λειτουργήσουμε με προτεραιότητες, να πούμε ότι το τάδε θέμα βάζουμε στόχο και μ' αυτό ν' ασχοληθούμε όλες.

Αυτό φαίνεται μάλλον αδύνατο μέσα στο ίδιο το σπίτι, πόσο μάλλον πανελλαδικά, όχι τόσο γιατί δεν υπάρχει αυτή η κοινή ανάλυση ή καμιά ολοκληρωμένη ανάλυση για τη θέση και την κατάσταση των γυναικών σήμερα στην Ελλάδα, όχι μόνο γιατί κανένα θέμα από τα πράγματα από την κίνηση της κοινωνίας δεν αναδεικνύεται σε κεντρικό μ' ένα τρόπο που θα μας αναγκάσει όλες ν' ασχοληθούμε γι αυτό αλλά και γιατί είναι λάθος να υποτάσεις μια πλευρά του προβλήματος σε μια άλλη, να θεωρείς τη μια κυρίαρχη ή πιο σημαντική από την άλλη. Ίσως θα ήταν δυνατόν οι ομάδες

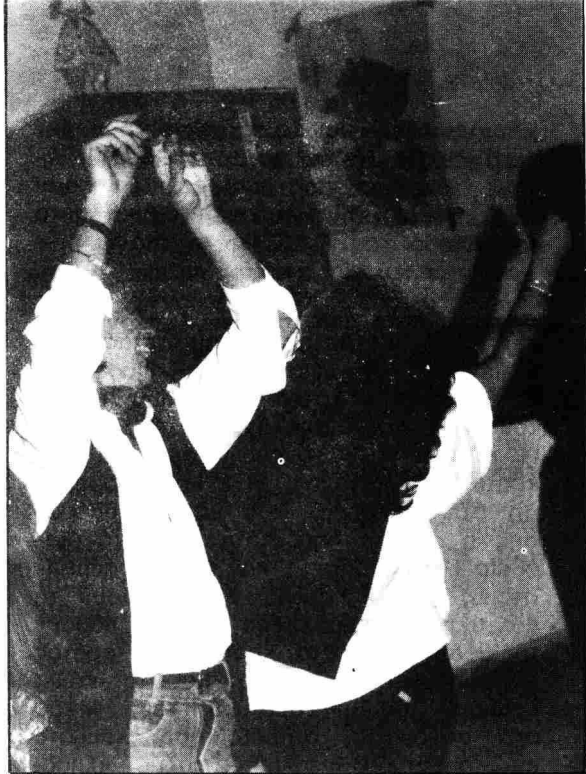
που ασχολούνται ήδη ή ενδιαφέρονται για ένα θέμα να συντονιστούν κατ' αρχή στην ίδια πόλη και γιατί όχι πανελλαδικά αφού, η βία, η έκτρωση, η οικογένεια, η εργασία είναι πλευρές της γυναικείας κατάστασης και καταπίεσης που θα μας απασχολούν χρόνια. Βέβαια ακόμα κι εκείνες που συμφωνούν ν' ασχοληθούν με το ίδιο θέμα μπορεί να το βλέπουν από διαφορετική σκοπιά να θέλουν να το προωθήσουν με διαφορετικούς τρόπους με άλλες μεθόδους. Υπάρχει όμως ο κοινός τόπος ότι θέλουν να ασχοληθούν με το συγκεκριμένο και αν υπάρξει λίγη καλή θέληση, αν αφήσουμε κατά μέρος τους ανταγωνισμούς, ως ψεύτικες αντιθέσεις που κρύβουν πίσω τους προσωπικά μίσση, αν δούμε πέρα από τον εαυτό μας και τους γυναικείους μικροεγωϊσμούς μας πιστεύω ότι θα βρούμε ένα δρόμο αν το γυναικείο πραγματικά μας πονάει.

Οι μικρές ομάδες μας φτάσαν πια στα όρια τους πιστεύω ότι και άλλες θα το εντοπίσουν στις τοποθετήσεις τους. Πρέπει να προσπαθήσουμε ένα συντονισμό και μια μορφή συνεργασίας. Μπορούμε να προσπαθήσουμε για ένα πανελλαδικό περιοδικό ή εφημερίδα δεν επιμένω, αν είναι θα βγει από τη συζήτηση, κι ακόμα να ορίσουμε ένα ραντεβού κάθε 3-4 μήνες με ελεύθερη συμμετοχή απ' όλες τις ομάδες, ούτε δω επιμένω, όλα αυτά είναι μόνο προτάσεις για συζήτηση, πιθανοί τρόποι να βγούμε από την κρίση.

Εν τω μεταξύ και η κατάσταση των γυναικών συνεχώς αλλάζει, η εικόνα τους μεταβάλλεται. Σήμερα η κατάσταση στην παραγωγή είναι ήδη μια πραγματικότητα και η κρίση της οικογένειας επίσης. Οι γυναίκες όλες το ξέρουμε έχουν στην παραγωγή δουλειές που είναι μια συνέχεια του νοικοκυριού, τις πιο ανειδίκευτες τις πιο κακοπληρωμένες, τις λιγότερο μόνιμες κτλ. Σε μια περίοδο κρίσης και ανεργίας μαζί με τους νέους τους μαύρους του μετανάστες πλήττονται περισσότερο. Όταν το εισόδημα των εργαζομέ-

νων πέφτει οι γυναίκες θίγονται πρώτες εμφανίζεται ένα φαινόμενο που οι αμερικανίδες φεμινίστριες ονομάζουν γυναικοποίηση της φτώχειας. Αιτία αυτής της κατάστασης δεν είναι μόνο η ανεργία είναι και η σχετική διάλυση της οικογένειας, που φυσικά φορτώνει τα παιδιά στις πλάτες των γυναικών. Σήμερα στη Δύση όλο και περισσότερες γυναίκες είναι αρχηγοί οικογενειών και με βάση ο γεγονός ότι οι διατροφές είναι ελάχιστες και οι κοινωνικές παροχές περικλύβονται συνεχώς πολλές γυναίκες ζουν με εισόδημα κάτω από τον κατώτερο μέσο όρο, στα όρια της φτώχειας μέσα στις ίδιες τις μητροπόλεις. Πράγματι ποτέ οι γυναίκες δεν έπλεσαν θύματα εκμετάλλευσης τόσο όσο στο νεοκαπιταλισμό εκτελώντας δωρεάν την αναπαραγωγή και με χαμηλότερους μισθούς ένα σημαντικό κομμάτι της παραγωγής και φαίνεται πως τελικά κερδισμένοι είναι πάλι οι άντρες.

Αυτή η κατάσταση οδηγεί σήμερα σε μια ενίσχυση της οικογένειας και πολλές γυναίκες και φεμινίστριες σ' ένα πωσιγόρισμα. Όχι πως γυρίζει η ιστορία πίσω όχι πως όλα αυτά δεν συνέβαλαν στη χειραφέτηση των γυναικών δεν τις έκαναν στο χώρο όπου συντελείται μια από τις πιο μεγάλες αλλαγές συνείδησης, ένα από τα πιο δυναμικά επαναστατικά υποκείμενα του τέλους του αιώνα. Άλλωστε και αυτή η επιστροφή το κλείσιμο στην οικογένεια ακόμα και στη θρησκεία δεν είναι παρά προσωρινό. Σε μια κατάσταση παρατεταμένης κρίσης και εξαθλίωσης διαλύονται τα πάντα και όλες οι αξίες καταρρέουν. Το θέμα δεν είναι να χαρούμε ή να θρηνησουμε για τη κρίση της οικογένειας. Πάει πολύ πιο πέρα. Ότι ένα κίνημα εκτός από το να γκρεμίζει το παλιό πρέπει να οικοδομεί τατόχρονα το καινούργιο, δεν μπορείς να χτυπάς απλά και να πετάγονται άνθρωποι στο κενό. Πρέπει να οικοδομήσουμε ένα άλλο τρόπο ζωής από σήμερα, μια εναλλακτική λύση για μας και όλες τις γυναίκες που αρνούμενες την οικογένεια και το συμ-

βιβασμό, αντιμετωπίζουν το φάσμα της μοναξιάς της αποξένωσης και της τρέλας. Γιατί πάντα σε περιόδους κρίσεων τα θύματα είναι πρώτα οι γυναίκες. Γιατί όταν οξύνονται κοινωνικές αντιθέσεις οξύνονται και τα φαινόμενα κοινωνικής βίας μέσα και έξω από την οικογένεια. Όταν αυτή η βία δεν στρέφεται ενάντια στο σύστημα στρέφεται ενάντια στους αδύνατους γυναίκες, παιδιά, ομοφυλόφιλους, μαύρους, γέρους κτλ. Είναι χαρακτηριστική η άνοδος των φασιστών στη Γαλλία και σ' όλη την Ευρώπη.

Όλα αυτά ίσως φαίνονται μακριά για την Ελλάδα όπου η οικογένεια ακόμα αντέχει και μέσα από την κρίση φαίνεται να σταθεροποιείται. Θυμάμαι όμως χρόνια πριν το ραδιόφωνο που έλεγε ότι το μινι δεν ταιριάζει στις Ελληνίδες και αργότερα ότι τα ναρκωτικά είναι η μάστιγα των νέων της Δύσης.

Δεν ξέρω αν μπορούμε να αναλύσουμε πλήρως την κατάσταση των γυναικών στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια. Πολλά πράγματα όμως έ-

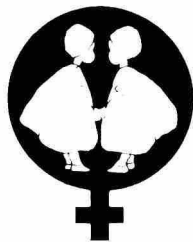
χουν αλλάξει και ίσως μας έχουν ξεπεράσει. Πολλά απ' αυτά που δειλά βάζαμε τότε και μας αντιμετώπιζαν σαν UFO η κρατική τηλεόραση ειδικά μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ τα φτάνει μέχρι το τελευταίο χωριό.

Μια σειρά θεσμικές μεταρρυθμίσεις γίνονται από τη πάνω ξεπερνώντας τη μέση κατάσταση ωριμότητας της Ελληνικής κοινωνίας όπως αποδείχτηκε με τον πολιτικό γάμο που τελικά τον υιοθέτησε μια ελάχιστη μειοψηφία. Η ισότητα των γυναικών όμως γίνεται κρατική προπαγάνδα. Η εύκολη πρόσβαση στη τηλεόραση στα μέσα ενημέρωσης η εύκολη δημοσιότητα γενικά διαφθείρει συνειδήσεις και πολλές φεμινίστριες μπορούν τώρα να αρχίσουν τη πολιτική τους καριέρα και να πάρουν τη θέση τους στο κράτος. Το κράτος ενσωματώνει τα πάντα και τα κάνει κομμάτι του μηχανισμού του. Μέσα από συνδικάτα, αυτοδιοίκηση, κόμματα και κομματικές νεολαίες, μαζική πληροφόρησή και ελεγχόμενους γυναικείους φορείς εισχωρεί παντού, στη γειτονιά, στο τετράγωνο, στο σπίτι, στη συνείδηση. Το πρόβλημα λοιπόν της αυτονομίας παίρνει και μια ακόμα διάσταση

Εκτός από την αυτονομία από τους άντρες και τα κόμματα μπαίνει και το ζήτημα της αυτονομίας από το κράτος που μέσα από τους ποικίλους μηχανισμούς του, συμβούλια ιδιότητες και άλλα κανάλια που ή υπάρχουν ή θα δημιουργηθούν ενσωματώνει και τις φεμινίστριες και τους εξασφαλίζει προσκλήσεις για τα πάρτυ της κυρίας Μαργαρίτας. Φυσικά το θέμα δεν είναι να θιχτούν πρόσωπα το πρόβλημα είναι ότι όπου δεν υπάρχει ζωντανό κίνημα κυριαρχούν οι διανοοούμενοι που καθορίζουν τα πάντα σύμφωνα με τα συμφέροντά τους και ότι το περιβόητο ταξικό μίσος δεν έχει πολλές φορές τίποτα άλλο παρά καλυμμένη ζήλεια.

Μες το νεροχύτη μου βρήκα μέσα στη βρώμα ένα σπόρι πεπονιού που βλάστησε κι έβγαλε μια άσπρη ριζούλα και ένα μικρό τρυφερό φυλλαράκι. Πως να το πάρει κανείς, πως να το ερμηνέψει αυτό το σημάδι. Εμένα πάντως όταν πήγα να πλύνω τα πιάτα γιατί θέλω να φιλοξενήσω κι εγώ δυο-τρεις μούφτιαξε το κέφι. Τελικά παντού μπορεί ν' ανθίσει η ζωή.

αυτονομία

Με το να θέλουμε να οικιαγραφίσουμε την έννοια της αυτονομίας επιζητούμε παράλληλα να ορίσουμε το αυτόνομο γυναικείο κίνημα άρα και να καθορίσουμε τα συστατικά στοιχεία του φεμινισμού. Αυτήν ακριβώς την προσπάθεια θεωρούμε αναγκαία προκειμένου να γίνει περισσότερο φανερό το όραμα της καθεμιάς από μας για το φεμινισμό. Είναι σίγουρο ότι πίσω απ' αυτή την έλλειψη "δεδομένων" κρύβονται τα διαφορετικά οράματα, επιθυμίες και στόχοι της κάθε φεμινίστριας. Ξέρουμε ότι οι φεμινίστριες δεν έχουν κοινό κώδικα επικοινωνίας, είτε γιατί ποικίλλουν οι κοινωνικοί χώροι από τους οποίους προέρχονται, είτε γιατί ως προς το φεμινιστικό όραμα τοποθετούνται σε διαφορετικά πολιτικο-φιλοσοφικά ρεύματα, είτε τέλος γιατί σε μια ανδροκρατούμενη κοινωνία η κουλτούρα άρα και η γλώσσα είναι αντρική και έτσι είναι μοιραίο ένα κίνημα σαν το γυναικείο να ψελίζει, να ψάχνει κάθε φορά να βρει ένα κέντρο πραγμάτων, μια ερμηνεία για τα πράγματα. Ωστόσο βασική προϋπόθεση γι' αυτή τη συνεχή διερεύνηση είναι η ύπαρξη κάποιων θεμελιωδών αρχών που για μας είναι:

Η αυτονομία από το κράτος: Το κράτος ως γνωστό καθ' όσον συγκροτείται έχει την τάση να συγκροτεί κάθε πλευρά της κοινωνικής ζωής και να εισχωρεί στο εσωτερικό όλων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, γι' αυτό προβαίνει σε προσφορές, που αποσκοπούν στην αφομοίωση όσων αντιτίθενται στις κρατικές επιταγές και κατ' επέκταση στη διασφάλισή του. Στην περίπτωση που αυτές οι κρατικές προσφορές δεν αποτελέσουν δέλεαρ για ένα κίνημα ή για μέρος ενός κινήμα-

τος το κράτος δεν ενδιαφέρεται να πείσει κανέναν για το καλό του πρόσωπο παρά επιβάλλεται και εξαναγκάζει. Για παράδειγμα πιστεύουμε ότι οι κρατικές επιχορηγήσεις που δίνονται στην Ευρώπη σε σπίτια για κακοποιημένες γυναίκες είναι μέσα στα πλαίσια της απεριόριστης εξάπλωσης του κεντρικού ελέγχου και αν ένα κίνημα σε το γυναικείο δεν αρκείται σε τέτοιου είδους μερικά αιτήματα και διενκολύνσεις πρέπει να έχει μια συνολική τοποθέτηση και στάση απέναντι στη ταξική-ανδροκρατική κοινωνία. Είναι κατάδηλο ιστορικά ότι οποιαδήποτε κρατική εξουσία είτε αστική είτε "σοσιαλιστική" όχι μόνο δεν παραχωρεί τίποτα χωρίς ανταλλάγματα, αλλά στηρίζει και την αντρική εξουσία με τους νόμους που θέτει και οι οποίοι ευνοούν την ύπαρξη των θεσμών μέσω στους οποίους καλλιεργείται και η αντρική ιδεολογία. Για παράδειγμα αναφέρουμε το θεσμό της οικογένειας όπου το κράτος αιώνιος προστάτης της, θεσπίζει τους θρησκευτικούς ή τους πολιτικούς γάμους, αναμορφώνει το εκάστοτε οικογενειακό δίκαιο, νομιμοποιώντας έτσι τις γυναικείες υπάρξεις και δίνοντάς τους υπόσταση και οντότητα μέσα απ' το ρόλο της συζύγου-μητέρας. Έξω απ' τη νομιμοποιημένη ετεροφυλόφιλη ζευγάρωτη σχέση η γυναίκα είτε υπάρχει σαν κοινή ιδιοκτησία των αντρών δηλαδή σαν πόρνη, είτε δεν υπάρχει καθόλου. Η κάθε φεμινίστρια λοιπόν που εννοεί το φεμινισμό σαν μια αέναη πάλη στην προσωπική της ζωή πρέπει να καθορίζεται όσο το δυνατό πιο αρνητικά απέναντι στους θεσμούς (δουλειά, οικογένεια κ.λ.π.) σε μια εποχή που η συμμετοχή ατόμων στο σύστημα γίνεται όλο και πιο μεγάλη, όλο και πιο συνειδητή, όλο και πιο ενεργή. Έτσι λοιπόν θεωρούμε ότι το αυτόνομο γυναικείο κίνημα όχι μόνο πρέπει να είναι αυτόνομο από το κράτος αλλά και βαθιά αντικρατικό. Θεωρούμε πως η καθεμιά από μας πρέπει όχι μόνο να είναι αντικρατίστρια σ' ένα θεωρητικό επίπεδο, αλλά και στην προσωπική της ζωή.

Πιστεύουμε ότι η παλή ενάντια στο σεξισμό ταυτίζεται αναπόφευκτα με την πάλη ενάντια στο κράτος.

Αυτονομία από τα κόμματα: Αν δεν υπήρχαν οι μάζες δεν θα υπήρχαν οι πρωτοπορίες και θα μπορούσαμε να προσθέσουμε πως αν δεν υπήρχαν οι πρωτοπορίες δεν θα υπήρχαν τα κόμματα δεξιά και αριστερά. Η λογική που κρίνει αναγκαία την ύπαρξη κομμάτων αναγνωρίζει αυτόματα ότι οι λίγοι, οι φωτισμένοι, οι ειδικοί, οι ικανοί θα πρέπει να διευθύνουν τη κοινωνική ζωή, να υποβάλουν και να διεγείρουν αλλά και να επιβάλλουν όλα τα κινήματα του λαού· για όσους πιστεύουν στην ύπαρξη κομμάτων οι λαοί είναι άβουλοι, ανίκανοι ν' αυτοκυβερνηθούν και χρειάζονται απαραίτητα μια χούφτα προνομιούχων, εκλεγμένων ή όχι απ' τα πλήθη, να τους κυβερνούν. Τα κόμματα προϋποθέτουν οργάνωση εκ των άνω προς τα κάτω προϋποθέτουν μέλη, διαγραφές, προσωπική και πολιτική ζωή χωριστή ιεραρχία, καταστολή προκειμένου να διατηρήσουν τον έλεγχό τους, πειθαρχία των μελών στις αποφάσεις της κεντρικής επιτροπής και των ανωτέρων στελεχών με σκοπό να καθορίσουν προτεραιότητες, στόχους και να καλύψουν τις ανάγκες των προγραμμάτων τους· όλα αυτά τα αποκαλούν οργανωμένη πάλη, στρατηγική, τακτική, προσπάθεια για κατάληψη της εξουσίας από το οργανωμένο προλεταριάτο, που θα οδηγηθεί έτσι στην απελευθέρωσή του... κλπ. Σαφώς τα κόμματα καλλιεργώντας την υπακοή στην εξουσία αποτελούν θεσμό της κρατικής εξουσίας και αντανakλούν στην αντρική ιδεολογία για ιεραρχία, καταστολή, κυριαρχία, καθοδήγηση. Πιστεύουμε πως δε θα σώσουμε τις άλλες γυναίκες σα φωτισμένες πρωτοπορίες, αλλά πως με την καθημερινή επαναστατική μας πρακτική θα καταλάβουν τις συνισταμένες της καταπίεσής τους και τον τρόπο που θα πολεμήσουν αυτές. Νομίζουμε πως το αυτόνομο γυναικείο κίνημα δεν πρέπει ν' αφήσουμε να γίνει γυναικεία οργάνωση έστω και εξωκοινοβουλευτικών κομ-

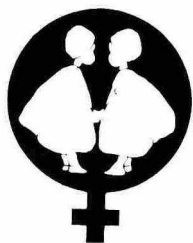
μάτων. Πρωταρχικός στόχος της κάθε μιας γυναίκας πρέπει να είναι η απόκτηση γυναικείας συνείδησης απ' όλες και η όσο το δυνατό αρμονική συνύπαρξη με τις άλλες γυναίκες παλεύοντας από κοινού με τις υπόλοιπες για τις ίδιες και τις ομόφυλές της. Βέβαια για μας αυτονομία δεν σημαίνει μόνο η μη συμμετοχή σε κόμματα αλλά και η δημιουργία κάποιων μορφών οργάνωσης διαφορετικών από εκείνες τις γνωστές (κομματικές). Μια μορφή οργάνωσης που προτείνουμε και που έχει δοκιμασθεί με ορισμένα βέβαια προβλήματα είναι οι μικρές ομάδες, μη ιεραρχικές, όπου η καθεμιά να μπορεί να μιλάει, ν' αποφασίζει, να συμμετέχει ενεργά. Τη μέχρι τώρα δυσλειτουργία ή και την αποσύνθεση τέτοιων ομάδων εμείς την αποδίδουμε στις θεμελιακές διαφωνίες που υπάρχουν ανάμεσα στις γυναίκες που δουλεύουν στις αυτόνομες ομάδες. Σαν τέτοιες διαφωνίες έχουμε εντοπίσει εκείνες τις των νέων και παλιών γυναικών σε μια ομάδα, μικρότερων και μεγαλύτερων, ταξικές και ιδεολογικές. Οι νεότερες σε μια ομάδα θέλουν όπως είναι φυσικό να επεξεργασθούν απ' την αρχή κάθε τι που έχει ήδη ειπωθεί και που οι παλιές αρνούνται γιατί θέλουν να κάνουν το επόμενο βήμα. Κάθε ομάδα τέτοια προβλήματα μπορεί να λύσει με τη βοήθεια και τη συμμετοχή όλων χωρίζοντας να υπάρχουν προκαθορισμένες φόρμουλες για κάθε περίπτωση. Καθώς και οι απόψεις και η πείρα που καταστάλαξαν πρέπει να μεταδίνονται από τις παλιότερες στις νεότερες χωρίς να πρόκειται για "μασημένη τροφή" ή για "καπέλλο". Το πρόβλημα τώρα της διαφοράς της ηλικίας ανάμεσα στις μεγαλύτερες που έχουν περισσότερες εμπειρίες και γνώσεις και στις μικρότερες που στερούνται πείρας είναι ο κίνδυνος του να κάνουν οι πρώτες κυριολεκτικά μάθημα στις δεύτερες. Τέλος η ουσιαστικότερη για μας διαφωνία είναι η ιδεολογική-ταξική. Τα ιδιαίτερα ταξικά συμφέροντα της καθεμιάς καθορίζουν και τη στάση της απέναντι στους στόχους του γυναικεί-

ου κινήματος, τις προοπτικές του και την πρακτική της ίδιας. Μια γυναίκα που βάζει προτεραιότητα στη ζωή της, τη καριέρα της και την προσωπική της ευτυχία δεν θα συμπαρασταθεί στην άλλη που εκ των πραγμάτων διαχωρίζεται βάζοντας πάνω απ' όλα τη συλλογική και προσωπική πάλη ενάντια στην αντρική-ταξική κοινωνία. Η συνύπαρξη στην ομάδα τέτοιων ισχυρών αντιθέσεων θυμίζει κοινοβούλιο που παρά τις ιδεολογικές διαφορές που υπάρχουν στους εκπροσώπους των κομμάτων, μετά όλοι είναι αδελφωμένοι γιατί στην πραγματικότητα δεν τους χωρίζει τίποτα. Στις ομάδες μας αν πραγματικά υπάρχουν αντιθέσεις διαφορετικής ταξικής θέσης και ιδεολογικής οπτικής γωνίας, τότε δεν θα πρέπει να υπάρχει και συνεργασία. Γιατί με τις άλλες γυναίκες δεν αρκεί μόνο να δουλεύουμε από κοινού τους βιασμούς ή την αντισύλληψη, πρέπει και να έχουμε κοινούς στόχους, αντιλήψεις, ζωή. Διαφορετικά θα αισθανόμαστε - και κάποιες από μας το έχουν αισθανθεί - σαν να βρισκόμαστε σε κόμμα: τρεις φορές τη βδομάδα συνάντηση για κάποια δουλειά και παραπέρα τίποτα. Ο κοινός τρόπος ζωής δημιουργεί και κοινές ανάγκες, αγωνίες, γλώσσα κι όλα αυτά είναι απαραίτητα στο σχηματισμό των αυτόνομων γυναικείων ο-

μάδων. Δεν ξέρω αν μέσα από αυτά διεκδικούμε και μία καθαρότητα του όρου "αυτόνομη γυναικεία ομάδα" και αν μέσω αυτής της καθαρότητας διαφαίνεται ένας ρομαντισμός, αλλά πραγματικά για μας αυτονομία δεν σημαίνει μόνο η ύπαρξη ομάδων έξω από τα κόμματα, αλλά και η άρνηση, ο εξορισμός της εξουσίας απ' τις ομάδες μας. Αυτονομία από τους άντρες; Οι ομάδες δημιουργούνται από μας τις ίδιες και δεν είναι μικτές. Το γεγονός αυτό είναι συνέπεια του ότι εμείς οι ίδιες πρέπει να παλέψουμε για μας, γιατί η απελευθέρωση των καταπιεσμένων είναι θέμα των ίδιων. Το ότι εμείς θα μιλήσουμε για τα προβλήματά μας μεταξύ μας, το ότι θα προσπαθήσουμε να βρούμε νέες μορφές οργάνωσης και το ότι θα βρεθούμε επιτέλους με άλλες ομόφιλές μας αποκεί που η καθεμιά ζώντας μόνη της δεν μπορεί να βρει λύσεις και να δώσει διέξοδο σε ζητήματα που αφορούν το γυναικείο κίνημα και την ίδια. Το ότι οι φεμινιστικές ομάδες πρέπει να είναι αποκλειστικά γυναικείες για μας δεν αποτελεί πρόβλημα οργανωτικό, πρακτικό ή κάτι παρόμοιο, αλλά πρόβλημα ουσίας, πράγμα που εξυπακούεται απ' την παραπάνω ανάλυση της έννοιας της αυτονομίας του γυναικείου κινήματος. Τέλος πιστεύουμε ότι θέλοντας να πάμε κόντρα στη κυρίαρχη αντρική-εξουσιαστική πολιτική πρέπει να επιδιώκουμε το καθετί που συμβαίνει καθημερινά γύρω μας να το μεταλάσουμε σε πολιτική· η καθημερινή μας επαναστατική πρακτική πρέπει πρώτα απ' όλα ν' αλλάζει εμάς χωρίς βέβαια να τρέφουμε την αυταπάτη ότι σε μια κοινωνία ταξική-ανδροκρατική μπορούν ποτέ ν' απελευθερωθούν οι γυναίκες. Η κοινωνική απελευθέρωση των γυναικών ξέρουμε πως θα πάρει σάρκα και οστά μόνο σε μια αταξική και μη σεξιστική κοινωνία και ότι έξω απ' αυτήν είναι αδύνατο να βρούμε τη γλώσσα μας τον εαυτό μας και τη μοναδική αυτονομία της γυναικείας μας οντότητας.

διαταξικότητα

Το διαταξικό γυναικείο πρόβλημα και πως στηρίζει την αντρική ταξική κοινωνία.

Για να μιλήσουμε για προοπτικές και στόχους του γυναικείου κινήματος θα πρέπει πρώτα να δούμε το χαρακτήρα του γυναικείου προβλήματος. Για ν' αναλύσουμε αυτό το πρόβλημα δεν βασιζόμαστε στη μαρξιστική κοσμοθεωρία που θέτει κυρίαρχη αντίθεση αυτή των τάξεων, γιατί θεωρούμε πως υπάρχουν και άλλου είδους αντιθέσεις της ίδιας εξ' ίσου σημασίας όπως αυτή: γυναικών - αντρών, φυλών, ανθρώπων διαφορετικής σεξουαλικής έκφρασης κλπ. Το γυναικείο πρόβλημα και η επίλυσή του αποτελεί πρωταρχικό στόχο και δεν είναι απλώς απόρροια του ταξικού άρα δεν θα λυθεί όταν λυθεί και το ταξικό, δεν είναι δηλαδή δευτερεύουσας για μας σημασίας. Πιστεύουμε επομένως σε μια διαταξικότητα του προβλήματος, γιατί δεν προέρχεται από τον οικονομικό μόνο αποκλεισμό αλλά από τη κοινωνική περιθωριοποίηση της γυναίκας ολόκληρο. Η βία που είναι το όπλο στα χέρια της αντρικής κυριαρχίας, απόρροια της εξουσίας τους, στρέφεται προς τις γυναίκες προσπαθώντας να τις εκφοβίσει και να εξουδετερώσει την ύπαρξή τους και όπως λέει η Dworkin το δικαίωμα της σωματικής δύναμης σαν εξουσίας σ' ένα ανδροκρατούμενο σύστημα έχει παραχωρηθεί στους άνδρες, γι αυτό και όποιος δεν έχει τη σωματική εξουσία δεν θεωρείται υποκείμενο είναι άτομο ευνοχισμένο, υπάρχει μέσα από τον άνδρα και στην υπηρεσία του αδύναμο, ανασφαλές, παθητικό, ετερόφωτο. Ο,τιδήποτε έχει σχέση με τη γυναικεία φύση θεωρείται χυδαίο, βρώμικο και προκαλεί αποστροφή.

Όμως το γυναικείο πρόβλημα αν και είναι διαταξικό αποτελεί ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά της ταξικής κοινωνίας. Κάθε μορφή ταξικής κοινωνίας (δουλοκρατική, φεουδαρχική, αστική, καπιταλιστική) στηρίζεται στην πατριαρχία. Γιατί η ατομική ιδιοκτησία στην οποία στηρίζεται η ταξική κοινωνία είναι σύμφυτη με την πατριαρχία. Η ταξική λοιπόν κοινωνία στηρίζεται στην υποδούλωση του γυναικείου φύλου γιατί από τη μια δεν παραγνωρίζουμε βέβαια το γεγονός ότι οι εργοδότες προφασιζόμενοι την κυρίαρχη άποψη περί γυναικείας κατωτερότητας δίνουν χαμηλότερους μισθούς για ίση εργασία, δεν προσλαμβάνουν τις παντρεμένες λόγω εγκυμοσύνης ή παιδιών, τις διώχνουν πρώτες απ' τη δουλειά, τις βάζουν σε "γυναικείες" δουλειές και τις πιέζουν σεξουαλικά. Η οικιακή εργασία από την άλλη πλευρά είναι έμμεσα παραγωγική γιατί ακριβώς η γυναίκα οικοκυρά φροντίζει και για τον άντρα ο οποίος είναι απαλλαγμένος απ' τις δουλειές του σπιτιού και για εκείνες (τις δουλειές) που απευθύνονται σ' όλα τα μέλη της οικογένειας συντελώντας έτσι στην αυξημένη παραγωγικότητα αυτής στη μίσθωση εργασίας. Έτσι η οικιακή εργασία ταυτισμένη με τη φύση των γυναικών είναι απλήρωτη κερδίζοντας μ' αυτό το τρόπο όλοι οι άντρες και έμμεσα τα αφεντικά όχι μόνο βέβαια επειδή δεν τις πληρώνουν αλλά και γιατί διαιωνίζεται η σκλαβιά τους και η κοινωνική τους περιθωριοποίηση.

Η οικογένεια πάλι βασική μονάδα κατανάλωσης είναι ιεραρχικά δομημένη και διδάσκει την υπακοή και το φόβο στο σύζυγο-πατέρα-αφέντη και από κει στο κράτος. Η γυναίκα σύζυγος μητέρα αν προβεί σε κάποια ενέργεια με την οποία αμφισβητεί έμπρακτα το ρόλο της ολόκληρου ή μητέρας τότε τιμωρείται ανάλογα πάντα με τη ταξική της θέση είτε βάσει των γραπτών νόμων είτε βάσει των άγραφων κοινωνικών νόμων. Βέβαια και στις περιπτώσεις που το οικογενειακό δίκαιο αναμορφώνεται και εκσυγχρονίζεται προ-

κειμένου η εκάστοτε εξουσία να προβάλλει την απάτη περί της δήθεν ισότητας αντρών-γυναικών, κοινωνικά είναι καλυμμένη, παραδεκτή και τελικά υπαρκτή μόνο σαν ιδιοκτησία κάποιου άντρα και ανάλογα με την τάξη του πατέρα ή του συζύγου της εξουσιάζεται απ' αυτούς, πότε με το χρήμα, πότε με τη γνώση, πότε με τη φυσική βία. Η οικογένεια δημιουργήθηκε με σκοπό να εξυπηρετεί και τις αντρικές ανάγκες και αναπαράγει τις κυρίαρχες δομές της κοινωνίας τη στιγμή που μέσω αυτής θεομοποιείται ο γυναικείος ρόλος και η κατωτερότητα του γυναικείου φύλου και βέβαια αυτός ο θεσμός φτιάχτηκε για να περάσει η ιδιοκτησία απ' τον πατέρα στο γιο.

Η άλλη όψη του νομίσματος της γυναικείας καταπίεσης είναι η πορνεία· εκεί όπου οι γυναίκες των ασθενέστερων οικονομικά τάξεων καταφεύγουν για να επιβιώσουν, επειδή ακριβώς δεν ανήκουν σε κανένα άνδρα και άρα πρέπει ν' ανήκουν σε όλους. Οι πόρνες είναι και αυτές οι αποδιοπομπαίοι τράγοι αυτής της κοινωνίας γιατί ξεσκεπάζουν καθημερινά πως οι ανταλλακτικές αξίες είναι εκείνες που καθορίζουν τις διανθρωπίνες σχέσεις. Η διαφορά ανάμεσα στην "υγιή" κοινω-

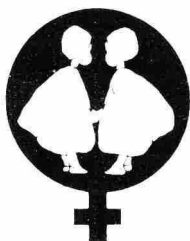
νία των καλοπαντρεμένων γυναικών και στις πόρνες είναι ότι οι μεν πρώτες μισθώνουν το κορμί τους μια για πάντα σε σκλάβες, υπακούοντας στις ανάγκες της εκάστοτε κυβέρνησης που θέλει ή την υποχρεωτική στείρωση, ενώ οι δεύτερες το μισθώνουν καθημερινά. Η κοινωνία του θεάματος που κάνει το γυναικείο σώμα εμπόρευμα και το προβάλλει σε τοίχους, σ' εφημερίδες, στη τηλεόραση, στις βιτρίνες κλπ. είναι η ίδια που καταδικάζει και κυνηγάει με λύσσα τις πόρνες γι' αυτό που κάνουν. Ένας άλλος θεσμός της ταξικής-αντρικής κοινωνίας είναι το σχολείο. Το ζευγάρι σχολείο-οικογένεια έχει αντικαταστήσει το αντίστοιχο στην προκαπιταλιστική περίοδο εκκλησία-οικογένεια· το σχολείο φροντίζει να εμφυσει στα παιδιά καθημερινά τον ανάλογο εθνικισμό, πατριωτισμό, ένα κίβδηλο ανθρωπισμό και μια μικροαστική ηθική που θέλει τον εκμεταλευόμενο πειθήνιο όργανο του εκμεταλευτή μ' ένα ύπουλο φιλελευθερισμό που εξασφαλίζει η εκάστοτε κοινοβουλευτική κοινωνία. Στα αγόρια ειδικότερα καλλιεργεί το μικρόβιο της εξουσίας και του ανταγωνισμού ενώ στα κορίτσια φροντίζει να συρρικνώνει τις ικανότητες τους, να καλλιεργεί το φόβο τους, να τα κάνει πειθαρχημένες και τρομοκρατημένες υπάρξεις ενώ αντίστοιχα τα αγόρια μαθαίνουν να κυριαρχούν το φόβο τους κυριαρχώντας στα κορίτσια και στάλλα αγόρια. Ο κόσμος του ορθολογισμού και αργότερα ο χώρος της επιστήμης στ' αγόρια πρέπει να νάναι η ζωή τους, ενώ τα κορίτσια μυσούνται στα συναισθήματα, στη φαντασία, στο ονειροπόλημα. Σήμερα βέβαια τις πιο πολλές φορές τα κορίτσια ωθούνται να δώσουν προτεραιότητα στα ορθολογιστικά χαρακτηριστικά της σκέψης ή της πράξης ν' ακολουθούν τις επιταγές κάποιας αντρικής επιστήμης ή της αντρικής κουλτούρας γενικότερα κι αυτό γιατί ο εκσυγχρονισμένος καπιταλισμός δεν ερκεύεται πια στη γυναίκα νοικοκυρά και διακοσμητικό στοιχείο αλλά τη θέλει και ειδικευμένη και επισημονικά καταρτισμένη προκειμένου

να είναι και άμεσα παραγωγική σαν εργαζόμενη και έμμεσα σα σύζυγος - νοικοκυρά.

Στήριγμα επίσης της ταξικής-ανδροκρατικής κοινωνίας αποτελούν και τα κόμματα που διαιωνίζουν το διαχωρισμό άντρα-γυναίκας αλλά και όλη τη κυρίαρχη αντρική λογική που συνοψίζεται στην ιεραρχία, στο καταμερισμό εργασίας και ανάλογα με το φύλο, στο διαχωρισμό μαζών-πρωτοπόρας, στελεχών και ηγετών και βάσης, στη διχοτόμηση της ζωής των ατόμων σε προσωπική και πολιτική με παράλληλη υποτίμηση της προσωπικής και στη διαφορετική διάσταση θεωρίας-πράξης. Ο στρατός πάλι αν και φαινομενικά είναι αντρική υπόθεση στην πραγματικότητα ισχυροποιεί τον αντρισμό σαν ιδεολογία δημιουργώντας το αντίστοιχο πρότυπο του εξουσιαστή πάνω στους κατώτερους και του πειθαρχημένου στους ανώτερους. Σε περιπτώσεις δε που τό κράτος έχει ανάγκη εφεδρείων από στρατιώτες καλεί τις γυναίκες να στρατευθούν είτε σαν βοηθητικές (σε γυναικείες δουλειές) είτε σε πόστα αξιωματικών δελεάζοντάς τες με την ιδότητα που την εξασφαλίζουν μέσω της εξουσίας που θα ασκούν και διαιωνίζοντας έτσι την ιεραρχία της εξουσιαστικής κοινωνίας. Τέλος η αστυνομία και τα δικαστήρια είναι μηχανισμοί καταστολής ενάντια και στις γυναίκες όταν ξεφεύγουν από τα καθιερωμένα πρότυπα. Αν οι γυναίκες καταφύγουν είτε στη μέν, είτε στα δε σα συμμάχους ενάντια στην αντρική βία, αντιμετωπίζουν τη δυσπιστία, την ειρωνική διάθεση κ.λ.π., τον ίδιο τρόπο δηλαδή αντιμετώπισης με τους βιαστές τους. Κι αυτό είναι φυσικό γιατί τόσο οι αστυνόμοι όσο κι οι δικαστές είναι όργανα κρατικά και το κράτος αναπαράγεται, δημιουργείται και επιζεί και μέσα απ' την αντρική ιδεολογία. Ιδιαίτερα τα δικαστήρια χρησιμοποιώντας τους νομικούς κανόνες της αστικής κοινωνίας και την ηθική της δημιουργούν αποδιοπομπαίους τράγους για να διαχωρίσουν τους υπόλοιπους ά-

ντρες από τους βιαστές και να μας πείσουν ότι ο βιασμός είναι ένα τυχαίο γεγονός και ότι τ' άτομα που βιάζουν είναι ψυχοπαθείς, παρεκκλίνοντα κ.λ.π. Επί πλέον εκείνο που ενδιαφέρει τους νόμους και τους υπηρέτες τους είναι να υποστηρίξουν την αντρική τιμή (του συζύγου και του πατέρα δηλαδή αντίστοιχα οικονομικο-κοινωνικά οφέλη) και όχι τη γυναικεία προσωπικότητα που θίχτηκε. Στις γυναίκες-κατηγορούμενες τα δικαστήρια εφαρμόζοντας ασφαλώς τις ίδιες διατάξεις με τους κοινωνικούς-αντρικούς άγραφους νόμους τις θεωρούν παρασυρμένες καταλογίζοντάς τους μειωμένη ευθύνη και τους δίνουν μικρότερες κατά κύριο λόγο ποινές απ' τους άντρες. Σε περίπτωση που η εξουσία απειλείται σοβαρά απ' αυτές, τις εξοντώνει θεωρώντας τις παρεκκλίνοσες. Η αντρική εξουσία επομένως εκδηλώνεται με τη χρήση βίας που άλλοτε είναι φανερή, άλλοτε καλυμμένη με συνεργάτη της το κράτος, τους θεσμούς του, τους νόμους του και με τα πρότυπα που αναπαράγει. Άρα φανερώνεται η διαταξικότητα του γυναικείου προβλήματος και πως αυτή η διαταξικότητα είναι που στηρίζει τη ταξική κοινωνία απ' όλα τα στοιχεία που αποτελούν το γυναικείο πρόβλημα και που συναρμολογούν τη ταξική κοινωνία.

ταξικότητα

Παίρνοντας σα δεδομένο τη διαταξικότητα του γυναικείου προβλήματος πρέπει να εξετάσουμε και τη διαταξικότητα ή μη του γ.κ. Για να εξετάσουμε δηλ. αν το γ.κ. πρέπει να είναι ταξικό, πρέπει ν' αναλύσουμε και την αντιμετώπιση των γυναικών ανάλογα με τη ταξική τους θέση απέναντι στο πρόβλημα. Οι γυναίκες που ανήκουν στη κυρίαρχη τάξη καταπιέζονται από τους άντρες μεν αλλά από τη μια μεριά μπορούν ν' αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που τους δημιουργεί η καταπίεση αποτελεσματικότερα, λόγω της κοινωνικο-οικονομικής τους ισχύος δηλ. γι' αυτές είναι πιό εύκολο απ' ότι για τις οικονομικά εξαρτημένες γυναίκες π.χ. να κάνουν έκτρωση, να πάρουν διαζύγιο, να είναι κοινωνικά καλυμμένες έχοντας εξώγαμα παιδιά κλπ. και από την άλλη μεριά έχοντας τα ίδια συμφέροντα με τους άντρες της τάξης τους προσπίζονται το κράτος, την εξουσία, την αστική ηθική, τη θρησκεία ή στη θέση της τη γνώση με τη μορφή της επιστήμης, τη δουλειά σαν αξία, την ιεραρχία, το καταμερισμό δουλειάς και την εξειδίκευση. Σε περίπτωση συμμετοχής των γυναικών αυτών σε κάποιο κίνημα για τα δικαιώματα της γυναίκας υποστηρίζουν την αστική ισοδότητα, τη τελειοποίηση των νόμων υπέρ της γυναίκας, τη συμμετοχή της γυναίκας σε ανώτερα εξουσιαστικά αξιώματα, θεωρώντας ότι η γυναίκα απελευθερωμένη μπορεί να υπάρξει μέσα στο καπιταλισμό μ' αυτούς τους όρους. Και λόγω της Κοινωνικο-οικονομικής τους υπεροχής ξεκινούν πρώτες από το 17ο και συνεχίζουν το 18ο αιώνα με την πρώτη Διακήρυξη για την υπεράσπιση των Δικαιωμάτων των Γυναικών να

θέτουν σαν πρόβλημα το οικονομικό και κοινωνικό αδιέξοδο των γυναικών προτείνοντας την ίση συμμετοχή στη μόρφωση και στη δουλειά με τους άντρες. Το 19ο αιώνα οι περισσότερες απ' όσες συμμετέχουν στα γυναικεία ζητήματα έχουν αιτήματα καθαρά μεταρρυθμιστικά γιατί εξακολουθούν να βρίσκονται σ' έναν παραγκωνισμό στην εκπαίδευση, την εργασία, την πολιτική γι' αυτό βλέπουν σαν αναγκαίο στάδιο για το ξεπέρασμα αυτού τοξυ παραγκωνισμού τη υπεράσπιση της γυναικείας ψήφου. Στο τομέα της ηθικής οι γυναίκες της κυρίαρχης τάξης έχουν τέτοιες αντιλήψεις που στηρίζουν την πατριαρχική οικογένεια και καταδικάζουν την πορνεία τόσο γιατί απειλείται η οικογένειακή τους γαλήνη όσο και γιατί απειλείται ένας απ' τους θεσμούς της κοινωνίας τους. Με την είσοδό τους στο Κοινοβούλιο περιορίζεται παράλληλα το φεμινιστικό τους όραμα. Κάνοντας κριτική στις βλέψεις τους οδηγούμαστε σε πολλά ερωτήματα όπως: μια γυναίκα που εναντιώνεται στην αντρική ιδιοκτησία είναι δυνατό να μην αμφισβητεί και την ατομική και κατ' επέκταση τις σχέσεις παραγωγής; μια γυναίκα που εκτίθεται στην αντρική βία είναι δυνατό να στηρίζει το κράτος, την εξουσία που τη συντηρούν; Γιατί βέβαια μια γυναίκα των κυρίαρχων τάξεων στηρίζοντας τα συμφέροντα της τάξης της στηρίζει αναπόφευκτα και αυτά της ηθικής και της λογικής των αντρών. Οι γυναίκες των χαμηλών Κοινωνικών τάξεων καταπιέζονται διπλά και λόγω της ταξικής τους θέσης και λόγω της αντρικής ιδεολογίας. Δεν έχουν τη δυνατότητα ν' αντιμετωπίσουν με τον ίδιο τρόπο που τ' αντιμετωπίζουν οι προνομιούχες, τα ίδια προβλήματα π.χ. κάνουν εκτρώσεις μέσα σ' άθλιες συνθήκες, αναγκάζονται να παντρευτούν για να γίνουν μητέρες και αν' καταφέρουν να γεννήσουν παιδιά έξω απ' το γάμο διώχνονται απ' τον κοινωνικό τους περίγυρο και πιθανά απ' τη δουλειά τους, δεν μπορούν να πάρουν εύκολα

διαζύγιο, δεν έχουν την ίδια πληροφόρηση για την αντισύλληψη και για γενικότερα θέματα που τις απασχολούν, είναι αυτές που κάνουν πεζοδρόμιο κλπ. Βλέπουμε λοιπόν πως οι γυναίκες κάθε τάξης αντιμετωπίζουν με διαφορετικούς τρόπους τα προβλήματα που έχει το γυναικείο φύλο στην αντρική κοινωνία. Άρα ένα γυναικείο κίνημα θα προβάλλει ανάλογα διάφορα αιτήματα. Οι στόχοι του θα είναι σαφώς ταξικοί, το ίδιο και ο χαρακτήρας του. Ένας απ' τους στόχους που νομίζουμε ότι πρέπει να έχει το αυ-

τόνομο γυναικείο κίνημα στην Ελλάδα είναι εκτός από το χτύπημα της αντρικής βίας, ιδεολογίας, ηθικής που είναι αυτονόητο για κάθε φεμινιστικό κίνημα και το παράλληλο χτύπημα του κράτους και της εξουσίας που στηρίζει αυτή την αντρική βία ιδεολογία και ηθική. Δεν ζητάμε από το κράτος τίποτε γιατί νομίζουμε πως αυτό δεν θα παραχωρεί ποτέ προνόμια που θα έδιναν την αληθινή απελυθέρωση μας και την ουσιαστική βελτίωση της γυναικείας ύπαρξης, γιατί απλούστατα παραχωρώντας τέτοιου είδους προνόμια θα κλονιζόταν η δικιά του εξουσία, που τη στη-

ρίζει άλλωστε στην αντρική βία-ιδεολογία. Το ν' απαιτήσουμε κάποιες αλλαγές για καλύτερευση της θέσης μας μέσο στην αντρική - ταξική κοινωνία, πιέζουμε απλώς προς μία κατεύθυνση εκσυγχρονισμού του καπιταλισμού. Οι ελεύθερες και δωρεάν εκτρώσεις ή οι μεγαλύτερες ποινές για τους βιαστές, παραδείγματος χάρη πως μας βοηθούν ουσιαστικά στο βαθμό που η σεξουαλικότητά μας, η ζωή μας ολόκληρη ελέγχεται από την αντρική - ταξική κοινωνία ή μήπως με το να τιμωρηθούν κάποιοι απ' τους βιαστές [από συλλεγμένα στοιχεία που έχουμε, ερχόμαστε να πούμε ότι οι εκφραστές του αντρισμού έχουν ειδική μεταχείριση μέσα στις φυλακές και βέβαια δεν εκτίουν τις ποινές τους μέχρι τέλος, οι οποίες (ποινές) είναι και μικρές με τα κριτήρια των αστικών δικαστηρίων σημαίνει ότι το κράτος τιμωρεί συνολικά την αντρική βία. Αντίθετα έτσι αναπαράγει την ιδεολογία πως οι βιαστές είναι ειδικές περιπτώσεις παρεκκλίνουσες αφ' ενός και αφ' ετέρου την αντίληψη πως η αντρική βία τιμωρείται από τους νόμους και όπου δεν τιμωρείται αποτελεί φυσιολογικό φαινόμενο ή φυσιολογική εκδήλωση του άντρα. Η δικιά μας πρόταση πάνω στα προβλήματα εκτρώσεων και αντισύλληψης είναι να δημιουργήσουμε ομάδες αυτοελέγχου του κορμιού μας και αυτογνωσίας της σεξουαλικότητας μας. Σε προβλήματα αντιμετώπισης αντρικής βίας όλες μαζί ν' απαντάμε σε κάποιον που βίασε, χτύπησε, έβριξε μια ομάδα μας με τρόπους, έξω απ' τα νομικίστικα πλαίσια, που θα βρίσκουμε και θ' αποφασίζουμε εκείνη τη στιγμή. Η θέση μας επομένως είναι να μην παρεμβαίνουμε στους θεσμούς και να μη ζητάμε τίποτα από το κράτος. Τα αιτήματα για καλύτερευση της θέσης μας άλλωστε δεν ικανοποιούνται παρά μόνο όταν βολεύουν την εκάστοτε εξουσία και με σκοπό αφομοίωσης των γυναικείων κινήματων. Τέτοια παραδείγματα αποδυνάμωσης του γυναικείου κινήματος σε χώρες της

Δυτ. Ευρώπης λόγω ικανοποίησης αιτημάτων τους όπως η επιχορήγηση για σπίτια κατοικημένων γυναικών, η δημιουργία παιδικών σταθμών κοινωνική ασφάλιση για εκτρώσεις. Η παρέμβαση μας στους θεσμούς για αλλαγή σημαίνει τη καλύτερη τους και δεν επιφέρει την απελευθέρωση μας αλλά ένα επιπλέον άλλοθι φιλελευθερισμού στο κράτος. Γιατί όπως συμπεραίνουμε αυτοί οι θεσμοί στηρίζουν τη ταξική-αντρική ιδεολογία. Η αλλαγή του οικογενειακού δικαίου, οι καμπάνιες μόνο και οι μεγαλύτερες ποινές για τους βιαστές μήπως αλλάξουν τη θέση μας; Πιστεύουμε ότι στην στατική κοινωνία η απελευθέρωση σημαίνει: κατάργηση των ρόλων άντρα-γυναίκας και δημιουργία ανθρώπων, οι σχέσεις να σταματήσουν να είναι εξουσιαστικές για τις γυναίκες να γίνουν ανθρώπινες, να γίνουν οι γυναίκες υποκείμενα στη θέση των αντικειμένων που είναι σήμερα, να καταργηθούν ο γάμος, η οικογένεια, η πορνεία και τα ανάλογα πρότυπα που αναπαράγουν αυτοί οι θεσμοί - γεγονός που συνεπάγεται την εξάλειψη της αντρικής βίας και την απόλυτη ελευθερία μας σαν άτομα σε μια κοινωνία χωρίς εξουσία. Έτσι σε συνέχεια των προαναφερθέντων σε σχέση με τους θεσμούς βλέπουμε, ότι αυτοί (οι θεσμοί) δεν μπορούν να μας εξασφαλίσουν τίποτα, γιατί

όλα όσα οραματιζόμαστε δεν επιτυγχάνονται μέσω αυτών αλλά σημαίνουν αντίθετα τη κατάργησή τους. Προτείνουμε λοιπόν τη δημιουργία μικρών ομάδων με στόχους αντισεξιστικούς και αντικρατικούς σ' όλη την Ελλάδα που να δουλεύουν πάνω σε συγκεκριμένο αντικείμενο όπως η αντρική βία και η σχέση με την κρατική οικογένεια, η σεξουαλικότητα, η μητρότητα, η δουλειά κ.τ.λ. Να εκδίδεται ένα περιοδικό ή εφημερίδα σε πανελλαδικό επίπεδο. Δεν θα πρέπει να τίθεται το δίλλημα αν οι ομάδες θα είναι αυτογνωσικές ή για πολιτική δουλειά αλλά θα πρέπει όλες οι ομάδες να έχουν αυτό το διπλό χαρακτήρα. Μπορούμε να παρεμβαίνουμε στις μεγάλες πόλεις με ταμπλώ, συζητήσεις σε γειτονιές, θέατρο δρόμου κ.λ.π. εδώ να σημειώσουμε πως υπάρχουν θέματα εξ ίσου φλέγοντα μ' εκείνα τα οποία έχουν θιγεί μέχρι τώρα από τις γυναίκες ομάδες και τα οποία όχι μόνο δεν έχουν εξαντληθεί, αλλά δεν έχουν διόλου αγγιχτεί. Τέλος οι συμμαχίες με περιθωριακά-κοινωνικά κινήματα πιστεύουμε ότι είναι αναγκαίες. Ζήτημα πολύ δύσκολο τη στιγμή που τα προηγούμενα πρέπει να έχουν αντισεξιστικό χαρακτήρα. Όσες λοιπόν συμφωνούμε μ' αυτές τις προτάσεις και προοπτικές μπορούμε να βρεθούμε να κάνουμε το πρώτο βήμα για μια συλλογική δουλειά.

η γατα μου...

Θάθελα να μιλήσω για τη γάτα μου. Για το μικρό αυτό πλασματάκι που μόνο μ' ακούει και ποτέ δεν μιλάει, που κάθε βράδυ με περιμένει στο σπίτι γιατί έχει μόνο εμένα, κι έχει μόνο εμένα γιατί εγώ δεν το αφήνω να έχει άλλους. Και που λέτε, το βράδυ το παίρνω στο κρεβάτι μου και κοιμώμαστε αγκαλιά, και κλαίμε ή παίζουμε μαζί πολλές φορές. Και θάθελα νάχα μια γλώσσα επικοινωνίας μαζί του γιατί μόνο μ' αυτό δεν αισθάνομαι αποσπασματική και μόνη, και είναι κάτι δικό μου που θα υπάρχει μάλλον για πάντα.

Θάθελα να υπάρχει κάποιος λόγος ή μάλλον θάπρεπε να υπάρχει κάποιος λόγος όπου θα μπορούσαμε να μιλήσουμε και κυρίως να νοιώσουμε αυτά που λέει ο άλλος. Κάποτε σκεφτόμουν ότι ένας λόγος γυναικείος θα μπορούσε να είναι η σιωπή. Μια σιωπή, όχι επειδή δεν έχεις τίποτα να πεις, αλλά σαν συνειδητή άρνηση λόγου, επειδή κανείς δεν ακούει. Επειδή σ' αυτόν ή σ' όσους απευθυνόμαστε δεν μπορούν ν' ακούσουν. Μετά ανακάλυψα ότι η σιωπή έχει ήχους, πολλούς ήχους και πως μέσα μου υπήρχε κάτι που δεν ήταν δυνατόν να μη βγει, που ήταν κάτι πάνω από μένα. Και τότε βγήκε ένα κλάμα βουβό, που έγινε κραυγή και τότε ανακάλυψα πως η κραυγή έχει δύναμη. Από τότε αυτή τη δύναμη ψάχνω.

Ξέρω ότι κάπου όλες είμαστε στον ίδιο παρονομαστή, η καθεμιά κλεισμένη στη δική της αποκλειστική ζωή. Όπου παλεύουμε τον ίδιο εχθρό. Όχι τον άνδρα, -αλλά την ασφάλεια που παρέχει.

Παλεύουμε το ρόλο μας αλλά δεν ψηλαφούμε καν τη ζωή μας για να βρούμε κάτι καινούργιο και κάτι αληθινό.

Η αλλοτρίωση μεγάλη αλλά το τίμημα κι ο πόνος ακόμη μεγαλύτερος. Βαρύ-γδουπες κουβέντες για στρατηγική κινήματος αλλά δεν έχουμε κατακτήσει ένα επίπεδο επικοινωνίας, όπου η καθεμιά θα ξεφεύγει από το λούκι της.

Δεν μπορώ να μιλήσω γι' αυτό που έχω μέσα μου. Για όλα εκείνα τα μικρά πραγματάκια που λέμε στις κουβέντες μας, που έχουμε στο μυαλό μας, που είναι θέση μας. Κι όμως αυτά δεν μπορούν να βγουν γιατί είναι πολλά κι επώδυνα. Θα μιλήσουμε για ιεράρχηση στόχων λοιπόν. Γιατί η καθεμιά κρύβει τον εαυτό της ξέροντας πολύ καλά πως αν ανοίξει εντελώς τα χαρτιά της είναι χαμένη.

Αναζητώ μια πρόκληση. Μια πρόκληση για μια κουβέντα ανοιχτή, όμως φοβάμαι κι ίσως ξέρω -είμαι σίγουρη δηλαδή- πως πρώτη εγώ θα κρατήσω πολλά χαρτιά κλειστά. Γιατί έτσι θα γίνει. Είναι αναπόφευκτο.

Αναζητώ μια διάσταση. Όμως έχω πολλές διαστάσεις ζωής μέσα μου. Και το ζητούμενο είναι πως, όλα αυτά, τα αντιφατικά, αποσπασματικά και τα ετερόκλητα πολλές φορές στοιχία, θα συνθέσουν κάτι ομοιογενές. Κάποια μου είπε ότι κάθε άνθρωπος είναι κάτι ολόκληρο. Εγώ όμως πολλές φορές αισθάνομαι μισή και κομματιασμένη. Παλεύω για τη ζωή μου και δεν μ' ενδιαφέρει αν αύριο πεθάνω. Μισώ την αποσπασματικότητά μου, την ανασφάλεια και το φόβο μου. Κι ακόμα δεν έχω αγγίξει το πρόβλημα. Κλωθογυρίζω, αγγίζω, πισωγυρίζω και τελικά γράφω φιλολογικά τσουρέκια.

Ήθελα να γράψω κάτι για το "συνέδριο", και γράφω κάτι σαν ημερολόγιο που δεν θάχει καμιά σημασία για κανέναν παρά μόνο για μένα, ίσως όμως και όχι, ίσως για την ανάμνηση της στιγμής. Ξέρω πως θα το δώσω στην Ελένη να το διαβάσει, και ξέρω Ελένη πως θα το βρεις πολύ όμορφο και θα το νοιώσεις. Βλέπω ακόμη και την έκφρασή σου.

Τα χέρια μου είναι παγωμένα. Κι επιστρέφω στο "συνέδριο". Θα προτιμούσα να ακούσω λόγους τρεμουλιαστούς, που θάνατι ψίθυροι για τις ζωές μας. Αυτοί αγαπούν τη ζωή μέσα απ' αυτούς. Εμείς μέσα απ' αυτούς. Κι εκεί είναι ο πόνος. Όταν αναγκαστούμε να ζήσουμε μέσα από μας.

Μίλησε Ευγενία για την κατάρρευσή σου και πάψε να την ορθολογικοποιείς. Συγχώρα με που μιλώ τόσο προσωπικά αλλά μόνο έτσι μπορώ να μιλήσω. Και κάπου μέσα σου ξέρω ότι με πιάνεις. Δεν λέω, είναι καλό και πρέπει να κάνουμε πολιτική, όμως δεν μου αρκεί. Θέλω την κραυγή σου. Την κραυγή εκείνη που βγάζεις μόνη σου όταν είσαι σπίτι σου, στους τέσσερις τοίχους. Αυτή την κραυγή θέλω να κάνουμε δύναμη, κίνημα. Καί σκέφτομαι ότι ο γυναικείος λόγος θα μπορούσε να είναι καταρχήν πόνος. Όχι γκρίνια, ούτε μιζέρια. Έκφραση ενός πόνου που σημαίνει ότι είσαι γυναίκα, κάτι τόσο χειροπιαστό όσο το χύμα.

Δεν μ' αρέσει το παιχνίδι των σχέσεων γιατί δεν το αντέχουν τα κότσια μου. Μισώ αυτό το παιχνίδι της εξουσίας που με συνθλίβει. Γι' αυτό το αρνούμαι. Και γιατί θέλω μια άλλη συνείδηση, που δεν θα με κάνει να ντρέπομαι, μια άλλη ποιότητα κάτι σαν -όπως λέει κάποιος- "εκεί που τελειώνω εγώ, αρχίζεις εσύ" και πάει λέγοντας. Όμως το κακό είναι ότι θέλω ασφάλεια.

ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑ

Η λέξη κλειδί για τη ζωή της καθεμιάς και του καθένα. Δεν θέλω όμως

ψυχαναλυτή για να την πολεμήσω. Θέλω τον εαυτό μου δίπλα μου, για να βαδίσω μαζί του και μαζί της. Να τον συμφιλιώσω μαζί της. Γιατί είναι ο εαυτός μου.

ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΚΑΤΑΞΙΩΣΗ

ΚΕΝΤΡΟ

ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

Τέσσερις βασικοί άξονες.

Συγχωρέστε με που μιλώ τόσο προσωπικά ή συναισθηματικά. Έτσι μόνο μπορώ να εκφραστή. Και σίγουρα κάπου αισθάνομαι πολύ αδύνατη για να μπορέσω να συνδέσω αυτόν τον ιδιαίτερο λόγο μ' αυτόν τον πολιτικό.

Κι όλη αυτήν την ώρα φοβάμαι.

Φοβάμαι ότι θα χαθώ μέσα στη μάζα. Ο Γκόρκι είχε πει ότι "η μάζα είναι ηλίθια. Αυτός που αξίζει είναι ο απλός άνθρωπος".

Φοβάμαι όλες εσάς, την κριτική σας, το ύφος σας, τη σιωπή σας ακόμη και τη συμπάθειά σας. Κάπου αισθάνομαι σαν γυμνοσάλιαγκας ανάμεσα σε σαλιγκάρια.

μια καταπληκτική εισήγηση

Θα ήθελα να κάνω μια καταπληκτική εισήγηση. Δεν μπορώ. Ήρθα λοιπόν να σας δηλώσω την αδυναμία μου, να εξακριβώσω τη δικιά σας και να αναρωτηθώ για την ακινησία - αν όχι την αναπηρία - ενός κινήματος που προσπαθήσαμε να φτιάξουμε και δεν μπορέσαμε.

Δεν θέλω (δεν μπορώ άλλωστε) να κάνω εμβριθή ανάλυση για τους λόγους ύπαρξης του γυναικείου κινήματος, για τις ανάγκες και την καταπίεση, δε θέλω να χρησιμοποιήσω το λεξιλόγιο των -ισμών, να ενταχθώ σε διαδικασίες καταστρατήγησης όλων των ψίχουλων γυναικείου λόγου που κατορθώθηκε - όχι πάντως από μας - να αρθρωθεί.

Έλεγα λοιπόν ότι δεν μπορώ να κάνω μια καταπληκτική εισήγηση. Αφού το διαπίστωσα, αποφάσισα να αυτοαναλυθώ, να κάνω την αυτοκριτική μου -σα συνεπής αγωνίστρια- και να ανακοινώσω -μέρος της φυσικά- στο αγαπητό ακροατήριο. Και άρχισα από

την επιθυμία μου για την εισήγηση. Πάνω κάτω το περιεχόμενο θα ήταν: "Η έλλειψη φαντασίας και χιούμορ του γυναικείου κινήματος και των φεμινιστριών, ο δογματισμός, η σεμνοτυφία και ο αντιαντρισμός τους, η επιφανειακότητα των αναλύσεων κλπ. κλπ." Ήθελα και θέλω να συζητήσω όλ' αυτά τα πράγματα μ' όλες όσες δουλέψαμε ή δουλεύουμε μαζί για το ίδιο πράγμα. Δουλεύουμε όμως για το ίδιο πράγμα; Απάντηση: Όχι, γιατί δε δουλεύουμε καθόλου. Μετά είπα: Κορίτσι μου, που βαδίζεις ξυπόλητη στ' αγκάθια; Πρέπει να ετοιμάσεις μια καταπληκτική εισήγηση, έτοιμη ν' αντικρούσεις τις χιλιάδες φεμινιστριών που θα εισρέουν στο αμφιθέατρο, με σωστή επιχειρηματολογία, σοβαρότητα, κι από την άλλη αρκετό χιούμορ και φαντασία, για να μη θεωρηθείς γελοία. Γιατί λοιπόν δε μπορούσα να μιλήσω έτσι όπως τα σκεφτόμουν τα πράγματα, να αναπτύξω την -ίσως λαθεμένη- επιχειρηματολογία μου, να απαντήσω ερωτήσεις; Στο κάτω κάτω δεν πήγαινα

σε λαϊκό δικαστήριο, σε συνέδριο γυναικών πηγαινα. Γιατί το πρώτο πράγμα που φανταζόμουννα ήταν ένα σοβαροφανές ακροατήριο, έτοιμο να κρίνει και να επικρίνει, ανίκανο να υποστεί κριτική και να ακούσει μια άλλη άποψη. Δεν βγάζω τον εαυτό μου απ' έξω. Δεν κατορθώσαμε τόσον καιρό ύπαρξης, να βάλουμε την άλλη λογική στον τρόπο δουλειάς και συνεννόησής μας. Όταν μιλάμε για το γ.κ. το θεωρούμε επαναστατικό γιατί -εκτός των άλλων και ίσως κυρίως- μιλάει για τη γυναίκα, τις σχέσεις, τον άνθρωπο. Υποτίθεται ότι θέλουμε να δημιουργήσουμε έναν εναλλακτικό τρόπο ζωής. Δεν εννοώ κάποιες νησίδες ομορφιάς σ' έναν άσχημο κόσμο, αυτό δε γίνεται. Όμως υποτίθεται ότι κάνουμε κάποια πάλη μέσα στη ζωή μας, το βλέπουμε, το προσπαθούμε.

Πλατυδάω, και το ξέρω. Είναι που δεν μπορώ να κάνω μια εισήγηση έτσι όπως τη φανταζόμουννα κι έτσι όπως θα τη θέλατε. Πάσχω κι εγώ από τη μεγάλη αρρώστια του κινήματος -ίσως κι όλων των κινήματων. Την τρομερή έλλειψη φαντασίας που μας καταδικάζει στη στασιμότητα. Γιατί το γυναικείο κίνημα είναι αυτό που δεν στηρίζεται στη φαντασία; Πως να υπάρξει δημιουργία, όταν ενώ αρνούμαστε θεωρητικά τις πρακτικές κομμάτων, ομάδων και γκρουπούσκουλων, δεν ξεφεύγουμε ούτε λεπτό απ' την πρακτική τους; Άρνηση δεν είναι ή απλή καταδίκη. Είναι μια συνειδητή ρήξη με το αντικείμενο αντίθεσης, είναι συνεχής αντιπαράθεση στη λογική του. Ο Μάης του 68 δεν θα είχε υπάρξει, αν κάποια στιγμή κάποιοι δεν κυνήγησαν το αδύνατο. Τώρα εμείς βρεθήκαμε αντιμέτωπες με το αδιανόητο: γυναίκες που συζητάνε για μια καινούργια λογική μ' έναν παλιό, φθαρμένο, αντρικό -όπως είθισται να ονομάζεται- λόγο. Δεν μπορούμε να συνδυάσουμε την εσωτερική λειτουργία -την πραγματική λειτουργία όμως- με την πρακτική και θεωρητική δουλειά. Βάζουμε θέματα προτεραιοτήτων -όπως ακριβώς θέματα

προτεραιοτήτων βάζουν οι εργάτοπατέρες της αριστεράς, όπως και να ονομάζεται αυτή. Τις μικρές ομάδες αυτοσυνείδησης θεωρήσαμε ότι τις ξεπεράσαμε σα στάδιο, χωρίς όμως στην πραγματικότητα να έχουμε μπει ποτέ σε μια διαδικασία αυτοσυνείδησης, αυτοανάλυσης, αυτοκριτικής, χωρίς να φτάσουμε ποτέ το μαχαίρι στο κόκαλο. Και δεν μπορέσαμε από τότε να την αντικαταστήσουμε με μια άλλη λειτουργία που να προχωράει τους εαυτούς μας και τις σχέσεις μεταξύ μας. Δε δημιουργήσαμε τίποτα. Είναι καταπληκτικό, ίσως ακούγεται υπερβολικό, εξωφρενικό (εγώ πάντως δεν πιστεύω ότι είναι κακόβουλες φήμες). Δεν μπορεί να θεωρηθεί δημιουργία η στείρα επανάληψη αυτών που ακούσαμε, διαβάσαμε ή τέλος πάντων με κάποιο τρόπο (το πιθανότερο με υπνοπαιδεία) μάθαμε απ' το εξωτερικό. Ούτε η μίμηση του τρόπου λειτουργίας των εξωκοινοβουλευτικών ομάδων, αριστερών και αναρχικών. Δεν δημιουργήσαμε τίποτα καινούργιο, κάτι που να βγαίνει από τις ανάγκες μας, να μιλάει για μας, να δείχνει το αληθινό μας πρόσωπο. Ίσως δε θέλαμε και να το δείξουμε. Γιατί δεν είχαμε το θάρρος να πειραματιστούμε, να δεχτούμε την αποτυχία. Έτσι προτιμήσαμε τη σίγουρη αποτυχία, την πεπατημένη χρεωκοπία.

Και νάταν τουλάχιστον οι αναλύσεις μας κάτι παραπάνω από επιφανειακές, λες πάει στο διάολο. Όμως πόσες φορές δεν κολλήσαμε σ' έναν αντιαντρισμό χωρίς νόημα; Μήπως βρήκαμε απλώς έναν ωραίο τρόπο να ξορκίζουμε τα κακά, ενώ η ζωή συνεχίζεται; Γιατί δε δέχομαι το επαναστατικό εξάωρο, με τη φεμινίστρια που κατακεραυνώνει θεσμούς, οικογένεια, άντρες και μετά πηγαίνει στο γλυκό της ταίρι και ζει το δεκαοχτάωρο πανομοιότυπα με το κάθε αρραβωνιασμένο ζευγάρι, με το γκόμενο - ή αν θέλετε, τη γκόμενα.

Ξεχνάμε ότι η αντίθεση και η παλη άντρα - γυναίκας δεν είναι ίδια μ' αυτή των τάξεων. Μιλάμε με

άλλους όρους, για άλλα πράγματα. Όμως εμείς μεταφέρουμε τις αντιλήψεις τη νοτροπία και το λεξιλόγιο που κληρονομήσαμε από την αριστερά και αντιμετωπίζουμε τους άντρες όπως οι εργάτες τους αστούς. Και τι είναι αυτό, αν δεν είναι παραδοχή της ταξικής αντίθεσης σαν κυρίαρχης και πρωτεύουσας;

Έτσι βρεθήκαμε κλεισμένες στο γκέττο μας, ανικανοποίητες σαν τις φιγούρες της Bretecher, δογματικές σαν αριστερίστριες, μίζερες και αιώνια παραπονούμενες. Η θεματολογία μας είναι περιορισμένη. Καινούργια θέματα είναι καταδικασμένα να μη συζητηθούν ποτέ, αν δεν έχουν άμεση σύνδεση με τις απόψεις και τα θέματα που κυριαρχούν, αν δεν μπουκν αυτά σε συζήτηση με τον ίδιο στείορο τρόπο που έχουν συζητηθεί όλα τα άλλα. Έτσι σιγά σιγά κλείσαμε τις πόρτες στο μυαλό μας, στο κίνημα και στον κόσμο. Λειτουργούμε όπως κάθε ομάδα ανθρώπων καταπιεσμένων: αφορίζουμε, δογματίζουμε, κλεινόμαστε στον εαυτό μας και σ' αυτό που θεωρούμε "δικό μας χώρο": στο κύκλωμά μας. Έτσι αντιμετωπίζουμε τον κοινό εχθρό, τον άντρα, όταν είμαστε όλες μαζί, ομαδοποιημένες μέσα στο σπίτι ή οποιοδήποτε άλλο χώρο. Βγαίνοντας έξω τα πράγματα αλλάζουν, είμαστε μόνες μας, ξαναβρίσκουμε τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά μας, όπως ανασφάλεια, φόβος, έλλειψη θάρρους, αλλά και ατομικότητα, ευελιξία, ευστροφία, χιούμορ, ανθρωπιά. Όταν είμαστε όλες μαζί, κλεινόμαστε στα ταμπόρια μας για να αντιμετωπίσουμε πατριαρχία και καπιταλισμό στην οργανωμένη τους επίθεση. Όταν είμαστε μόνες μας κλεινόμαστε στη μοναξιά και την αδυναμία μας. Όταν είμαστε όλες μαζί μας είναι εύκολο να κατακρίνουμε κάποιον ή κάποιαν (ιδιαίτερα κάποιον) που διέπραξε το αδίκημα της ερωτικής κατανάλωσης. Όταν είμαστε μόνες μας γκρινιάζουμε. Όταν είμαστε όλες μαζί, καταδικάζουμε τα παρσίματα. Όταν είμαστε μόνες μας, κάνουμε έρωτα.

Λειτουργούμε σαν μια ομάδα, ένας όχλος. Μπορεί να διαφωνούμε, να τσακωνόμαστε, να έχουμε και να δημιουργούμε αντιθέσεις. Παρόλαυτά είμαστε σαν ένα κοπάδι που με κυκλωτικές κινήσεις προσπαθεί ν' αντιμετωπίσει τον εχθρό. Έτσι αφορίζουμε, γιατί είναι πιο εύκολο να αφορίσεις παρά να σκεφτείς. Έτσι δημιουργούμε εξουσίες, γιατί είναι πιο εύκολο να αφεθείς στην πρωτοβουλία της άλλης, της άλλης που μονίμως θα σκεφτεί, θα δουλέψει, θα πληρώσει για σένν. Ας μη μιλάμε για αντιεξουσιαστικό κίνημα. Ας μην έχουμε παρωπίδες. Ένα κοπάδι αρνιών χρειάζεται πάντα ένα κριάρι που θα μπει μπροστά. Εμείς δεν δεχόμαστε το ένα κριάρι, γι' αυτό δημιουργήσαμε μεταξύ μας πολλούς πολλούς εξουσίας. Η δημοκρατία πάυα απ' όλα.

Αρνούμαστε πεισματικά να δούμε πέρα απ' τη μύτη μας, με αποτέλεσμα να επαληθεύεται η λαϊκή ρήση: "Τα όνειρά σου μην τα λες γιατί μια μέρα κρύα μπορεί κι οι φεμινίστριες νάρθουν στην εξουσία". Και πως να πεις τα όνειρά σου, τις φαντασιώσεις σου,

την ερωτική σου ζωή σ' ανθρώπους που είναι έτοιμοι να σε κατασπαράξουν άμα δεν συμφωνούν μαζί σου; Όταν σε μια κοπέλλα που ερχόταν πρώτη φορά στο Σ.Γ. και τόλμησε να πει ότι έχει κολπικό οργασμό, ρίχτηκαν οι "σωστές" φεμινίστριες γιατί είχε -λέει- φαντασιώσεις; Όταν το να κάνεις συχνά έρωτα λέγεται κατανάλωση, όταν το να κάνεις παρτούζες είναι κάτι περισσότερο από έγκλημα; Όταν δεν εξετάζει καμιά ότι η επιθετικότητα στον έρωτα μπορεί -λέω μπορεί- να είναι ανθρώπινο στοιχείο; Όταν το να πας με άντρα τη στιγμή που είσαι λεσβία είναι απαράδεκτο; Για ποια όνειρα μιλάμε λοιπόν, για ποια οράματα μιλάμε; Φτιάξαμε μια καινούργια ηθική, το ίδιο σκληρή και αντιανθρώπινη μ' αυτή των γιαγιάδων μας. Ίσως είναι το μόνο που φτιάξαμε. Και μετά αναρωτιόμαστε γιατί τόσες και τόσες γυρνάνε σπίτια τους, γιατί το γυναικείο έχει γίνει Κρόνος που τρώει τα παιδιά του.

Ξεχάσαμε μια βασική ανθρώπινη λειτουργία, αυτήν που έχει αποκλειστεί από το κοινωνικό μας σύστημα κι αυτήν που είναι η πιο καταστροφική γι' αυτό. Τη συνεννόηση. Τη δυνατότητα και την επιθυμία ν' ακούσεις τον άλλο, να τον ακούσεις πραγματικά, χωρίς να τρέχει εκείνη τη στιγμή το μυαλό σου σ' άλλα κι άλλα, χωρίς να προσπαθείς αυτόματα να βρεις τα επιχειρήματα για να τον αντικρούσεις.

Ίσως το μόνο που έχω αποδείξει μέχρι τώρα είναι ένας άκρατος μαζοχισμός μου. Θα ήταν καθαρός μαζοχισμός να έμενα σ' ένα χώρο τέτοιο όπως τον περιέγραψα, χωρίς να περιμένω τίποτα απ' αυτόν. Περιμένω. Και περιμένω πολλά. Περιμένω απ' τον εαυτό μου ν' αποδείξει ότι δεν κόλλησε, ότι δε στέρεψε, ότι μπορεί κάποτε ν' ακούσει κάποιαν από δω. Περιμένω από τις άλλες να μ' ακούσουν κι αυτές. Βλέπω ότι η έλλειψη φαντασίας είναι από τους πιο βασικούς λόγους που μας οδήγησαν στο σημερινό τέλμα. Γιατί όταν δεν υπάρχει φαντασία,

δεν υπάρχει δημιουργία, βασική σ' ένα κίνημα που κάποτε ξεπέρασε τα όρια της πολιτικής, κάπου θέλησε να βάλει άλλους όρους για το τι θα πει αγώνας, πολιτική, ζωή.

Είναι λοιπόν εγγενής η έλλειψη φαντασίας στο γυναικείο κίνημα; Αν ναι, τότε τι κάνουμε εδώ όλες μας; τι είναι αυτό που ξέρουμε ότι μας λείπει και το ψάχνουμε με φανερή αγωνία; Αν ναι, τότε τι νόημα έχουν όλες οι συγκρούσεις και αντιθέσεις που βγαίνουν κατά καιρούς και γυρνάνε γύρω από τον άξονα πολιτικού - προσωπικού; Γιατί τέτοιες συγκρούσεις έχουν γίνει πολλές και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Και δείχνουν ότι δεν μπορούμε να δεχτούμε αυτή την κατάσταση, ότι έχουμε βαρεθεί να μιλάμε συνέχεια με τον ίδιο τρόπο, μ' αυτόν τον τρόπο που μάθαμε από την Αριστερά, το Κράτος, την Εξουσία. Αν ναι, θα αρκούμασταν σ' ένα στείρο και αποστειρωμένο γυναικείο κίνημα. Δε θα βάζαμε καν τον προβληματισμό μας για το γυναικείο λόγο. Μπορεί και να παλεύαμε μέσα από οργανώσεις και πολιτικές ομάδες. Όμως;

Ίσως είναι σκληρό να προσπαθούμε να φτιάξουμε ένα κίνημα στην Ελλάδα τώρα, ενώ στη Δύση υπήρξε πριν μια 20ετία. Ίσως είναι σκληρό να κουβαλάμε στην πλάτη μας την εμπειρία για την άνθηση και την αποτυχία ενός κινήματος που έφτασε στα όριά του σ' άλλες χώρες. Ακόμη πιο σκληρό να το αμφισβητήσουμε, να προχωρήσουμε παραπέρα. Δεν είναι βδ. Αλλά ίσως ο μόνος τρόπος να βγούμε απ' το τέλμα μας να είναι αυτός. Να ψάξουμε. Να προσπαθήσουμε. Οι καιροί δεν είναι ευνοϊκοί. Δύσκολοι καιροί για πρίγκιπες. Ας προσπαθήσουμε τουλάχιστο να κάνουμε μια βαθιά τομή. Το νυστέρι πονάει, αλλά η εγχείρηση τουλάχιστο αφήνει σημάδια.

τρεις μηνες μετα

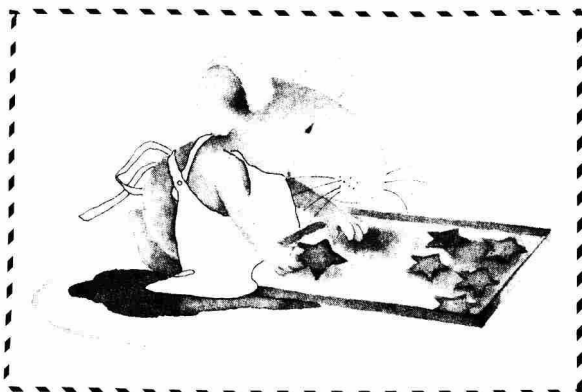
Αποφάσισα να σταματήσω τουλάχιστο για κάποιο διάστημα να μαζοχίζομαι. Διαβάζω ξανά το κείμενο μου. Θέλω να βγάλω το τελευταίο του μέρος, τον τόνο της αισιοδοξίας, όπως το είχα χαρακτηρίσει, και δεν ξέρω αν μπορώ. Έτσι κι αλλιώς δεν πρόλαβα να το διαβάσω, κόπηκα ακριβώς σ' αυτό, ίσως ήταν σηματοδικό, ίσως πάλι γίνομαι προληπτική.

Τρεις μήνες μετά. Κράτησα την υπόσχεση στο ευατό μου κι έφυγα από το Σπίτι. Δεν είναι θέμα πείσματος. Αλλά κάποια στιγμή βρήκα καλύτερο να διατηρήσω όσα υπολείματα οράματος μας έχουν μείνει, παρά να τα καταστρέψω σε διαδικασίες στείρες και γρουπουσκουλιαρικές λογικές. Προτίμησα το σημερινό αδιέξοδο μου, παρά να παρακολουθώ και να συμμετέχω στην καθημερινή υποβάθμιση του όποιου λόγου κάποτε αρθρώσαμε. Τι κάναμε λοιπόν τόσα χρόνια πέρα απ' το να καταστρέφουμε ένα γυναικείο κίνημα, τα δικά μας οράματα και τις ελπίδες άλλων; Όχι βέβαια ότι το Σπίτι αποτελεί το γυναικείο κίνημα. Αλλά δυνάμει ήταν ένα κομμάτι του. Εμείς αρκεστήκαμε στο να βγάλουμε προσωπικά απωθημένα, να καταλάβουμε μια κάποια εξουσία, να αντιπαραθέτουμε (ανάμεσα μας πάντα) πολιτικά (αν ο στείρος τσακωμός μπορεί ποτέ να ονομαστεί αντιπαράθεση). Ομαδοποιηθήκαμε, βγάλαμε αρχηγούς, αναδείξαμε εξουσίες, κλειστήμαε από τον έξω κόσμο και στο τέλος βγάλαμε τα μάτια μας.

Νιώθω άσχημα. Προσπαθώ να γράψω, να τεκμηριώσω, να ξεσπάσω. Προσπαθώ να μη μεροληπτήσω, να μη βγάλω την ουρά μου απ' έξω, να μην επιθετώ ανέντιμα. Νιώθω άσχημα. Σας βλέπω έτοιμες να αφορίζετε, ν' αρπαχτείτε από τα λόγια μου, να δακρύσετε, να δείτε γιατί και πως.

Το Σπίτι ήταν και είναι μια τεράστια έλλειψη. Έλλειψη λόγου, φαντασίας, πράξης, συνέπειας. Μόνο έλλειψη

εξουσίας δεν είχε ποτέ. Κι αυτό ποτέ δεν το προσέξαμε, πέρα απο τις διακηρύξεις μας περί Αντιεξουσιαστικού Κινήματος. Μας ήταν πολύ πιό εύκολο να μιλήσουμε για την εξουσία του γκόμενου η του Κράτους, παρά για τη δικιά μας, αυτή που δημιουργήσαμε από τη μια η την άλλη μπάντα. Εμείς στο Σπίτι. Μας ήταν πιο εύκολο να κατακτήσουμε την εξουσία παρά να την δούμε, να την αναλύσουμε, να την πολεμήσουμε. Έτσι, όταν κάποιες από μας είχαμε ή αποκτήσαμε τα απαραίτητα προσόντα αγνοήσαμε, επιτείναμε και επωφεληθήκαμε από τη σιωπή και την αδυναμία των υπόλοιπων, με τη φασιστική νοοτροπία της εξουσίας της γνώσης απέναντι στην άγνοια, της δύναμης απέναντι στην αδυναμία. Βοηθήσαμε να αναπτυχθεί η αδυναμία έκφρασης και συμμετοχής νέων ή και παλιών ατόμων. Βοηθήσαμε στην ανάπτυξη της διαφοράς μεταξύ πνευματικής και χειρωνακικής δουλειάς στο Σπίτι κι οι ρόλοι μεταξύ μας ήταν ίδιοι μ' αυτούς που παίζονται στους - κατα τα άλλα "κακούς" - χώρους των κομμάτων, παρατάξεων και ομάδων. Κι είναι τουλάχιστον απαράδεκτο την εξουσία αυτή να την ονομάζουμε δουλειά και συνέπεια, να επωμιζόμαστε την ευθύνη για όλα όσα γίνονται, να διαλαλούμε ότι χωρίς εμάς όλα καταστρέφονται. Όσο απαράδεκτο είναι να περιμένουμε τη γνώμη των Αρχόντων για να συζητήσουμε, να πράξουμε, ν' αντιμετωπίσουμε μια δύσκολη κατάσταση.

Είμαι σε αδιέξοδο. Δε θέλω να γράψω ένα κείμενο - λίβελλο αποχώρησης, σαν τους κατά καιρούς διαγραφόμενους ή αποχωρούντες Κνίτες. Δε νιώθω έτσι, κι όμως έτσι θα το πάρω, είτε δουλεύετε στο Σπίτι, είτε όχι. Οι μεν με δυσπιστία, οι δε με χαιρεκακία. Φοβάμαι. Φοβάμαι να μπω κι εγώ στο παιχνίδι "κλέφτες κι αστυνόμοι, "καλοί και κακοί", "φεμινίστριες και μη". Σας βλέπω νά ψάχνετε τον αποδιοπομπαίο τράγο, να τον θυσιάσετε για το καλό της ομάδας, να πάρει τις αμαρτίες και να φύγει. Προς το παρόν δεν είμαι εγώ αυτός. Το ξέρω. Επιφυλάσσομαι όμως για το μέλλον. Ο απόβλητος από την ομάδα είναι πάντα ο κακός. Μόνο έτσι η ομάδα θα επιβιώσει, δεν θα χρειαστεί ανάλυση, δεν θα κουραστεί.

Και οι απέραντες ελλείψεις. Η ελλειψη δυνατότητας ν' ακούσεις την άλλη, ονομάστηκε πολιτική θέση. Η έλλειψη φαντασίας ονομάστηκε ρεαλισμός. Στα φωτεινά διαλείματα σκέψης μπορούσαμε να φτιάσουμε μόνο στη διαπίστωση της αδυναμίας μας. Τον υπόλοιπο χρόνο οι πολιτικοποιημένες" μετατρέπουν το Σπίτι σε αρένα, σε χώρο αντιπαράθεσης των γυναικών των πολιτικών ομάδων και οργανώσεων.

Η εύκολη εκτόνωση του πολιτικού μένους κρίθηκε σκοπιμότερη από την ανάλυση για την καλή λειτουργία του Σπιτιού. Γιατί όχι άλλωστε, αφού πάντα το Σπίτι, κρινόταν δευτερεύον, ένα ειδικό μέρος της Γενικής Επανόστασης, αφού οι γυναίκες δεν μπορούσαν ποτέ να ονομασθούν, οργάνωσαν ένα κίνημα με δικές τους βάσεις και αναφορές. Γιατί όχι, αφού όλα τα ωραία περί Γυναικείου λόγου αποτελούσαν μόνο τα φανταχτερά και μεγαλεπήβολα λόγια στις εισηγήσεις μας.

Δεν κατηγορώ αυτές που μείνανε. Δεν θέλω να δημιουργήσω άλλον ένα αποδιοπομπαίο τράγο. Έτσι κι αλλιώς τη λειτουργία, το χαρακτήρα του Σπιτιού τον δημιουργήσαμε όλες,

με το δικό μας τρόπο, τη δικιά μας πράξη ή απραξία. Έτσι κι αλλιώς τα άτομα που έφυγαν - όπως κι αυτά που έμειναν-δε μπορούν να τσουβαλιστούν, να καταταθούν όλες στην ίδια κατηγορία.

Η προσπάθεια μας να μιλήσουμε για το Γυναικείο, να ψάξουμε τα κύρια χαρακτηριστικά του, να οργανώσουμε κίνημα, αρκέστηκε τελικά σε βερμαλισμούς. Γυναικείο Κίνημα, λοιπόν, Αυτονομία, Μαζικό, Αντιεξουσιαστικό. Είπαμε δηλαδή. Και πήραμε το Λόγο της Αριστεράς, του Αναρχισμού ή ό,τι άλλο, πήραμε τον κυρίαρχο λόγο, και προσπαθήσαμε να το αποδείξουμε. Πως; Με ατέλειωτες συζητήσεις, με όρους βγαλμένους από τις εγκυκλοπαίδειες, με τσιτάτα που τα βρίσκεις σε κάθε προκήρυξη. Που ψάξαμε όμως; Πάντως όχι μέσα μας, όχι στην πραγματικότητα του Σπιτιού. Κι έτσι το Κίνημα έγινε Δευτερεύον, Γκρουπουσκουλιάρικο, Εξουσιαστικό.

Φοβάμαι. Φοβάμαι να σας ακούσω να λασπολογείτε. (και φοβάμαι ότι θα το κάνετε). Οι φίλοι μου με βλέπουν να επαναλαμβάνω υστερικά το τι έγινε, το τι γίνεται και το τι μπορεί να γίνει. Έχω μάθει καλά τη λειτουργία του Σπιτιού και της ομάδας. Ξέρω καλά πόσο εύκολο είναι να μιλήσεις για τα ποντίκια που εγκαταλείπουν πρώτα το πλοίο όταν βουλιάζει. Φοβάμαι τη μέρα που θ' ανοίξετε το φάκελλο με τ' όνομά μου. Φοβάμαι τη μέρα που κάποια από σας δε θα με χαιρετήσει στο μπαρ που θα τα πίνω, που θα με θεωρήσει παρείσακτη στην χ γυναικεία εκδήλωση που θα γελάσει ειρωνικά άμα ξαναπατήσω το πόδι μου στο Σπίτι.

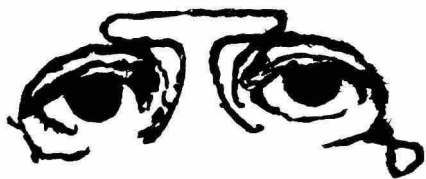
Νιώθω άσχημα και δεν έχω τίποτα να πω. Αύριο δίνω εξετάσεις και τα βιβλία είναι πεταμένα γύρω μου. Το κασετόφωνο είναι κι αυτό βαλτό. "Απόκληρο με είπες μια βραδιά και μούμινε για πάντα η ρετινιά".

η «προοπτική»

ενός

προαναγγελθέντος

θανάτου...

Χρειάζεται οι απαντήσεις που θα δοθούν να είναι αποκαλυπτικές, για το πως μέσα από τα άρθρα-σχόλια βγαίνουν οι απόψεις για το γυναικείο και τον φεμινισμό. Που θα δείχνουν για ποιά λόγο αυτά τα κείμενα είναι αντίθετα με τον "αυτόνομο" χώρο. Για νάμει πιά συγκεκριμένη, λέγοντας αυτονομία του γ.κ. εννοώ την αυτονομία, από το κράτος, τα κόμματα, τους άνδρες. Και είναι σαφές από τα κείμενα τους, ότι δεν θέλουν και δεν έχουν καμιά αυτονομία απ' τα προηγούμενα.

Τέλος θεωρώντας σαν κυρίαρχη την αντίθεση των τάξεων, θεωρούν δευτερεύουσα την φυλετική αντίθεση. Πράγμα που σημαίνει ότι εννοούν τον φεμινισμό διαφορετικό, απ' αυτό που στην ουσία του είναι και αντιλαμβάνονται το γυναικείο μόνο σαν ένα πεδίο πολιτικής παρέμβασης.

Αλλά ας δούμε κάποια σημεία απ' τα κείμενα-σχόλια. Κατ' αρχή το στυλ των κειμένων είναι τέτοιο που σου δημιουργείται η αντίληψη ότι τα άτομα που τα έγραψαν απείχαν από το Σπίτι, όσο και από τη Συνάντηση δηλ. η κριτική γίνεται απ' τα έξω,

με σκοπό να ρίξει ευθύνες και να αποδείξει ότι ο αυτόνομος γυναικείος χώρος είναι νεκρός, ανεύθυνος, ξεπερασμένος.

Ετσι γράφεται αρχικά, ότι ενώ μέχρι τη Συνάντηση δεν γινόταν διάλογος, ούτε ενημέρωση "ξαφνικά" αποφασίζεται μια "κεντρική συζήτηση". Αυτό κατ' αρχή είναι ανακρίβεια. Γιατί διάλογος και ενημέρωση έγιναν πολλές φορές με διήμερα, με εκδηλώσεις. Στο επίπεδο λοιπόν που βλέπουν παρέμβαση τα άτομα αυτά (δηλ. συζ., διάλογος, θεωρ. δουλειά), ήδη έχουν γίνει πολλές φορές. Αυτό για το οποίο θα μπορούσε να κάνει κριτική είναι για μια δουλειά πιά ουσιαστική και για μια πρακτική επαναστατική. Το ίδιο κείμενο μιλάει για διάλυση, για οριακή κατάσταση και το αποδίδει στο ότι μετά τον εκσυγχρονισμό του ΠΑΣΟΚ, πρέπει να αλλάξουμε τόσο την λειτουργία των ομάδων όσο και την κατεύθυνση.

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι η δημιουργία των μικρών ομάδων, δεν είναι ένα σχήμα οργανωτικό επιλεγμένο στη τύχη, αλλά συνειδητά επιλέχτηκε έχοντας σαν σκοπό την καλύτερη έκφραση των γυναικών σ' όλα τα επίπεδα (δηλ. όχι μόνο σε ομάδες αυτογνωσίας) και την εφαρμογή των όσων πιστεύουν. Δηλ. το χτύπημα των εξουσιών, που αν και μερικές φορές αναπαράγονται μπορούν πιά άνετα να χτυπηθούν όταν δεν είναι θεσμοθετημένες, οι σχέσεις νάναι καλύτερες, και ανθρώπινες να υπάρχει κοινή ζωή, να προωθείται η θεωρητική επεξεργασία, να λειτουργούν και να προχωρούν οι προβληματικές και οι απόψεις.

Επίσης ο εκσυγχρονισμός δεν είναι αυτός που έφερε την κρίση αν υπάρχει, κι αυτό γιατί τα οράματα και οι διεκδικήσεις του αυτ. γυναικείου χώρου δεν ικανοποιήθηκαν, και άλλωστε δεν μπορούν να ικανοποιηθούν και λυθούν στον καπιταλισμό γιατί αποβλέπει στην απελευθέρωση

που μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο στην αταξική κοινωνία. Οι αστικές διεκδικήσεις και μετ'αρρυθμίσεις και μόνο αυτές, είναι δουλειά τωνκομματικώνγυν οργανώσεων, κομμάτι των οποίων αισθάνονται καιταάτομα που γράψαν τα κείμενα, τουλάχιστο αν κρίνει κανείς απ τα κείμενα τους, μια και πουθενά δεν αναφέρονται στην απελευθέρωση. Βέβαια αν οι στόχοι σου είναι παρέμβαση και αλλαγή των αστικών θεσμών μόνο, τότε θα υπάρχει κρίση. Καλό λοιπόν θα ήταν η αναζήτηση των αιτιών της κρίσης να ξεκινήσει απ' αλλού. Κυρίως απ' το ψάξιμο του επαναστατικού φεμινισμού και της πρακτικής. Στη συνέχεια του κειμένου βλέπουμε κάποιες σκέψεις που γράφονται για να βοηθήσουν την αρχή του διαλόγου (αλήθεια έχουν και κάποιο άλλο ενδιαφέρον εκτός από διάλογο;)

Μπορεί οι διαφωνίες-μου νάναι ριζικές ως προς τις απόψεις που εκφράζουν οι σκέψεις του κειμένου, αλλά θάθελα να ρωτήσω γιατί δεν τις είπαν στην συνάντηση για να την βοηθήσουν; Τι στιγμή που συμμετείχαν και την συνδιοργάνωναν

Επίσης καλό θα ήταν να επισημάνουμε κάποιες απόψεις που βγαίνουν απ' τα σχόλια.

Και ξεκινώ απ' το ζήτημα που βάζουν για το ότι δεν συμμετείχαν άνδρες. Καλά το να απαντήσω σε γυναίκες "φεμινίστριες" για ποιά λόγο δεν υπήρχαν άνδρες σε μια γυν. συνάντηση, τη στιγμή που και μερικοί άνδρες ήδη άρχισαν να το καταλαβαίνουν, μου φαίνεται απίστευτο. Γιατί οι γυναίκες έχουν όχι μόνο μεγαλύτερες δυνατότητες έκφρασης όταν συζητούν μόνες τους, αλλά σήμερα έχουν να παλέψουν με την κοινωνία, με την καταπίεση, που κύριος εκφραστής της είναι οι άνδρες. Άρα είναι και αυτοί (και για να ακριβολογούμε, η συμπεριφορά τους, ο ανδρισμός τους και τα προνόμια τους) εχθροί μας και μάλιστα συνειδητά.

Και για να τελειώνουμε μ' αυτό το θέμα, όσο οι άνδρες θάχουν την συμπεριφορά αυτή, όσο θα χρησιμοποιούν εναντίον μας τα προνόμια τους, δηλ. όσο ακόμα θα συνεχίσουν νάναι "άνδρες" και εμείς θα συνεχίσουμε να τους αποκλείουμε, να τους θεωρούμε έναν απ' τους εχθρούς μας θα στρέφεται και εναντίον τους. Όσο για το ότι δεν έγινε προπαγάνδα για νάρθουν γυναίκες, οι οποίες μέχρι τώρα δεν ασχολούνταν με το γυναικείο, αυτό έγινε γιατί στόχος εκείνης της στιγμής δεν ήταν να ανοιχτούμε σε άλλες γυναίκες, χωρίς βέβαια να τις αποκλείουμε, αλλά να μαζευτούν οι γυν. που ασχολήθηκαν ή ασχολούνται με το γυναικείο για να κάνουμε έναν απολογισμό και να αποφασίσουμε για την παραπέρα πορεία μας και για το πως θα απευθυνθούμε στις άλλες γυναίκες. Όσο για την διαδικασία θέλω να κάνω κάποιες ερωτήσεις. Ποιά είναι η σωστή διαδικασία; Αυτή που χρησιμοποιούν οι άνδρες; Αυτή που έχουν μάθει τα άτομα αυτά να χρησιμοποιούν στις συνελεύσεις τους; Αυτή που θεωρείται έγκυρη και καταξιωμένη; Οι γυναίκες όπως βλέπουμε την απορρίπτουν και προσπαθούν να βρουν τρόπους καινούργιους που να εκφράζει πρώτα αυτές. Ακόμα τα ψάχνουμε όλα αυτά και ας κάνουμε "λάθη" και "έκτροπα" κατά το κείμενο. Αυτό που είναι επίσης προβληματικό, είναι ότι το μόνο που δημιούργησε ενθουσιασμό στα άτομα ήταν η "φανταστική παρακολούθηση" τωνδιεγραμμένων γυναικών της Ε.Γ.Ε.Ειλικρινά δεν τον κατάλαβα ούτε τον ενθουσιασμό τους γι' αυτό ούτε την απόρροια τους για το ότι δεν μίλησαν οι γυναίκες αυτές. Και δεν μίλησαν γιατί δεν αισθάνονταν κομμάτι του αυτον. γυναικείου χώρου, μια και έχουν στο μυαλό τους κομματικές οργανώσεις.

...συνέχεια

του προαναγγεληθέντος

θανάτου

Με αφορμή το δεύτερο κείμενο, μπορούμε αρχικά να εκθέσουμε και κάποιες απόψεις για το γυναικείο, που άλλωστε οι αντιθέσεις που θα εκφραστούν είναι σημαντικές, γιατί καθορίζουν ολόκληρη την αντιμετώπιση της παρέμβασης και των δύο πλευρών στο γυναικείο.

Το δεύτερο αυτό κείμενο είναι ένας ύμνος προς την πολιτική, τον ανδρικό λόγο, τη λογική, την επιστήμη. Είναι ένα "θάψιμο" κάθε γυναικείου στοιχείου, ως επίκτητου. Υμνεί το "θάψιμο" των αναγκών του ατόμου μπρος στη μάζα, καλύπτοντας το με τον όρο "συλλογικότητα". Ότι κάθε λόγος, εκτός απ' αυτόν της εξουσίας, των κομμάτων και των αντρών είναι ανούσιος, δευτερεύων, είναι - όχι μόνο από τη κυρίαρχη ιδεολογία - αποκλεισμένος, αλλά και απ' τα άτομα που γράφουν το κείμενο.

Αυτό που θάπρεπε να δούμε πιά αναλυτικά, είναι τι είν' αυτό που βγαίνει απ' το κείμενο, ως φεμινισμός. Και για πιά λόγο θεωρούμε ότι αυτό είναι όχι μόνο ελλειπές, αλλά απέχει τρομερά, απ' το να είναι αυτές οι απόψεις φεμινιστικές.

Αυτό που αρχικά προσπαθούν να δείξουν στο κείμενο είναι ότι πιά-νουν το γυναικείο πρόβλημα με διαφο-

ρετική αντίληψη. Προσπαθούν να προσεγγίσουν και να νοήσουν τον φεμινισμό σαν ένα πέδιο που τους προσφέρει τη δυνατότητα για πολιτική παρέμβαση, έτσι όπως αυτοί την εννοούν.

Να εκεί βρίσκεται και η διαφωνία μας. Γιατί το γυναικείο δεν είναι ένα πρόβλημα που λύνεται με κάποιες οικονομικές ή νομικές παροχές, δεν είναι το ζήτημα όπου θα πρέπει να δούμε μόνο τα άμεσα συμφέροντα των γυναικών.

Όσο για τη "διαφορετική αντίληψη" που προσπαθεί να βάλει το κείμενο, διαφορετική από ποιά; Μια και κάθε φεμινιστική ομάδα ή κίνηση του αυτόνομου γυν. χώρου, ασχολήθηκε και ασχολείται με τον τρόπο παρέμβασης και προώθησης των γυναικείων προβλημάτων, αλλά από διαφορετική σκοπιά απ' αυτή που εξυμνείται στο κείμενο.

Γιατί αυτό που έβαζε ο επαναστατικός φεμινισμός, απ' την αρχή, είναι ότι μόνο με τις διεκδικήσεις τις οικονομιστικές είναι αδύνατη η απελευθέρωση.

Η επανάσταση του φεμινισμού, βρίσκεται και στη ριζοσπαστική άρνηση του "πολιτικού" λόγου σαν λόγου ανδρικού και εξουσιαστικού και στη κατανόηση απ' το κίνημα ότι ο "πολιτικός" λόγος αποτελεί το κατ' εξοχή εργαλείο των τεχνικών της διαλεκτικής της εξουσίας.

Είναι λοιπόν η "πολιτική" ο χώρος της ανδροκρατίας, ο χώρος του δυνατού, του επιστημονικού της λογικής.

Είναι αυτή που δεν ενδιαφέρεται για το άτομο, σαν ξεχωριστή προσωπικότητα, σαν μοναδικό και ανεπανάληπτο. Είναι αυτή που προσπαθεί να θάψει τις ανάγκες και το ιδιωτικό. Γιατί σκοπός της "πολιτικής" είναι η κατάκτηση και καθοδήγηση των μαζών είναι αυτή που στηρίζει και την έννοια μάζα. Όμως ο φεμινισμός

χτύπησε και ανέτρεψε την έννοια της μάζας. Γιατί ξεκινώντας απ' το προσωπικό και απ' τις ανάγκες του ατόμου καταλήγει να χτυπά την εξουσία συνολικά και να προτείνει την απελευθέρωση.

Το κείμενο λοιπόν στηριγμένο καθαρά στο ότι οι αυτόνομες φεμινίστριες δεν κάνουν "πολιτική" με την παραπάνω έννοια, έρχεται να κάνει κριτική σ' αυτό ακριβώς το σημείο.

Αυτό που βλέπουμε λοιπόν είναι ότι τα άτομα αυτά κάνουν συνδικαλισμό στο γυναικείο. Δεν υπάρχει καμιά αλληλεγγύη, "αγάπη" για τις όμοιες, καμιά προσπάθεια για να γίνουν οι συνθήκες της ζωής των γυναικών ανθρώπινες. Διαφαίνεται ο ανδροκεντρικός χαρακτήρας των γυναικών και ότι στόχος τους είναι η καταξίωση μέσα απ' τον ανδρικό λόγο, απ' τη λογική. Και ο "φεμινισμός" τους, φθάνει μέχρι το σημείο να αρνούνται και να προσπαθούν να καταστρέψουν ότι ανθρώπινο γυναικείο

στοιχείο υπάρχει. Γι' αυτό βλέπουμε στο κείμενο ότι νοούν τις γυναικείες "αρετές" (ευαισθησία, συναισθημ.) σαν την εμπέδωση του γυναικείου μας ρόλου. Εκεί κάνουν και το τρομερό λάθος γιατί η ευαισθησ., ο συναισθημ. και κάθε ανθρώπινο στοιχείο είναι αυτά που ο φεμινισμός προσπαθεί να περάσει σε κάθε άτομο, άνδρα, γυναίκα, σαν στοιχία ανθρώπινα. Οι γυναίκες είναι αυτές που τα διατήρησαν, εξαιτίας του ρόλου τους ίσως, αλλά θα πρέπει να τα αποκτήσει κάθε άνθρωπος, αν θέλουμε να μιλάμε για κοινωνική επανάσταση, και όχι να τα χάσουν και οι γυναίκες. Είναι λοιπόν εντελώς λανθασμένη αυτή η ερμηνεία των στοιχείων του γυναικείου ρόλου.

Επίσης βλέπουμε ότι υπάρχει μια αποδοχή του διαχωρισμού πολιτικού - προσωπικού. Καί βρίσκεται η αποδοχή στο ότι πρέπει να παλεύονται ξεχωριστά - μια και εκ των πραγμάτων είναι έτσι. Όμως εκεί ακριβώς ο φεμινισμός έβαζε την αντίθεση, Ότι ναι μεν είναι διαχωρισμένα,

αλλά εμείς αρνούμαστε αυτό το διαχωρισμό και προσπαθούμε να τα παλέψουμε μαζί αποδεικνύοντας ότι είναι αλληλένδετα.

Και έγινε ένα τεράστιο βήμα. Γιατί με το να τα παλεύουμε ξεχωριστά, και μάλιστα με το να δίνουμε προτεραιότητα στο πολιτικό, παίζουμε το παιχνίδι που μας έταξε η κυρίαρχη ιδεολογία.

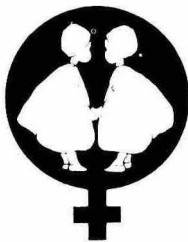
Γιατί ένα από τα στοιχεία που πολύ φοβάται, είναι να αντιδρούμε και να αμφισβητούμε τις αξίες που αυτή βάζει στη καθημερινή μας ζωή.

Τέλος το κείμενο θέλει να δείξει ότι το γυναικείο δεν έχει θεωρία. Πάντως για να υπάρξει θεωρία δεν είναι απαραίτητη και η ύπαρξη γυναικείου Μαρξ. Και πιστεύω ότι θεωρία υπάρχει. Είναι αυτή που βγαίνει από το γυναικείο ημερολόγιο μέχρι κάθε προσωπικό κείμενο. Είναι κάθε μπροσούρα, διακήρυξη, προκήρυξη, μέχρι τα περιοδικά. Είναι κάθε θεωρητική επεξεργασία που κάνει η κάθε μία

ομάδα. Είναι κάθε βιβλίο που ασχολείται με γυναικεία ζητήματα, που πιάνουν από την σεξουαλικότητα, μέχρι το αν οι γυναίκες είναι επαναστατικό υποκείμενο και αν ο φεμινισμός είναι ανατρεπτικός. Κάθετι τέλος που προάγει το γυναικείο και ασχολείται με τέτοια θέματα. Όχι, η θεωρία του γυναικείου δεν υπάρχει σ' ένα βιβλίο ή σε κάποια σειρά τόμων, αλλά παρόλα αυτά υπάρχει με τις προηγούμενες μορφές.

Και τελειώνοντας θάθελα να πω και το εξής που αποδεικνύει και τη λογική με την οποία γράφτηκε το κείμενο τους: Ότι για να τεκμηριώσουν τις απόψεις τους και να μας αποδείξουν την εγκυρότητα τους χρησιμοποιούν τι άλλο; άνδρες καταξιωμένους και θεωρητικούς. Και όχι μόνο άνδρες αλλά συγκεκριμένα τον Αλτουσέρ, γνωστό φίλο των γυναικών που το απέδειξε περίττρανα σκοτώνοντας τη γυναίκα του. Είναι όντως λυπηρό να βλέπει κανείς τέτοια πράγματα σε "φεμινιστικά" κείμενα.

μια κριτική

Αρχίζουμε με μια αναφορά στα όσα συνέβαιναν στο 3ήμερο, προκειμένου να θέσουμε τις εκτιμήσεις μας γι αυτό. Η 1η μέρα ξοδεύτηκε σ' ένα διαδικαστικό ψάξιμο (γεγονός επόμενο αφού οι Θεσσαλονικιές διοργανώτριες δεν είχαν ορίσει διαδικαστικό τρόπο διεξαγωγής της συζήτησης και παράλληλα διαβάστηκε μία απ' τις αξιολογότερες εισηγήσεις, που ακούστηκαν κατά τη διάρκεια του 3ήμερου αυτού από την άποψη ότι πρότεινε πολύ συγκεκριμένα πράγματα και έβαλε θεωρητικές αιχμές για συζήτηση. Παρ' όλα αυτά η εισήγηση αυτή αγνοήθηκε παντελώς.)

Η 2η μέρα χαρακτηρίστηκε απ' τις αντεγκλήσεις ανάμεσα στο "Σπίτι γυναικών" Αθήνας και την "Αυτόνομη κίνηση Αθήνας και στα διαλείματα αυτών παρεμβάλλονταν τοποθετήσεις άλλων γυναικών εκ των οποίων (τοποθετήσεων) σαν πιά ολοκληρωμένες θεωρούμε:

Της κοπέλλας απ' την ομάδα "ΕΜΑΣ" της οποίας η εισήγηση ήταν σαφής, έκφραζε μια γνωστή άποψη φθαρμένη πεπαλαιωμένη και φτυσμένη απ' την ιστορία, μια άποψη που λέει ότι η αλήθεια βρίσκεται στο σοσιαλισμό όπως τον οραματίστηκε ο Μάρξ και κατ' επέκταση οι "στρατηγικές" και οι "τακτικές" που πρέπει ν' ακολουθούνται για τη σοσιαλιστική κοινωνία αντλούνται αναγκαστικά από τον ίδιο το Μαρξισμό και προσανατολίζονται βέβαια γύρω απ' τις συνθήκες που επικρατούσαν όταν έγραφε ο Μάρξ. Περιττό να ειπωθεί ότι η προσέγγιση που γίνεται στο φεμινισμό από άτομα που έχουν αυτές τις απόψεις δεν προέρχεται από μιά αντίληψη αυτονομίας του γυναικείου κινήματος αλλά από την αντίληψη της χειραγώγησης και των γυναικών και

της ένταξης τους σ' ένα κίνημα με κύριο πρωταγωνιστή τις πρωτοπορίες της εργατικής τάξης. Η ίδια περίπου άποψη εκφράστηκε και από μία άλλη κοπέλλα η οποία έβλεπε σαν άμεση αναγκαιότητα την ύπαρξη κάποιων στόχων στο γυναικείο κίνημα, οι οποίοι βέβαια έχουν τεθεί εδώ και πολλά χρόνια από τους υιοθετούντες τη μαρξιστική θεωρία, έχουν υλοποιηθεί και έχουν οδηγήσει στα γνωστά οικτρά αποτελέσματα...

2. Άλλη άποψη που έθετεπροβληματικά συζήτηση ήταν εκείνη μιας κοπέλλας που έλεγε ότι η άλλη - η μη αντρική πολιτική, που θέλουν να έχουν οι γυναίκες συνίσταται ακριβώς στη καθημερινή πραχτική πάνω σε θέματα και γεγονότα που μας θίγουν και μας προκαλούν. Αυτή η άποψη αποτελούσε συνέχεια της πρώτης εισήγησης που είχε γίνει και που όπως προαναφέρουμε αγνοήθηκε απ' όλες. Με λίγα λόγια δηλαδή αυτές οι κοπελιές πρότειναν και για το γυναικείο σα συνέχεια της γενικότερης πολιτικής τους παρέμβασης στους θεσμούς και έκαναν εναλλακτικές προτάσεις κατά πόσο είναι εναλλακτικές συ-

ζητιέται, και για να μη μακρυγορούμε κάποιες απαντήσεις πάνω σ' αυτά τα ζητήματα δίνουμε μέσα στις εισηγήσεις μας (που υπάρχουν παράνω)

3. Η αντιμετώπιση αυτών των εισηγήσεων μας από κάποιες γυναίκες ήταν σχεδόν βίαιη και δεν αποτελούσε συνειρμική συνέχεια ούτε του ύφους μας ούτε του περιεχομένου των εισηγήσεων. Βέβαια θεωρούμε πως η επίθεση δεν ήταν προσωπική, αλλά οφειλόταν στη διαφωνία κάποιων ατόμων με τη λογική μας. Οι απόψεις μας χαρακτηρίστηκαν σαν "χαβάζ" επειδή ακούστηκαν από άτομα και όχι από κάποιο σχήμα (η λογική της οργάνωσης με τα μέλη και τους οπαδούς της θέλησε να επικρατήσει) και επειδή το κλίμα σήκωνε εκείνη τη στιγμή τη συνέχιση της "διαμάχης" μεταξύ "οπιστιού Αθήνας" και "αυτόνομης κίνησης".

4. Οι γυναίκες του "σπιτιού Γυναικών Αθήνας" ανήγαγαν το Φεμινισμός σε κοσμοθεωρία, είπαν ότι το γ.κ. είναι από τη φύση του ριζοσπαστικό, χωρίς να το αιτιολογήσουν. Γιατί για να θεωρηθεί ένα κίνημα ριζοσπαστικό πρέπει να βάλει συνολικούς στόχους απαξίωσης της αντρικής-ταξικής κοινωνίας.

5. Η "αυτόνομη κίνηση" που προέτεινε ούτε λίγο, ούτε πολύ άλλα νομοσχέδια στη θέση του ισχύοντος, άλλους νόμους στη θέση των ισχυόντων και ίσως άλλο κράτος στη θέση του υπάρχοντος.

Η τρίτη μέρα του Συνεδρίου ήταν υποτονική γιατί οι προσωπικές μοιρολα-

τρικές απόψεις που ακούσθηκαν δεν πήραν απ' τις γυναίκες που τις εξέφρασαν, κοινωνικές διαστάσεις. Γιατί ακριβώς το προσωπικό αντηχεί στο κοινωνικό.

Γενικότερα κάθε άποψη που ακούστηκε δεν συζητήθηκε καθόλου.

Όλες οι τοποθετήσεις αποτέλεσαν παράλληλους μονόλογους. Οι τάσεις για συγκεκριμένα σχέδια και με ευρύτερες προοπτικές επίσης δεν συζητήθηκαν, ότι το γυναικείο όμως δεν πρέπει να είναι και αναποτελεσματικό. Και αυτό το Συνέδριο θα μπορούσε ν' αποτελέσει μια παραπέρα αιχμή για την αρχή μιας κάποιας εξέλιξης.

Γράμμα από την Κύπρο

Ανάμεσα σε σημαίες Ελληνικές και Κυπριακές (ο παραλογισμός του Κυπριακού κράτους που προσπαθεί να υπάρξει ως την τελική καταδίωξη του) μπροστά σε μία θάλασσα που στραφαλίζει (οι πούλιες, λένε, πάντα άρεσαν στις γυναίκες) μπροστά σ' ένα δρόμο που τέμνεται από το θόρυβο των αυτοκινήτων που πάνε κι έρχονται (για πούάραγε;) και με αυτιά βιασμένα από εγγλέζικη-αμερικανική μουσική, που εκπέμπει ένας υποσταθμός του Ρ.Ι.Κ. (είμαι στη Λεμεσό κι εδώ υπάρχει η Εγγλέζικη επικράτεια (στις βάσεις) σε μια τριχοτομημένη πατρίδα (Ελληνική-Τουρκική-Εγγλέζικη επικράτεια-η Ελληνική αρνιέται επίμονα να είναι Ελληνική)). Ένας ημίγυμνος γυμνάζεται στην προκυμαία (Κουρσάρε, έλα εδώ, του φωνάζει ο μπάρμαν). Πλοία σταθμεύουν, βάρκες κυλούν στο νερό. Όμορφο το γαλάζιο αυτή την ώρα του πρωινού. Η μικρή μου κόρη ζητά επίμονα να την πάω σε άλλα παιδιά να παίζει (πότε θα μπορούμε να υπάρξουμε για τον εαυτό μας;)

Σας γράφω

Για να εκφράσω τη ζήλεια μου, γιατί ακόμα

επιμένετε να μην τα παρατάτε.

Πόσο θα ήθελα να είχα έρθει! Αλλά δε θέλω να σας μιλήσω για τις δυσκολίες μου (ως τότε θα κλαίμε;).

Πολύ θα ήθελα να ξέρω πώς τα πήγατε.

Πώς με βρήκατε; Νομίζω ότι είμαι θαμμένη κάπου μακριά απ' τον κόσμο.

Γράψτε μου θα χαρώ. Και κρατάτε επαφή, μπορεί κάτι να βγεί.

Θα σας ενδιέφερε να σας στείλω το βιβλίο

μου να το εμπορευτείτε; (Όχι μόνο το κορμί μας). Αν είχα έρθει, θά'ταν η πραγματία που θα'φερνα για το παζάρι.

Σκέφτομαι την αναρχία, το πανηγύρι, την ακαταστασία και την ανοργανωσιά που μπορεί και να μην υπήρχε (το μυαλό μου ερεθίζεται να φαντάζεται ότι υπήρχε, σαν απάντηση στα τέλεια οργανωμένα σπιτικά μας, στα απολύτως "επιτυχημένα" συνέδρια των αντρών-έχουμε ανάγκη να τους μιμούμαστε;) και τρελαίνομαι απ' τη χαρά μου. Ας είχα τη χάρη να πάρω τη γεύση τους. Όμως (εκτός των άλλων) το γράμμα ήρθε πολύ αργά. Το είχα στα χέρια μου στις 19-10-84).

Φιλιά και ευχαριστίες

Άννα Τενέζη

το φως που σκοτιώνει

ANNA TENEZH

καλύτερα ένα φριχτό τέλος παρά μια φρίκη χωρίς τέλος

Αυτή τη στιγμή εγώ πιέζομαι φοβερά. Με πιέζουν να γράψω ένα κείμενο για τη "γαία". Με εκβιάζουν με ποικίλους τρόπους:

Συναισθηματικά:
"Η γαιούλα μας, δεν θα βγεί η γαιούλα μας;"
"Η το Σπιτάκι μας, δεν θα πρέπει να εκφραστεί;"

Κάνοντας κριτική για το ποιόν μου: "Και τι κάνεις στη ζωή σου; Ένα ρεμάλι είσαι που δεν είναι όξιο ούτε ένα κείμενο για τη γαία να γράψει".
"Η τρομοκρατώντας με: "Θα σε εκτελέσω!", "Γράψε αλλιώς δεν θα απαλλαγείς από μένα" και τέτοια!

Έτσι λοιπόν αποφάσισα να γράψω για το ΣΠΙΤΙ.

Κείμενο ανώδυνο σκέφτηκα, περιγραφικό.

Το ΣΠΙΤΙ των Γυναικών, είναι ένα πολύ ωραίο σπίτι.

Έχει πάρα πολλά δωμάτια, κανένα της προκοπής και όλα βρώμικα.

Αυτό είναι πολιτική μας θέση, γιατί αποφασίσαμε να μην είμαστε νοικοκυρούλες! Έχει μπαρ, τραπεζάκια, καρέκλες που μας απειλούν ότι θα τα

πάρουν πίσω αν δεν τα πληρώσουμε. Μεγάλη κουζίνα, όπου εκεί μέσα μαζεύουμε τα σκουπίδια, εκτός αν κάποια τα βγάλει στην πόρτα του σπιτιού, χωρίς νερό μ' ένα πανέμορφο κροκί χρώμα στο τείχο.

Έχει δανειστική βιβλιοθήκη, με 500 περίπου τεύχη της προηγούμενης "γαίας", έτσι για μαγιά!

Υπάρχει κεντρική θέρμανση, με μια σόμπα πετρελαίου που έχει μπουκομένα μπουριά και μια υγραερίου που μονίμως δεν έχει γκάζι. Έχει και μια μικρή αποθηκούλα, με λογής-λογής πραγματάκια που σκεφτόμαστε να τα πουλήσουμε για μπάζα!

Παρ' όλα αυτά, το ΣΠΙΤΙ διαθέτει και σκούπες για να καθαριστεί και φτυάρια για ν' απαλλαγεί από τα μπάζα!

Εκτός από το άψυχο αυτό υλικό, υπάρχει και έμψυχο. Όλα τάχει ο μπαχτσές! Ψηλές-κοντές, μελαχροινές, κουπάτες, σπαθάτες και ξανθές, παχουλές, λεπτές και μεσαίες. Κάθε μια ανεπαλγήπτη! Κοινό χαρακτηριστικό όλων, η "αδύνατη" φωνή. Όλες μιλούν ψιθυρίζοντας. Λες και

βρισκόμαστε σε νοσοκομείο .. (ή τρελλάδικο ...)

Μπαίνοντας μέσα, σε τυλίγει ένα κλίμα ζεστασιάς και ενδιαφέροντος για το πως περνάς. Μπαίνεις δηλαδή μέσα, και λες από μόνη σου τον πόνο σου, ... αν πάρεις σειρά.

Αν είσα πάλι καινούργια, (λίγο σπάνιο φρούτο αυτο...), κάθεται στην τιμητική πολυθρόνα, έτσι ώστε, να έχεις άνεση στο να παρακολουθείς,... αρκεί να μη μιλάς.

Επειδή θέλαμε να βρισκόμαστε σε τακτά χρονικά διαστήματα, το ΣΠΙΤΙ άνοιγε αρκετές φορές τη 3δομάδα, με

παρτυ, χάπενινγκ, τάβλι, χαρτιά και κουβέντες. "Απειρα" θέματα για συζήτηση, που συμμετείχαν "ΟΛΕΣ" και ποικιλία απόψεων. Θέματα πολιτικά (π.χ. Πως θα είναι η αταξική κοινωνία, αν θα φθάσουμε με ή άνευ επανάστασης, η Ισπανία το '36 κ.λ.π), θέματα προσωπικά (π.χ. χω-

ρισμοί, μαγείες κ.λ.π)
Μια φορά θυμάμαι είχαμε
το θέμα του οργασμού.
Μια μας είπε, ότι έχει
κολπικό. Όλες μαζί απο-
φασίσαμε να βοηθήσουμε
αυτό το δυστυχισμένο
κορίτσι! Την στείλαμε
οπίτι της, κι όταν απόκτη-
σε κλειτοριδικό οργασμό,
της επιτρέψαμε να ξανάρ-
θει. (Ξέρω ότι αγωνιά-
τε για το αποτέλεσμα
της θεραπείας, αλλά σκέ-
φτομαι να σας αφήσω σ'
αγώνα).

Όλα αυτά, και άλλα
πολλά, την εποχή Π.Σ.
(προ Συνεδρίου). Μετά
κάνουμε το "Συνέδριο".
Αυτό ήρθε κι έδεσε! Συ-
ζητήσεις από δω, κουβέ-
ντες από κει, αναλύσεις

και κόντρα αναλύσεις,
ώσπου μια μέρα χτύπησε
το καμπανάκι! Είδαμε
πως ότι ήταν να προσφέ-
ρουμε σ' αυτήν την κοινω-
νία, το προσφέραμε! Φύ-
γαν οι φεμινίστριες και
μείναμε οι εν δυνάμει
φεμινίστριες, που δεν
περάσαμε στις εξετάσεις
της πτυχιακής. (Μεγάλο
σχολείο αυτό το ΣΠΙΤΙ!!!
Μαθαίνεις και βγαίνεις
οπλισμένη στην κοινωνία!)

Ήρθε κι ο χειμώ-
νας ... και το ΣΠΙΤΙ γνω-
ρίζει νέες εποχές "κίνη-
σης" και "δόξας". Οι πα-
λιές (= φεμινίστριες),
μας μεταφέρουν τις ε-
μπειρίες τους από τον
έξω κόσμο, κι εμείς κά-
νουμε "ανοίγματα" τόσο
προς τα έξω όσο και προς

τα μέσα, με διάφορες
ομάδες δουλειάς ... π.χ.
ένα μήνα κυνηγούμε μια
εκδήλωση για τις εκτρώ-
σεις, αλλά αυτή κάπου
χάνεται, ή διάφορες "κου-
βέντες" αφήνοντας ση-
μειώματα ή μια στην άλ-
λη, γιατί δεν μπορεί να
ρθει.

Οι σχέσεις δε,
μεταξύ φεμινιστών και
μεταξεταστών ... άριστες
Αφού ξεπεράσαμε τα "δια-
δρομικά" και "αναλύσαμε"
σε βάθος την κατάσταση,
ανοίξαμε καινούργιους
ορίζοντες, ή "καθεμιά
για τον εαυτό της, κι
"όλες μαζί για το ΣΠΙΤΙ !!!
"Ολημερίς το χτίζουμε
(αμέ) το βράδυ ..."

Όμως η συνέχεια ...
στο επόμενο!

ο λόγος

είναι κοινωνική πράξη

(φεμινισμός και γλωσσολογία)

Η γλώσσα είναι μια από τις πιο σημαντικές κοινωνικές συνθήκες. Με τη γλώσσα κατασκευάζονται κοινωνικές διακρίσεις, με τη γλώσσα δημιουργούμε την συνάφεια στη ζωή μας, την πραγματικότητα μας, την όψη του κόσμου μας. Με τη βοήθεια της γλώσσας μεταδίδουμε τον δικό μας τρόπο εμπειρίας του κόσμου.

Κάτι που οι γυναίκες δεν έχουμε ασχοληθεί ακόμα, όμως θα έπρεπε να γίνει σύντομα, είναι η καταπίεση που δεχόμαστε σε συγκεκριμένες συζητήσεις με άντρες. Η συνειδητοποίηση αυτών που μας κάνουν σε κάθε συζήτηση, από υποτίμηση και παραμέληση έως περιφρόνηση, θα οδηγούσε κάθε γυναίκα στο να γίνει ριζοσπαστική φεμινίστρια.

Οι πολλές γυναίκες που καταφεύγουν σε φιλίες με γυναίκες και σε ομάδες γυναικών, οδηγούνται από διαίσθηση: κάτι δεν τους αρέσει στις συζητήσεις με άντρες.

Κοινωνιολογικές γλωσσολογικές έρευνες για το θέμα των συζητήσεων μεταξύ των δύο φύλων, δίνουν θεμελιακές εξηγήσεις γι' αυτή τη διαίσθηση και τις αυθόρμητες γυναικείες αντιδράσεις (δηλ. το να καταφεύγουν σε άλλες γυναίκες).

Άλλες γυναίκες, οι περισσότερες από τις οποίες παίρνουν ακόμα μέρος σε συζητήσεις με άντρες, πιστεύουν ότι θα ακουστούν όπως εκείνες τους ακούνε κιότι θα μπορέσουν να μιλήσουν κάτω από τις ίδιες συνθήκες. Προπάντων οι γυναίκες που

βρίσκονται σε ψηλές θέσεις πιστεύουν ότι η θέση τους, η απόδοση τους, το γόητρο του επαγγέλματος τους εγγυώνται την ισοτιμία. Δεν παρατηρούν ότι ακόμα κι εκείνες τις μειώνουν και τις καταπιέζουν σε κάθε συζήτηση. Πιστεύουν ότι αποτελούν εξαίρεση, πιστεύουν ότι οι υπόλοιπες γυναίκες είναι υπεύθυνες οι ίδιες για το ότι δεν καταφέρανε να είναι εξαίρεση, ότι φταίνε οι ίδιες για την καταπίεση τους. Όμως πρόκειται για περιορισμό των δικαιωμάτων των γυναικών ομιλητριών σε συζητήσεις μεταξύ των δύο φύλων. Οι άντρες έχουν περισσότερα δικαιώματα από τις γυναίκες, μιλάνε πιο συχνά, περισσότερη ώρα, ανενόχλητα, με τον δικό τους τρόπο, για τα δικά τους θέματα, ελέγχουν την έκβαση του κουβέντας και μπορούν να ολοκληρώσουν την άποψη τους. Οι γυναίκες περιορίζονται, δεν τους επιτρέπεται να μιλούν τόσο συχνά και τόσο ώρα, πρέπει να περιμένουν να τους δώσουν το λόγο, τις ενοχλούν πιο συχνά με προσπάθειες για διακοπή, πρέπει να μιλούν πιο γρήγορα, δεν προφταίνουν να ολοκληρώσουν την άποψη τους.

Πρέπει ν' ακούνε προσεκτικά και εγκάρδια. Όπως η γλώσσα πρέπει να είναι πρόθυμη, ευχάριστη στο αυτί, επιφυλακτική, πιο πολύ να παρακαλεί παρά να απαιτεί, έτσι πρέπει ναύαι και η γλώσσα του σώματος και η έκφραση του προσώπου: χαριτωμένη, γλυκιά, μετριοπαθής χαμογελαστή, πρόθυμη.

Όλες μας έχουμε ζήσει καταστάσεις στις οποίες κυρίως μιλάνε οι άντρες μεταξύ τους και δεν ενδιφέρονται για τη γνώμη της γυναίκας. Καταστάσεις στις οποίες ο άντρας κάνει αιώνιους μονόλογους και αναγκάζει τις γυναίκες να τον ακούνε ενώ υπάρχουν γυναίκες που έχουν να πουν κάτι πιο ουσιαστικό. Καταστάσεις στις οποίες άντρες άρχιζαν να εκθέτουν την άποψη τους ενώ μιλούσε ακόμα μια γυναίκα, καταστάσεις

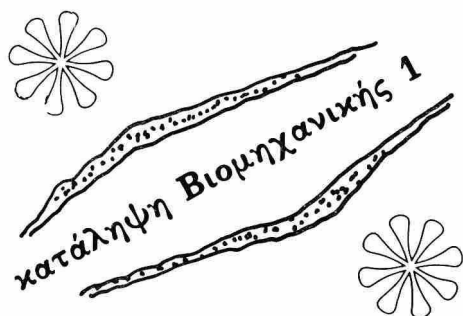
στις οποίες ρωτιέται μια γυναίκα κι απαντά ένας άντρας γι αυτήν ή ένας άντρας εξηγεί τι "τάχα" ήθελε να πει η γυναίκα του.

Επίσης, ενώ μια γυναίκα περιμένει να της δώσουν τον λόγο, ο άντρας τον παίρνει από μόνος του.

Η διαφορετική συμπεριφορά της γυναίκας και του άντρα σε συζητήσεις αποδείχνει ακριβώς το μηχανισμό της εξάσκησης δύναμης εξουσίας. Όλες αυτές οι καταστάσεις δείχνουν σε ποιά θέση τοποθετούν οι άντρες τις γυναίκες που παίρνουν μέρος σε συζητήσεις: στην κατώτερη. Και σε ποιά θέση τοποθετούν αυτό που έχουν να πουν σε καμμιά, αφού αυτό που λένε είναι ένα "τίποτα". Μ' αυτές τις

προϋποθέσεις, αναπαράγουν στις συζητήσεις ακριβώς το εξής αποτέλεσμα: μιλάνε περισσότερο απ' τις γυναίκες και δεν τους ενδιαφέρει η γνώμη τους, αισθάνονται υπεύθυνοι για την συνομιλία φέρονται υποτιμητικά στις γυναίκες, σαν να μην αξίζουν τίποτα οι προτάσεις τους, σαν να μη χρειάζεται να ακουστούν, σαν να μην ξέρουνε εκείνες να εκφράζονται, σα να έχουν λιγότερη πείρα από έναν άντρα στον ίδιο μ' αυτόν τομέα. Μ' άλλα λόγια, στις συζητήσεις στις οποίες παίρνουν μέρος δημιουργείται η εξής κατάσταση: αυτό που λέει ένας άντρας, έχει μεγαλύτερο βάρος από εκείνο που λέμε εμείς, κι ας πρόκειται για το ίδιο πράγμα.

Η συμπαράσταση της Θεο/νίκης στα γεγονότα του Κάραβελ. Και στις 130 συλλήψεις. Η πορεία -μαζική- για τα Θεσσαλονικιά δεδομένα των τελευταίων χρόνων. Κατάληξη στη Βιομηχανική- γιατί να μην κάνουμε μια κατάληψη; Παιχνιδάκι όλοι οι τρόποι προώθησης μερικών επιθυμιών, όλα δοκιμασμένα (!), αχ αυτός ο κόσμος, που τίποτα δεν του φαίνεται πια αρκετά προωθημένο και ριζοσπαστικό. Η κατάληψη. Οι συνελεύσεις, οι πλάγιες διαφωνίες των αριστεριστών, είτε υποτιθέμενων "ανένταχτων", είτε συσπειρωμένων γύρω από κάποιο προοδευτικό περιοδικό. Όμως όχι, δεν περνάει η μπογιά τους. Τέτοιες στιγμές, το ανικανοποίητο φεύγει για να παραχωρήσει τη θέση του στην μαχητική υπεράσπιση της ενέργειας που μέχρι λίγο πριν γίνει έμοιαζε τόσο κοινότυπη και απλή.

Τη νύχτα λειτουργεί ο πομπός, την άλλη μέρα οι πικετοφορίες, η ντουντούκα, τα χαρτοπανώ. Η δημοσιοποίηση της κατάστασης, στα όρια των δυνατοτήτων ενός κόσμου δίχως πάθος. Η διάθεση των καταληψίων, εμφανεστάτη, η βιομηχανική κέντρο προπαγάνδης της υπόθεσης. Κανείς δεν σκέφτεται να την μετατρέψει σε χώρο ζωής, καμιά προσπάθεια σ' αυτή την κατεύθυνση. Ο πομπός λειτουργεί αρκετά καλά, χωρίς να πλησιάζει στο ζενίθ της δυνατότητάς του σαν πομπού. Όμως δύσκολα μπορεί να γίνει καλύτερη χρήση του. Η συνεργασία ανάμεσα σε αναρχικούς, συσπειρωστές φοιτητές και πάνκινς (γιατί αυτοί οι τρεις αποτέλεσαν το οργανικό κομμάτι της κατάληψης) είναι γενικά καλή.

Δεύτερη μέρα, δύο συνελεύσεις, αργά το βράδυ η διάλυση της κατάληψης μετά από ψηφοφορία.

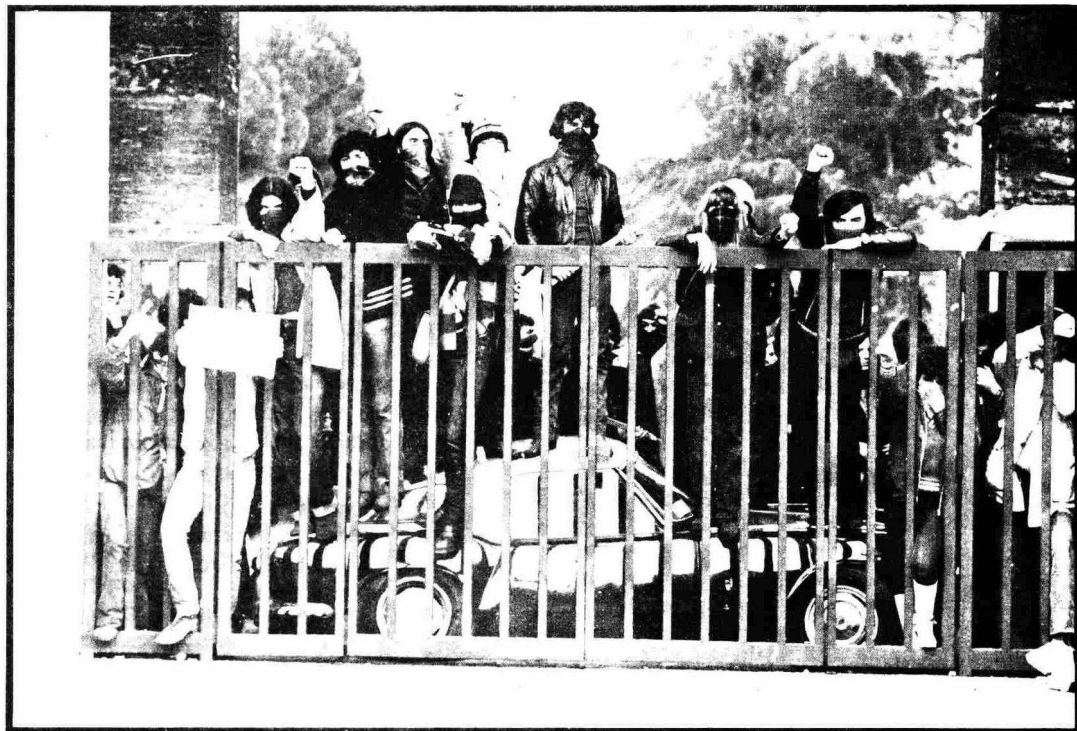
Όμως!

Όμως, κι εδώ, όπως και σ' ότι συμβαίνει, να κάποιες γυναίκες που προσπαθούν να βγουν από το παρασκήνιο, να δώσουν το δικό τους ανθρώπινο στίγμα στα γεγονότα. Δίχως να τα καταφέρνουν ή μισοπετυχαίνοντάς το, όμως πληρώνοντάς το με πολλή προσπάθεια, πολλή κούραση και απογοήτευση.

Ο μαζικός χώρος της συνέλευσης. Καθόλου ιδανικός για γυναίκες που αν επιχειρήσουν να μιλήσουν στην καθημερινή τους γλώσσα δεν θα ακουστούν (γιατί είναι φανερό πως την ιστορία τη γράφουν πάντα άντρες κι αυτοί ακούγονται με τη σοβαρότητα που τους πρέπει), κι αν μιλήσουν με την κλασσική αριστεριστική ορολογία των αμφιθεάτρων, πέρα από το ότι αυτοί συνήθως ξεπερνά τις δυνατότητές τους, δεν εκφράζουν τον εαυτό τους. Γιατί ο λόγος αυτού του τύπου δεν τους ανήκει, η προσωπική ομιλία δίχως το συναίσθημα της ώρας εκείνης, με λόγια που επιβάλλονται, δεν αποτελεί χαρακτηριστικό τους, τους είναι ξένο.

Ετσι λοιπόν οι γυναίκες δεν ακούστηκαν. Κι όσες ακούστηκαν, ξεπέρασαν και τους άντρες στο συνδικαλιστικό ιδίωμα των αμφιθεάτρων. Κι ενώ δεν καθόρισαν τίποτα σπουδαίο, δέχτηκαν και τα σεξιστικά τους σχολιάκια.

Καθόλου δεν αποτελεί έκπληξη που ο κόσμος αυτός που το κάθε τι του φαίνεται παρωχημένο και τόσο λίγο επαναστατικό, στην καθημερινή του έκφραση φτιάχνει πασαλείματα αμφισβήτησης όπως όλος σχεδόν ο σύγχρονος, προοδευτικός και μη κόσμος. Μέσα κι έξω απ' την κατάληψη, (ειρωνικά χρησιμοποιούμενο), μέσα κι έξω από αριστερούς ή αναρχικούς χώρους, μέσα κι έξω από υποτιθέμενους χώρους αμφισβήτησης, οι ίδιες σεξιστικές συμπεριφορές, εκτός φυσικά ελάχιστων περιπτώσεων συνειδητής προ-

οπάθειας προς την αντίθετη κατεύθυνση. Η συμπεριφορά των περισσότερων αντρών στην βιομηχανική, δεν ήταν ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο φαλλοκρατική από άλλες φορές, εκτός φαινών εξαιρέσεων. Για παράδειγμα έγινε αποδεκτό χωρίς σχόλια η προθυμία κάποιων γυναικών να μπουν στην ομάδα περιφρούρησης της εισόδου. Για να παρακολουθούν από κοντά όμως, πριν προλάβουν να χαρούν, τα ρατσιστικά σχόλια απέναντι στις γυναίκες που περνούσαν απ' έξω.

Ελληνική απόλαυσις! Η κουβέντα για το κεφάλι του νυμφίου σε επίπεδο κρεοπωλείου, όπου όμως μόνο χασαπάκια μπορούν να τα βγάλουν πέρα. Οι γυναίκες είναι σαν τα μωρά. Αλλιώς δεν εξηγείται η χαρά τους. Πως, το πιο απλό απ' τα πραγματάκια στη ζωή, η επιθυμία τους για ολόψυχη συμμετοχή σε μια κατάληψη, γίνεται αποδεκτό άνευ γέλωτος, κι αυτό προκαλεί αίσθηση, λες και πρόκειται περί εξαιρετικά πρωθημένου γεγονότος! Δάκρυα χαράς, *lacrimae rerum*.

Αντρικό χαρακτηριστικό το αρχηγηλίκι. Πολλούς αρχηγούς η κατάλη-

ψη. Ψάχνονταν στους ορόφους, συζητούσαν μεταξύ τους, ενημέρωναν ο ένας τον άλλο για την εξέλιξη της υπόθεσης κι όταν καμιά φορά θυμόταν ενημέρωναν και τους πληβίους, οι λιγότερο παθητικοί απ' τους οποίους είχαν αναλάβει τις χειρωνακτικές εργασίες.

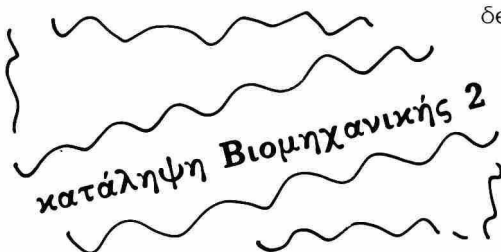
Σκηνή που επαναλαμβάνεται συνέχεια: Κάποιοι απ' τους αρχηγούς των συσπειρώσεων συναντούν συνέχεια στις σκάλες της σχολής ή αλλού, κοπέλες που ας πούμε ανήκουν στο χώρο των αναρχικών κι επειδή είναι χοντρό να ρωτήσουν ανοιχτά "που είναι ο αρχηγός" ρωτάνε που είναι ο τάδε ή ο τάδε, χωρίς να ενδιαφέρονται να ενημερώσουν τις ίδιες, παρ' όλη την ακούραστη συνέπεια τους σε ότι συνέβαινε. (Η σκηνή ισχύει και αντίστροφα, δηλαδή κι από την πλευρά των αναρχικών). Φυσικά ίδιου τύπου ρατσισμός ισχύει και για τους πάνκινς για όλους όσους δεν θεωρούνται σοβαρά πολιτικά πρόσωπα, καταξιωμένα σ' αυτούς τους χώρους, δηλαδή πολύ γνωστά ένεκα της συγκροτημένης φλυαρίας τους.

Και καλά οι αρχηγοί να διαιωνίζουν την ύπαρξη των αρχηγών, μια που αν δεν πανέψεις το σπίτι σου θα πέσει να σε πλακώσει. Κι αυτό σύντροφε (!) Μανόλη, δεν είναι γκρίνια, είναι άποψη και στάση ζωής. Οι πληβείοι όμως τι κάνουν; Βέβαια χρειάζεται αδιάκοπη επαγρύπνηση και πολλή κούραση απ' την πλευρά των καταπιεσμένων. Όμως, το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης ανήκει σ' αυτούς απ' τη στιγμή που είναι σε θέση να καταλαβαίνουν. Τα προνόμια είναι καλά και δεν πρόκειται να τα πετάξει αυτός που τα απολαμβάνει. Όσο κι αν ανήκει στο χώρο της "αντιεξουσιαστικής αμφισβήτησης" (πόσο σπάνια αλήθεια υπάρχει αμφισβήτηση!).

Όχι πια παθητικότητα λοιπόν. Ασυγχώρητη.

-Κοπέλλα μου, που είναι ο τάδε;

-Γιατί ρε φίλε ο τάδε; εγώ δεν

Αποφασίζεται λοιπόν η κατάληψη της Βιομηχανικής μετά τα γεγονότα στο Κάραβελ και τα Εξάρχεια. Και όλοι μαζί σαν γνήσιοι σύντροφοι, αμφισβητίζεις, επαναστάτες, αντιεξουσιαστές κ.τ.λ., κ.τ.λ περάσαμε δυό μέρες κλεισμένα μέσα ενώ έξω απλωνόταν ο κόσμος ο κακός με όλες τις αντιθέσεις: ταξικές, ρατσιστικές, φυλετικές. Ενώ ανάμεσά μας; Αντανάκλαση με πολλές ποικιλίες όλων των παραπάνω.

Στο ισόγειο λοιπόν της Βιομηχανικής μέσα

στο θάλαμο του θυρωρού χτυπάει το τηλέφωνο. Το σηκώνει κάποιος, μιλάει, το κλείνει, λέει στους υπόλοιπους "Μια γυναίκα". Και τότε ένας από τους φίλους μας τους Αναρχικούς: "Έ μωρέ. Η γυναικούλα του θάτανε [του θυρωρού ενν.], γεννούσε και τον ήθελε κοντά της". Κι όταν μια κοπέλλα αντέδρασε στο ύφος του και τα λόγια του ένας κύριος των Συσπειρώσεων έσπευσε να υπερασπιστεί τον Αναρχικό και ως εκ θαύματος πάνε οι αντιθέσεις, οι διαφωνίες, οι φαγωμάρες

σου κάνω δηλαδή; Θα το πεις και σε μένα.

Τι θα κάνει; θα σ' απαντήσει. Είναι τόσο καθαρό, θα δυσκολευτεί να μην το κάνει.

Ο μως όχι μόνο γκρίνια του τύπου "εμάς τις γυναίκες δεν μας δίνετε σημασία" και τέτοια. Αντίδραση με δυναμισμό. Ανάληψη πρωτοβουλιών. Στρώσιμο κώλου. Όχι παραίτηση κι επανάπαυση και μετά παράπονα.

Καμιά δεν συγχωρείται ν' ανέχεται φαλλοκρατικές (δηλαδή εξουσιαστικές) συμπεριφορές την στιγμή που καταλαβαίνει. Αλλά πάνω απ' όλα καμιά (και κανείς) δεν συγχωρείται να μην αφήνει το στίγμα της (του) στην ιστορία που γράφεται.

Οι αρχηγοί υπάρχουν μόνο όταν υπάρχουν οπαδοί που τους δέχονται ή έστω τους ανέχονται. Το πέρασμα απ' τη θεωρία στην πράξη θέλει κόπο, δεν είναι αυτονόητο.

σύντροφοι στον κοινό ΑΝτρικό Λόγο. Όσο για την απάντηση ότι και άντρας να ήταν στο τηλέφωνο τα ίδια θα έλεγαν δεν μας έπεισε καθόλου

Μια κάποια άλλη ώρα, όταν οι μπάτσοι είχαν κάνει το μπλόκ και δεν άφηναν κανέναν να περάσει στο δρόμο μπροστά από την Βιομηχανική εκτός από κάποια πιό "ευπρεπή" από μας άτομα, και συγκεκριμένα όταν πέρασε ένα μεσήλικο ζευγάρι ακούστηκε από τα παράθυρα της σχολής: "Κύττα!!!". Αφησαν την

κυρα Κατίνα να περάσει. Κο, κο, κο ... !!!!!" Βέβαια εδώ δεν μπορούσε ν' ακουστεί δικαιολογία όπως "κι άντρας να ήταν το ίδιο θα έλεγα". Γιατί ο "κυρ Μήτσος" δίπλα ήταν κι όπως κάθε "κυρ Μήτσος" δεν θα ακούσει

κατανοητό όταν πάντα ζητούσαν κάποιον αρσενικό για να συννενοηθούν για όλα αυτά τα "σημαντικά" πράγματα π.χ. Θα κάνουμε συνέλευση στις 8 ή στις 9 η ώρα; Γραφική δουλειά που το μεγαλύτερο μέρος έγινε από ποιούς άλλους; τις γυναί-

εμάς τους υπόλοιπους που δεχόμαστε (ίσως σαν πιο βολική) όλη αυτή την ιεραρχημένη κατάσταση ανεξαρτήτως φύλου φυσικά.

Γιατί η Εξουσία θ' αναπαράγεται σ' όλες

ποτέ σχόλια του παραπάνω στυλ.

Βέβαια όλα τα παραπάνω έγιναν σε σχέση με γυναίκες που δεν συμμετείχαν στην όλη ιστορία. Αυτό όμως δεν έχει καμιά σημασία γιατί η ίδια πάνω-κάτω αντιμετώπιση υπήρχε και στις γυναίκες που ήσαν μέσα στο χώρο της Κατάληψης. Σαν σύννεφο πλανιόταν στον αέρα μια αίσθηση ότι δεν σε υπολόγιζαν πράγμα που γινόταν πιο

κες. Και βέβαια σαν παιδιά κι εμείς είχαμε και τους ηγετίσκους μας αυτούς που αποφασίζουν από μας για μας. Και επειδή οι γυναίκες δεν έχουν τις προδιαγραφές [λόγω ανατροφής, παθητικότητας και μπλά...μπλά...] για ηγετικούς ρόλους παίρνουν την πρωτιά οι άντρες

Μ' όλα αυτά δεν θέλω να μιλήσω τόσο για τους "κακούς" συντρόφους μας, που το παίζουν αρχηγοί όσο για όλους

τις μορφές της ακόμα και σε μια κατάληψη από αντεξουσιαστές αν δεν αρχίσουμε να παίρνουμε πρωτοβουλίες, να αρνιόμαστε πρακτικά πια την παθητικότητα μας. Και σε μας τις γυναίκες που αυτά τα στοιχεία μας έχουν σημαδέψει τόσο έντονα, όσο δεν κάνουμε κάποια πράγματα θα μας θεωρούν και θα είμαστε ένα αμελητέο "επαναστατικό δυναμικό".

με αφορμή το «Καραβελ» γυναικειο κίνημα: κρίση ή όχι;

Σ' αυτό το πρόβλημα που συζητήθηκε λίγο και στην "συνάντηση" διατυπώθηκαν πολλές επιφυλάξεις. Ότι είναι λάθος ν' αναλύουμε την κρίση με στενούς πολιτικούς όρους, τι πέτυχε το κίνημα, τι προοπτικές και δραστηριότητες έχει, πόσο κόσμος, μαζεύει, πόσες προκηρύξεις έχει βγάλει κ.τ.λ. Ότι πρέπει να λάβουμε υπ' όψιν πως οι γυναικείς συνειδήσεις συνεχώς αλλάζουν, ότι το άτομο, η ανθρώπινη ψυχή, είναι ανεπανάληπτη και επομένως τα αποτελέσματα πονέφερε η γυναικεία επανάσταση σε ατομικό και ψυχολογικό επίπεδο και σε γυναίκες που πιθανόν δεν γνωρίζουμε δε μπορούν να εκτιμηθούν με μαρξιστικούς λενινιστικούς όρους.

Είναι γεγονός ότι ο προβληματισμός γύρω απ' το γυναικείο διευρύνεται και απασχολεί όλο και περισσότερες γυναίκες. Η αγορά γυναικείων βιβλίων μεγαλώνει (ο οικονομικός ταχυδρόμος αναφέρει μέσα στα πρώτα σε πωλήσεις τον Δεκέμβριο το "Για μας τις γυναίκες" της Μεϋλεμπελτ). Όλα τα κόμματα αναγκαστικά λαμβάνουν υπ' όψιν το θέμα, μόνο στις προεκλογικές καμπάνιες βέβαια, για να πείσουν τις γυναίκες να τα ψηφίσουν. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης το προβάλλουν σε μεγάλη κλίμακα, έστω προβάλλοντας την έκδοχή της Ε.Γ.Ε. Π.Χ. ένα ζήτημα όπως οι εκτρώσεις, καλυμμένο με πέπλο σιωπής και ενοχής, που όταν το συζητούν στις οικογένειες χαμηλώνουν τον τόνο της φωνής γιατί οτιδήποτε έχει σχέση με το σεξ είναι ντροπή, διατυμπανίζεται από την τηλεόραση.

Το αυτόνομο γυναικείο κίνημα όμως βρίσκεται σε ύφεση, αυτό είναι

δύσκολο να το αρνηθούμε. Οι γυναικείς ομάδες συρρικνώνονται ή διαλύονται. Το ίδιο ισχύει και για την Κίνηση δημοκρατικών γυναικών. Λίγα πράγματα απέμειναν από τις δεκάδες που υπήρχαν και άλλες λίγο άλλες πολύ, έδρασαν. Ειδικά στο Πανεπιστήμιο, υπήρχαν ομάδες σχεδόν σε κάθε σχολή. Σήμερα αυτή η δραστηριότητα, αυτή η κίνηση, ακόμα κι αν ήταν μόνο αυτοσυνείδηση έχει μειωθεί σημαντικά. Λιγότερες συζητήσεις και συγκεντρώσεις, λιγότερα έντυπα λιγότερες γυναίκες στις ομάδες. Όσες ομάδες υπάρχουν κρατιούνται δύσκολα και απειλούνται με διάλυση.

Οι ανάγκες που δημιουργεί αυτή η κατάσταση οδήγησαν στην πανελλαδική συνάντηση η οποία αν και θετική από πολλές απόψεις δεν κατέληξε σε συγκεκριμένα αποτελέσματα, σε παρτίμο κοινών πρωτοβουλιών σε κάποιο συντονισμό κλπ. Ιδεολογικά φαινόμενα ανεπαρκείς και αφοπλισμένες γιατί ο προβληματισμός και οι θεματικές μας παραμένουν ουσιαστικά τα ίδια εδώ και δέκα χρόνια έχουν γίνει πια κρατική προπαγάνδα.

Φυσικά δεν θα κλάψουμε επειδή κάποια απ' αυτά που πρώτα είπαμε εμείς τώρα τα λένε όλοι. Αυτό είναι θετικό ακόμα κι αν φαίνεται να αφαιρεί έδαφος κάτω απ' τα πόδια μας. Πολλές γυναίκες εκφράζουν το φόβο ότι το κράτος πραγματοποιώντας τα αιτήματα, αλλάζοντας νόμους κλπ. ενσωματώνει τα κινήματα. Το αν θα ενσωματωθούμε όμως ή όχι, εξαρτάται από μας κι όχι από το κράτος.

Εμείς μπορούμε να βαθύνουμε τον προβληματισμό μας και να πάμε

ένα βήμα πιά πέρα, γιατί ο δρόμος της γυναικείας απελευθέρωσης είναι πολύ μακρύς ακόμα.

Γιατί το γ.κ. σαν κίνημα που στοχεύει στην όλική απελευθέρωση των γυναικών θα χάσει το λόγο ύπαρξης του μόνο στην αταξική κοινωνία, κι αυτό δεν είναι σιγουρο.

Βέβαια ανάμεσα στην πάλη για την απελευθέρωση των γυναικών και στην πάλη για την απελευθέρωση όλων των καταπιεσμένων υπάρχουν δεσμοί που δεν μπορούμε ν' αρνηθούμε. Αν η απελευθέρωση των γυναικών προϋποθέτει την εξάλλειψη όλων των κοινωνικών ανισοτήτων πρέπει να δούμε τη δυνατότητα συνεργασίας με τα άλλα κοινωνικά υποκείμενα, έστω κι αν αυτά ανδροκρατ ούμενα στην πλειοψηφία τους μας καταπιζουν σα γυναίκες. Αυτό είναι ένα ρίσκο που πρέπει να πάρουμε

οργανώσεις αν και αναγνωρίζουν ότι οι γυναίκες έχουν δευτερεύοντα ρόλο σ' αυτές. Αυτό το ζήτημα της "διπλής" ένταξης, όπως έχει ονομαστεί μας έχει ήδη απασχολήσει πολύ. Μέχρι τώρα συμμετέχουμε σα γυναίκες στις γυναικείες ομάδες και σαν "άτομα" στις πολιτικές ομάδες. Αυτό όμως είναι σχιζοφρένεια για τις γυναίκες γιατί σ' αυτή τη κοινωνία ότι είναι ουδέτερο από άποψη φύλου είναι αντρικό. Όταν η "πολιτική" λοιπόν λέει "άτομα" εννοεί άντρες, κρύβοντας έτσι την καταπίεση των γυναικών επειδή αυτο συμφέρει τους άντρες. Ακόμα η οργανωτική λογική του αντρικού κόσμου δεν πάει στις γυναίκες. Γιατί ακριβώς ο τρόπος που συνεταιρίζονται οι άντρες κρύβει μια βαθιά προσκόλληση στην εξουσία, ανάπτυξη ιεραρχίας, ανισοτήτων και ανταγωνισμού, στοιχεία που είναι βαθιά ριζωμένα στον αντρικό ρόλο. Απο κει ξεκινάει και η δυσκολία που έχουν οι

υπερασπιζόμενες ταυτόχρονα την αυτονομία μας, κάτι που κάνουμε άλλωστε και στην καθημερινή μας ζωή απ' την οποία δεν έχουμε εξορίσει τους άντρες.

Έτσι κι αλλιώς πολλές φεμινίστριες συμμετέχουν σε πολιτικές ομάδες ή

διάφορες πολιτικές ομάδες και γκρούπες του χώρου να συνεργασθούν μεταξύ τους. Γι αυτό σκοτώνονται στις διάφορες επιτροπές. Υπάρχουν βέβαια και σοβαρές πολιτικές διαφωνίες, αλλά δεν είναι μόνον αυτό. Υπάρχουν προσωπικοί ανταγωνισμοί και πάλη εξου-

οίας.

Ποιός θα επιβληθεί, ποιανού θα περάσει.

Αυτοί οι ανταγωνισμοί δεν μπορούν να εκφραστούν ανοικτά. Δρουν όμως ύποπτα και βγαίνουν λάθρα στο "πολιτικό", τραβιούνται έτσι οι πολιτικές διαφωνίες που δεν είναι πάντα πολύ σοβαρές στα άκρα και σ' ένα επίπεδο που καταντάει γελοίο, μπλοκάρουν τελικά το κίνημα και εμποδίζουν το να προχωρήσει.

Βέβαια σήμερα τα πράγματα σιγά-σιγά αλλάζουν. Οι αντιλήψεις για την πολιτική και την οργάνωση μεταβάλλονται. Μαζί με τη δικτατορία του προλεταριάτου εγκαταλείπεται και ο δημοκρατικός συγκεντρωτισμός. Τα όρια των πολιτικών ομάδων με κοινωνικά κινήματα γυναικών, νέων, εργατών, κλπ. κάπου μπλέκονται και η αλληλοδιείσδυση και η συνεργασία γίνεται πιά εύκολη. Μπαίνουμε στην εποχή της αυτονομίας, αυτονομίας του ατόμου, των κοινωνικών ομάδων, των αντιλήψεων. Το ίδιο και οι γυναίκες: μπορούν να ξεπεράσουν αυτό το διχασμό της διπλής ένταξης και το γυναικείο κίνημα ν' αρχίσει να συνεργάζεται με άλλα κινήματα. Ένα τέτοιο ζήτημα ήταν η κινητοποίηση που έγινε ενάντια στην επίσκεψη του Λεπέν στην Ελλάδα και τα γεγονότα που επακολούθησαν την σύγκρουση στο Κάραβελ. Σ' αυτή την κινητοποίηση που ήταν από τις πιό μεγάλες που έκανε ποτέ ο "χώρος", συμμετείχαν και συνεργάστηκαν σχεδόν, όλοι παρά τις αντιθέσεις, διαφορετικές εκτιμήσεις κ.τ.λ. Πολλές γυναίκες συμμετείχαν και αρκετές συνελήφθησαν. Δε συμμετείχε όμως καμιά γυναικεία ομάδα. Ένα πρόβλημα είναι ότι η πλειοψηφία των αντρών του χώρου είναι δηλωμένοι αντιφεμινιστές, βρίζουν τις φεμινίστριες και η συνεργασία μαζί τους είναι πολύ δύσκολη. Είναι δυνατόν να τους κάνουμε να το βουλώσουν; Ένα άλλο πρόβλημα είναι αν έχουμε να πούμε τίποτα για το θέμα "Λεπέν" σε γυναίκες ή καλύ-

πτόμαστε απ' αυτά που λένε οι άλλοι και άρα δε χρειάζεται να συμμετέχουμε σαν κίνημα αλλά σαν άτομα. Δεν έχει πράγματι τίποτα να βάλλει το γ.κ. για το φασισμό; Ο φασισμός με την ιδεολογία της καθαρότητας της τάξης και της δύναμης, απεχθάνεται τις γυναίκες σαν όντα από τη φύση τους βρωμερά, μολυσμένα και κατώτερα. Είναι η πιά μισογυνική ιδεολογία που υπάρχει. Σήμερα που το ρατσιστικό και φασιστικό φαινόμενο ανανεώνεται σ' όλη την Ευρώπη, η ιδεολογική βάση πάνω στην οποία στηρίζεται αυτή η άνοδος (2.200.000 ψήφοι, για τον Λεπέν στην Γαλία) είναι ο ρατσισμός ενάντια στους μετανάστες ενάντια στη νεολαία κι ενάντια στις γυναίκες βασικές υπεύθυνες για το ό,τι η δύση γερνάει και δεν ανανεώνεται ο πληθυσμός της. Βασικές υπεύθυνες για τη διαφθορά της κοινωνίας, για τη διάλυση της οικογένειας, για την άρνηση της μητρότητας, την αύξηση των αντισυλληπτικών και των εκτρώσεων. Οι γυναίκες παραδοσιακό στήριγμα της οικογένειας και της εκκλησίας να επανέλθουν στο ρόλο τους.

Φυσικά όλα αυτά είναι προτάσεις για συζήτηση και δεν είναι καθόλου λυμμένα, ούτε είναι εύκολο να γίνουν. Πάντως και στην Ευρώπη αρχίζουν να εμφανίζονται τέτοια φαινόμενα συνεργασίας και αλληλοδιείσδυσης των κινήματων. Ένα σημαντικό τέτοιο παράδειγμα είναι οι γερμανίδες φεμινίστριες που συμμετέχουν στους πράσινους. Επίσης, στην Αγγλία, οι γυναίκες κινητοποιήθηκαν ενάντια στην εγκατάσταση των Πέροισκ και Κρουζ.

Σήμερα είναι όλο και περισσότερα τα ζητήματα στα οποία μπορεί το γυναικείο να πάρει θέση και να παρέμβει χωρίς αυτό να σημαίνει πως είναι από μόνο του κοσμοθεωρία ικανή ν' απαντήσει σ' όλα τα ερωτήματα ή το μόνο επαναστατικό υποκείμενο.

Τα χρόνια που έχουμε μπροστά μας θα είναι δύσκολα και ίσως ταραγμένα. Δεν θάχουμε άραγε τίποτα να πούμε σαν γυναίκες;

αποπειρα

Γυρίζοντας πάλι στο μηδέν, στη μήτρα, από κει που άρχισες, νιώθοντας το μυαλό σου να σαλεύει και το συναίσθημα σου να πάλλεται ανάμεσα σε διάφορα χρώματα, καθώς αποπειράται να φύγει από μένα πάνω σε μιά άσπρη κόλλα, προσπαθώντας ίσως να είναι κάτι καλό, κάτι που θ' αρέσει σε σένα στους άλλους, που δεν μπορείς να ξεχωρίσεις, δεν μπορείς να καταλάβεις τότε τι θα πει εγώ, αυτός, αυτοί.

Μιλάω για σένα ή για μένα, λίγο μετράει πια, θα ήθελα να μιλήσω για σένα, μα θα με καταλάβεις, να μιλήσω για μένα, φοβάμαι, και αν με προγκάρεις, αν με γελάσεις, αν δεν το καταλάβεις, πάλι μόνη μου συνέχεια μόνη μου, δεν αντέχω πια αυτή τη μοναξιά.

Γι αυτό προσπαθώ να σε καταλάβω για να μη νιώθω μόνη μου, το συναίσθημα μου δεν είναι ξεκομμένο από τους φόβους μου, σ' αγαπάω ποιός ξέρει, ίσως και να σε χρειάζομαι.

Μα τότε κάτι που το έχεις ανάγκη δεν το αγαπάς σκέφτομαι μα τότε τι μου μένει ο φόβος η μοναξιά μου.

Το νιώθω ότι αν μιλήσω ή μιλήσεις δεν έχει σημασία ποιά θα είναι αυτή έχω να πω (πεις) πολλά.

Θα ήθελα να μιλήσω για κείνο το συναίσθημα, μετά την ερωτική πράξη, την λέω έτσι γιατί τις περισσότερες φορές το αισθάνθηκα πράξη, πράξη ... μα γιατί μούρχεται στο μυαλό το θέατρο, πράξη Α πράξη Β θέατρο ή αξίες; Έρωτας ή παράσταση; γάμος, ρόλοι, η ζωή μου θέατρο; Και αν είναι ποιοί οι πρωταγωνιστές, ο άνδρας τα παιδιά, η οικογένεια, οι αρετές, η θρησκεία, ο στρατός το κράτος.

ΕΓΩ - Εγώ που είμαι μέσα σ' αυτά - χάθηκα, ο ρόλος μου η ζωή μου δεν ξέρω πιά. μόνη μου, δεν ξέρω κανέναν δε με ξέρει κανείς, αλήθεια σου λέω τρελλάθηκα δε μπορεί λέω βίδα σούφυγε, ο άντρας σου τα παιδιά σου, ο κόσμος, οι συγγενείς, τι θα πούν;

Τότε αλήθεια σου λέω φοβάμαι, θα ήθελα να σε ρωτήσω μήπως έχεις και εσύ καμιά τέτοια εικόνα, σε παρακαλώ χρειάζονται μια απάντηση, όχι - καλύτερα να μη σε ρωτήσω, αν μου πεις όχι. Τότε η μοναξιά η τρέλλα και ο κόμπος θα μου μένουν.

Καλύτερα να μη σου πω τίποτα.

Θέλεις αύριο νάρθεις να πιούμε καφέ, θα σου δώσω και το σχέδιο από το καινούργιο μου πλέξιμο.

-Καληνύχτα-

Η ανυπαρξία της ύπαρξής σου
Το αόρατο των πόνων και της ηδονής σου
Η πανταχού παρούσα βία
Η πανταχούπαρούσα απουσία
Ποιός μίλησε για ιστορία;

Σημαδεμένη απ' την ώρα που γεννιέσαι
Εκ των προτέρων καθορισμένη
αποκλεισμένη
Ο αποδιοπομπαίος τράγος των βιαστών σου
Ποιός τάχα είδε τη μορφή σου;

Μηχανή που κάθε εννιά μήνες γεννοβολάς
Για τις πατρίδες παιδιά και τους πολέμους τους
Πουτάνα σεβαστή ή και ξεδιάντροπη
(Δύο παραλλαγές της ίδιας σου της μοίρας)
Δείξε το δρόμο μας της Επανάστασης.

Πόσο βουβά μας έχεις φύγει μέχρι τώρα...
Σκυφτά, σκυφτά, σιωπηλά, ούτε μιά λέξη...
Κέρινο πρόσωπο
΄Αψυχα μάτια
Ανάσαινες, μα ήσουν πεθαμένη.

Με αφορμή τη δίκη του Μπέσκου για τους 17 βιασμούς, Ο ΤΥΠΟΣ ΒΡΙΣΚΕΙ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΝΑ ΜΑΣ ΒΙΑΣΕΙ ΑΚΟΜΑ ΜΙΑ ΦΟΡΑ.

Η Απογευματινή (γνωστή τσοντοφυλλάδα) δημοσιεύει σε πρωτοσέλιδο μεγάλη φωτογραφία του γυμνού πτώματος της κακοποιημένης γυναίκας-θύμα. Δεν παραλείπει μάλιστα να τοποθετήσει μαύρες ταινίες στα επίμαχα σημεία για να διατυμπανίσει ότι η είδηση είναι πορνό. Αυτός είναι ο τρόπος, λοιπόν, που οι φασιστοφυλλάδες αυξάνουν την κυκλοφορία τους:

- Με τη διαφήμιση της βίας και της φρίκης και ακόμα του ίδιου του γεγονότος του βιασμού.
- Με το να κάνουν το γυναικείο κορμί εμπόρευμα, ακόμα και για τους νεκρόφιλους.
- Με το να ερεθίζουν τους αναγνώστες με εξευτελιστικές λεπτομέρειες για την προσωπική ζωή του θύματος.
- Με το να σπέρνουν τον πανικό σε μας τις γυναίκες και έτσι να διαφύλассουν την πατριαρχική ηθική τους.

Στην συνέχεια το χυδαίο δημοσιογραφικό μυθιστόρημα, απ' τη μια προβάλλει το ευπρεπές καθημερινό πρόσωπο του βιαστή και απ' την άλλη επιστρατεύει κάποιους γιατρούς για να τον ονομάσουν "ψυχοπαθή". Έτσι και οι αναγνώστες γλυτώνουν από τις τύψεις τους και η κοινωνία αποφεύγει την κριτική για τους βιαστές που η ίδια κατασκευάζει.

Δυστυχώς στην περίπτωση του Μπέσκου οι προσπάθειες των γιατρών δεν μπόρεσαν να βρουν το στίγμα της τρέλλας. Αλλά είδαν ένα υγιέστατο μέλος της κοινωνίας μας, που κατέληξε ψυχρός βιαστής εγκληματίας πολλών γυναικών. Έτσι η υποκρισία τους δίνει τώρα το λόγο στην δικαιοσύνη.

Η δίκη, με τις γνωστές μεθόδους της, θα είναι ένας δημόσιος βιασμός που θα τρομάξει την γυναίκα-θύμα.

Ο κοινωνικός εξευτελισμός είναι για μας τις γυναίκες μεγάλη ρετινιά. Οι συγγενείς του βιαστή το εκμεταλεύονται για να δωροδοκήσουν τα θύματα-μάρτυρες κατηγορίας. Και η είδηση αυτή περνά στο γνωστό σενάριο της εφημερίδας με μικρά γράμματα.

Ο ΒΙΑΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΦΑΣΙΣΜΟΣ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΤΑΓΓΕΙΛΑΤΕ ΤΟΝ ΒΙΑΣΑΤΗ ΣΑΣ

ΟΙ ΒΙΑΣΤΕΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΡΑΤΣΑ ΕΙΔΙΚΗ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΝΤΡΕΣ
ΟΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΙ

ΟΛΕΣ ΜΑΖΙ ΝΑ ΣΠΑΣΕΙ Η ΣΙΩΠΗ

Ομάδα Βιβλιοπωλείου των Γυναικών

μεχρι ποτε

Στο κέντρο του ενδιαφέροντος. Ήρεμος, αμέριμνος, χαμογελαστός. Γιατί να μην είναι; Φροντίζουν γι αυτόν όλοι. Δικαιοσύνη, δημοσιογράφοι, ψυχίατροι, μπάτσοι, εργοδότες, όλοι οι άντρες.

Τόσο ήρεμος που ούτε καν νοιώθει την ανάγκη ή τον φόβο για να το "παίξει" τρελλός. Όχι γιατί και δεν φοβάται, αλλά γιατί και δεν χαλά την όμορφη εικόνα του ήρωα που του απέδωσαν.

Και αυτές οι γυναίκες, γιατί κλαίνε; γιατί σταματούν τις κατηγορίες τους πνιγμένες από λιγμούς; Γιατί αισθάνονται ένοχες: ντροπιασμένες; γιατί τις διώχνουν από τις δουλειές τους; γιατί όλοι τις ρωτούν γιατί σας βίασε;

Τί κάνατε τελοσπάνων και τον φτάσατε σ' αυτό το σημείο;

Μα και νεκρή δεν σ' αφήνουν ήσυχη. Γιατί να την σκότωσε; Μάλλον αντιστάθηκε πολύ. Υπονοώντας και αφήνοντας κάποια απειλή για όλες μας. Μην αντιστέκεστε τόσο. Δεν είναι τίποτα ένας βιασμός γι αυτούς. Και ο φόνος και αυτός μέσα στα όρια της κυριαρχίας του άντρα.

Μα ζούσε με την οικογένεια της; Όχι, άρα .. Ήταν παντρεμένη; Όχι, άρα ... Ήταν ντυμένη σεμνά; Όχι, άρα ... που δούλευε; Δεν ξέρω ... Υποπτο.

Αισθανόμαστε ένοχες, λένε οι ίδιες - οι γυναίκες που βιάστηκαν - σαν να κάναμε εμείς τα εγκλήματα. Αναρωτιούνται όλες: Τι τρέχει τελικά; Ακούν κάπου από δίπλα τους ένα νεαρό απ' τους θαμώνες να λέει: Μα είστε ανύπαρκτες. Είμαστε ανύπαρκτες γι αυτούς, εκτός απ' τις στιγμές που τους υπηρετούμε, που μας χρησιμοποιούν, που μας βιάζουν, που μας σκοτώνουν. Μα τέρμα δε μπορεί. Κάποτε υπάρχει κάτι που σε σπρώχνει να καταλάβεις. Όλη η κωμωδία (ή τραγωδία;) στο δικαστήριο. Ένα καλά στημένο θέατρο για να μας κλείσουν τα στόματα. Ορίστε φροντίζουμε για σας. Μα το ξέρουμε, το βλέπουμε. Αντί να δικάζετε τους βιαστές δικάζετε τα θύματα. Και ο τύπος και αυτός για μας φροντίζει αλλά κάπως περίεργα. Αφού καθημερινά μας βιάζει, με τις φωτογραφίες μας γυμνές, με τα καλλυντικά που μας παρέχει για να ομορφύνουμε, με τις συνταγές στους άντρες για ν' αποκτήσουν περισσότερο αντρισμό, έρχονται και κορυφώνουν την φροντίδα τους για μας, κάνοντας ήρωες τους βιαστές και δολοφόνους, καγχάζοντας κάθε γυναίκα που αντιστέκεται, καλύπτοντας τα πρόσωπα μας στις φωτογραφίες όταν μας κατηγορούν γιατί επιτρέψαμε να μας βιάσουν, ενώ βγάζουν φωτογραφίες σε κάθε στάση τους βιαστές γιατί γι' αυτούς είναι τιμή αυτό που έκαναν, ενώ εμείς είμαστε πια ντροπιασμένες. Ευχαριστούμε αλλά δεν θα το κλείσουμε το στόμα μας, μπρος στα ψίχουλα που μας ρίχνετε. Και η συνέχεια της κωμωδίας. Βγάζουν έξω τη μία γυναίκα ένορκο γιατί κάτι θα υπάρχει σ' αυτά που θα πουν οι τόσες βιασμένες, και ίσως αυτή το νοιώσει. Όχι δεν σας επιτρέπουμε να "θάψετε" έτσι έναν δικό μας. Τον ήρωα μας, τον άντρα.. Γιατί όλοι οι άντρες αναγνωρίζουν μέσα από την ομολογία του κάθε πρωταγωνιστή "δράκου" τον εαυτό τους.

Αν και είναι καλά προφυλαγμένοι απ' τους νόμους τους, την κοινωνία τους, το δίκαιο τους, δεν σ' αφήνουν κανένα παραθυράκι. Ούτε αυτό που προσπαθούν να μας πείσουν, ότι μας φροντίζει δηλαδή το δικαστήριο.

Τίποτε για σας.

Α. ναι, μόνο κάτι σας παρακαλούμε πείτε μας, αναλυτικά και εκτεταμένα. Πως σας βίαζε, σας βασάνιζε, σας χτυπούσε. Ωραίο σενάριο για τις φαντασιώσεις σας, κύριοι πρόεδροι των δικαστηρίων, δημοσιογράφοι, ψυχίατροι, εργοδότες, νεαροί και γέροι άντρες, που κατακλύζει τις αίθουσες για να γελάσετε. Συγνώμη μήπως σας χρωστάμε τίποτε για τους βιασμούς μας και τους φόνους

ΓΥΝΑΙΚΕΣ: Κανείς: Ούτε οι νόμοι

Ούτε τα δικαστήρια

Ούτε η αστυνομία

Θα σταματήσει τη βία και τους βιασμούς εναντίον μας

Αλλά μόνο ΕΜΕΙΣ ενωμένες με τους αγώνες μας.

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΝΥΧΤΑ

Κρύο οδυνηρο
Μαύρο παλτό και
γιακάς σηκωμένος
Σταθμός Λαρίσης - STOP
Μπυρίτσα-οχύρωση
αχόρταγα βλέμματα
Το βασίλειο των αντρών
Πανίσχυρη
Νύχτα
Ταξιδεύοντας χωρίς λόγο
Για το ταξίδι
Κι αυτό
Χωρίς λόγο
Αναίτια νυχτερινή αναστάτωση
Κάποιο σπίτι θα υπάρχει
Μια μοναξιά βάρβαρη
Φουλάρι στο λαιμό
Πλαϊί στο παγωμένο τζάμι
Διαπεραστικά βλέμματα
Τη στιγμή αυτή ακριβώς
Εδώ
Της γης το κέντρο
Εγώ
υποψήφιο θήραμα
σε κατάσταση άμυνας
Απόλυτα μετρημένες
κινήσεις
Ο κυνηγός περιμένει
Όμως κι εγώ περιμένω
Περίμενα
Αυτόν που δεν ήρθε
Αυτόν που το βλέμμα μου
ψάχνει
Κρυφά κι από μένα
ψάχνει
πίσω απ' το παγωμένο
το τζάμι. Το θαμπό
Χνύτα, τσιγάρα
Μιά μυρουδιά φασισμού
Κι είμαι μόνη
Νύχτα,
μιά μόνη γυναίκα
στο σταθμό Λαρίσης
Ο χώρος δικός τους
Η νύχτα δική τους

Ο πόλεμος δικός τους
Σε μένα η άμυνα
που η καλύτερη
μπορεί νάναι η επίθεση
Μετράω τις δυνάμεις μου

Η χαλάρωση
γλυκειά παιδική ανάμνηση
Κάποτε
Έγινα γυναίκα
Τώρα
μια γυναίκα μόνη
στο σταθμό - στη νύχτα
Τώρα
δε μετράει
αν είσαι καλός
ηθοποιός
ή κακός
Το έργο είναι πάντα το ίδιο
Τώρα
Πρέπει να γίνεις
άσχημη
Όσο πιό άσχημη μπορείς
Ακόμα και αν ξέρεις
πως
κι αυτό ακόμα
δε μετράει
Άγαλμα τώρα
Κρυμμένα αισθήματα τώρα
Τώρα
έχω πόνο μέσα μου,
κι αυτός που περίμενα
δεν ήρθε.
Κι αυτό θάταν λίγο
αν δεν περίμενα
Σα νυχτολούλουδο άνοιξα
στα πρώτα φώτα
της πόλης
Τώρα, πόρτα κατάκλειστη
αμπαρωμένη
Μαρμαρωμένη
γιατί οι κυνηγοί περιμένουν
την μοιραία κίνηση
Που δεν θαρθεί
Η μόνη κίνηση
έξω απ' τους κανόνες
του παιχνιδιού
Η φυγή
Άμυνα είναι!
Παραίτηση!
Ή μήπως.....
Έλλειψη φαντασίας.

μια προσωπική μαρτυρία

Γεννήθηκα δυνατή και γρήγορη. Αλλά αυτή η δύσκολη εμπειρία σ' εκείνητην περίοδο της ζωής μου μ' έκανε να βρεθώ κάπου που δεν το περίμενα. Μια ανοιξιάτικη μέρα του Απριλίου ήμουν σπίτι των "γονιών μου" ζώντας τη ζωή που εγώ ήθελα, όταν δύο αστυνομικοί συνοδεία του "πατρός μου" παρουσιάστηκαν και ζήτησαν να τους ακολουθήσω.

Δεν φοβήθηκα καθόλου και τους ρώτησα το γιατί και πριν καλά καλά να μιλήσω ο πατέρας μου απάντησε να τους ακολουθήσω χωρίς καμμία αντίδραση.

Δυστυχώς γι αυτούς ήμουν δυνατότερη, για ν' αρνηθώ να τους ακολουθήσω. Αλλά όπως ο καθένας ξέρει το "καθήκον" της αστυνομίας προσπάθησαν να με βιαιοποιήσουν αντιστεκόμενη - είμαι

γυναίκα - και να με πάρουν δια της βίας.

Με "μετέφεραν" πρώτα στο ψυχιατρείο στο Δαφνί όπου οι γιατροί χωρίς να μ' ακουδούν καθόλου με παρέπεμψαν επειδή ο πατέρας μου ήταν οικονομικά ευκατάστατος στο ιδιωτικό ψυχιατρείο της Κηφισιάς "Η Γαλήνη". Εκεί, η επίσκεψη των συνολικά 2,5 μηνών άρχισε με την τοπική ανάκριση όπως: "Νομίζετε ότι μιλούν για σας στην τηλεόραση (!); "Και άλλα τέτοιου είδους. Η ατμόσφαιρα ήταν αποπνικτική. Οι γιατροί καθώς και όλο το προσωπικό, πίσω απ' τον "ικανοποιητικό μισθό τους δεν ήθελαν να δουν τίποτα άλλο: "Σ' έφεραν δώ για κάποιο λόγο γι αυτό θα πρέπει να μείνεις ε-σώκλειστη". Πίσω απ' τους ψηλούς τσιμεντένιους φράχτες του "ιδρύματος", η γνωμάτευση ολοκληρώ-

θηκε: " Αγχος (!) μετά συνήθους καταθλίψεως".

Γνωματεύσεις που έφταναν να διαμορφώνουν μια άλλη εικόνα της αληθινής πραγματικότητας για μια κοπέλα όπου η ζωτάνια ήταν αίμα και ρυθμός μαζί.

Όταν ανακάλυψαν ότι δεν έπαιρνα τα χάπια μου, φώναξαν τους "μπράβους" για να ολοκληρώσουν το έργο τους: Ξύπνησα δεμένη και τρυπημένη από τις ενέσεις Modecate που επαναλήφθηκαν δεκάδες φορές.

Ανάμεσα στα πάμπολα κορίτσια που είχαν μεταφερθεί για τους ίδιους λόγους, εγώ ήμουν η "ιδιαίτερη περίπτωση".

Η πιό "άτακτη" απ' όλους και έπρεπε να πληρώσω. Οι χημικές ουσίες των φαρμάκων πέρασαν στο αίμα μου και άρχισαν να προκαλούν ένα φοβερό πάρκισον. Οι γιατροί αρνήθηκαν και αρνούνται να μου δώσουν φάρμακα για την καταπολέμηση του.

Όμως η δύναμη στον εαυτό μου και στον Ja Rastafari με βοήθησε να τους αντιμετωπίσω.

Κάποια μέρα μ' "έλευθερώσανε,!!!". Όμως; και μέσα και έξω από την κλινική δεν σταμάτησα ούτε θα σταματήσω να καταγγέλω το συφλητισμένο αυτό σύστημα.

Όχι πια... η πλήρη εγκεφάλου

Ο αγώνας συνεχίζεται.

Έλενα

Βιολογία και

«αντρική υπεροχή»!!!

“Ο πατέρας με το σπέρμα του επιφέρει την ιδέα, την ποιητική αρχή, αυτό που κάνει την ύπαρξη να υπάρχει. Η μητέρα με το αίμα της περιόδου της δεν πρόσθεσε άλλο από την ύλη πάνω στην οποία το γεμάτο κύρος αρσενικό σπέρμα έπιανε και ρίζωνε νικηφόρο, δημουργικό”. Ήταν ο Αριστοτέλης που με τα λόγια αυτά έβαλλε τις βάσεις του βιολογικού αυτού αντιφεμινισμού.

Αιώνες μετά οι βιολογικές επιστήμες ακολουθούν την παραπάνω πρακτική. Δηλαδή: 1) Οι περισσότερες μελέτες και έρευνες αγνοούν συστηματικά τις γυναίκες και 2) Όλα τα βιολογικά ανθρωπολογικά και εξελικτικά δεδομένα δεν αντιπροσωπεύουν την καταγραφή της πραγματικότητας, όπως υποστηρίζεται, αλλά την καταγραφή της αντρικής άποψης για την πραγματικότητα. Και πάνω σ’ αυτό η Ελένη Μόργκαν συμπληρώνει: “Ειδικότερα για τους εξελικτικούς και ηθολόγους μολονάτι πιστεύω ότι πότε-πότε χάνουν τον δρόμο τους τούτο δεν οφείλεται αποκλειστικά στη προκατάληψη. Δεν μπορείτε να μην χρησιμοποιήσετε μια αντωνυμία στη θέση της λέξης και θα χρησιμοποιήσετε το “αυτός” γιατί σας διευκολύνει γλωσσικά. Και προτού φθάσετε στα μισά του πρώτου κεφαλαίου στο μυαλό σας έχει αρχίσει να σχηματίζεται μια νοερή εικόνα αυτού εξελισσόμενου πλάσματος: Θα είναι εικόνα αρσενικού και αυτός θα είναι ο ήρωας της ιστορίας σας, τα πάντα και οι πάντες θα συσχετιστούν μ’ αυτόν”. Κι όλα αυτά είναι απόλυτα φυσικά αφού οι δραστηριότητες και οι θεωρίες μιας επιστήμης δεν εξελίσσονται στο κενό αλλά είναι κάτω από την επίδραση του (κάθε φορά) υπάρχοντος κοινωνικού συστήματος.

Ετσι, θεομοθετείται βιολογικά η γυναικεία κατωτερότητα όπως και η κατωτερότητα κάθε καταπιεσμένης ομάδας π.χ. ομοφιλόφυλοι). Γιατί ποιός ο λόγος ν’ αγωνιζόμαστε ενάντια στην πατριαρχική κοινωνία αφού το μόνο που φταίει για την καταπίεσή μας είναι η γενετική μας σύσταση (που έτσι ή αλλιώς δεν αλλάζει) κι όχι οι νόμοι και οι θεσμοί του Καπιταλισμού;;!!!

Τα επιχειρήματα για την βιολογική άρα και κοινωνική μειονεκτικότητα της γυναίκας “τριγυρίζουν” γύρω από την βιολογική μητρότητα που την εμποδίζουν να δρα κοινωνικά και να εξαρτάται για τροφή και ασφάλεια από το αρσενικό “σύντροφο” της. Κατά την διάρκεια λοιπόν της προσαρμογής των πιηκοηδών προγόνων μας στο περιβάλλον το ανθρώπινο είδος, λένε, εξαρτιόταν για την επιβίωση του από το κυνήγι που ήταν αντρική δραστηριότητα. Κι έτσι γεννήθηκε ο μύθος του Κραταιού-Κηνυγού.

Νεώτερες, όμως αρχαιολογικές και ιστορικές έρευνες βοηθούν να αμφισβητηθεί η παραπάνω εικόνα. Δίπλα στον Άντρα-Κηνυγό υπάρχει η Γυναίκα-Συλλογέας. Και αποδείχτηκε ότι οι πρώτες μορφές εργαλλείων και αποθήκευσης τροφής σχετίζονται με συλλογές καρπών, κηνύγι μικρών ζώων κι όχι κηνύγι μεγάλων ζώων. Τα πρώτα βήματα λοιπόν της τεχνολογικής εξέλιξης τα έκαναν οι γυναίκες κι όχι οι άντρες κι όπως φαίνεται οι θηλυκές μάλλον δεν είχαν ιδιαίτερη ανάγκη το κυνήγι του αρσενικού. [Αφήστε πο βρέξει-χιονίσει είχαν τροφή ενώ περίμεναν με πιθανότητες να έρθει ο “κύριος” με λαγό για το στιφάδο...].

Και από την άλλη μεριά για ποιό λόγο ο αρσενικός να προσφέρει τροφή στη θηλυκιά αν δεν υπήρχε κάποια μορφή σχέσης μεταξύ τους. Αλλά ας δούμε ποιόι θα μπορούσαν να βάλουν τις βάσεις για την ανάπτυξη κάποιων μορφών κοινωνικών σχέσεων;

Για την κοινωνική οργάνωση πρωτεύοντα ρόλο έπαιξε η θηλυκιά. Η θεωρία αυτή βασίζεται σε κάποιες βιολο-

γικές αλήθειες και σ' εκείνα τα χαμένα στην προϊστορία χρόνια η βιολογία επηρρέαζε και καθόριζε τη ζωή του ανθρώπου που δεν ήταν το σημερινό κοινωνικό όν.

Οι μακρινοί μας λοιπόν πρόγονοι (όπως κι εμείς) ανήκουν στα θηλαστικά πράγμα που σημαίνει ότι τα μικρά εξαρτώνται απόλυτα από την μητέρα τους όσον αφορά την τροφή, την φροντίδα και την προστασία τους. Χωρίς τη μητέρα του ένα νεογνό θηλαστικό είναι καταδικασμένο σε θάνατο. Ενώ λοιπόν το αρσενικό φροντίζει για τον εαυτό του και μόνο, το θηλυκό έχει να φροντίσει για τον εναυτό του και το μικρό. Και αν προστεθεί σ' αυτό ότι η παιδική ηλικία στα πρωτεύοντα θηλαστικά καλύπτει μεγάλο χρονικό διάστημα κι ότι όσο πιο προχωρημένο εξελικτικά είναι ένα πρωτεύον τόσο περισσότερο διαρκεί η παιδική ηλικία. [ώσπου τελικά στον άνθρωπο διαρκεί διπλάσιο χρονικό διάστημα απ' ότι στους πιθήκους], καταλαβαίνουμε πολύ καλά πόσο πιθανή είναι η ανάπτυξη ενός αισθήματος "σύμπνοιας" ανάμεσα στο παιδί και τη μητέρα. Και αυτό αποτελεί το θεμέλιο της κοινωνικής οργάνωσης κάτι που το αρσενικό δεν θα μπορούσε να κάνει για τους εξής δύο λόγους 1) Τα αρσενικά (όπως διαπιστώνουμε στους πιδό κοντινούς συγγενείς του ανθρώπου, μπαμπούνους, πιθήκους και άλλα ζώικά είδη) έχουν μεταξύ τους ιδιαίτερα ανταγωνιστικές σχέσεις και πολεμούν πολλές φορές τόσο για το ποιά θα ζευγαρώσει με μια θηλυκιά όσο και έτσι απλά για άλλους λόγους αφού επιτίθενται το ένα στο άλλο χωρίς την παρουσία του θηλυκού. Και 2) Το αρσενικό δεν αναπτύσσει καμιά σχέση με τα νεογνά αφού μετά τη γονιμοποίηση δεν παρεμβαίνει καθόλου στη ζωή τους. Η σύντομη δηλαδή σεξουαλική δράση του αρσενικού δεν θα μπορούσε ποτέ να αποτελέσει βάση για την δημιουργία κοινωνιών.

Είναι βέβαιο λοιπόν ότι χωρίς την λειτουργία της μητρόπολης δεν θα υπήρχε ανθρώπινη κοινωνία. Μ' όλα

αυτά δεν θέλω να δώσω τροφή για μύθους γύρω από "ένστικτα" μητρότητας κ.τ.λ. Είναι ξεκαθαρισμένο ότι τέτοιου είδους βιολογικά ένστικτα στην αρχή της ύπαρξης μας υπήρχαν όπως σε όλα τα ζώα, αλλά ο άνθρωπος τώρα πιά έχει κόψει προ πολλού τους δεσμούς του με το ζωικό βασίλειο αφού αυτά που τον διαμορφώνουν και καθορίζουν είναι οι πολιτιστικοί και κοινωνικοί θεσμοί. Και άλλωστε σε μια κοινωνία όπως η σημερινή που στηρίζεται στην ιδιοκτησία στην εκμετάλλευση και την αντρική υπεροχή οι λειτουργίες της μητρότητας μετατράπηκαν στα δεσμά της καταπίεσης της γυναίκας. Καταπίεση όμως που δημιούργησε ο Άντρας κι όχι η Φύση.

Η ύπαρξη δύο φύλων (σεξουαλικός διμορφισμός) σίγουρα αποτελεί την βάση για διαφοροποίηση κάποιων ρόλων αλλά αυτό δεν σημαίνει ισχύ και εξουσία του ενός φύλου πάνω στο άλλο. Το πρόβλημα είναι ότι τελικά αυτό συμβαίνει καιμάλιστα παραδοσιακές συμπεριφορές του ενός φύλου σηματοδοτούνται σαν "θηλυκές" ή "αρσενικές" ενώ η Margaret Mead γράφει "Σε όλες τις γνωστές κοινωνίες οι άντρες μπορούν να μαγειρεύουν ή να υφαίνουν ή να ντύνουν κούκλες ή να κηνυγούν πουλάκια. Αλλά αν αυτές οι δραστηριότητες θεωρούνται αντρικές δραστηριότητες τότε όλη η κοινωνία τις θεωρεί σπουδαίες. Όταν οι ίδιες δραστηριότητες γίνονται από γυναίκες τότε θεωρούνται λιγότερο σπουδαίες". Η αντροκρατία λοιπόν και ο αντροκεντρισμός είναι ένα γεγονός σ' όλες σχεδόν τις σημερινές γνωστές κοινωνίες.

Όμως υπάρχουν κάποιες σοβαρές ενδείξεις για την ύπαρξη κάποτε μητριαρχικών κοινωνιών και μάλιστα: "Στο συντριπτικά μεγαλύτερο διάστημα της ιστορίας του ο άνθρωπος ζούσε σε γυναικοκρατούμενες κοινωνίες που η διάρκεια τους μετρίεται σε εκατομμύρια χρόνια, ενώ η αντροκρατία είναι φαινόμενο των τελευταίων λίγων χιλιάδων χρόνων. &R. Festaer M.Konig, O Jonas, A.Jonas στο "Γυναίκα και εξουσία"]].

Πως λοιπόν από την Μητριαρχία ήρθαμε στην Πατριαρχική κοινωνία; Επειδή η εργασία των αντρών άρχισε κάποτε να είναι περισσότερο αναγκαία για την κοινωνική ομάδα απ' αυτή των γυναικών; Επειδή με την απαρχή της έννοιας της ιδιοκτησίας κάτι τέτοιο συνέφερε (όπως στο σημερινό καπιταλισμό; Εξ' αιτίας του προαιώνιου φθόνου του άντρα για τις αναπαραγωγικές ικανότητες των γυναικών;

Αυτόπου μας ενδιαφέρει είναι ότι με την παρουσία και απόδειξη θεωριών όπως οι παραπάνω αμφισβητείται η προνομιούχα θέση των αντρών και μειονετική των γυναικών σαν κάτι προϋπήρχε από πάντα, σαν κάτι "φυσικό"

Για αυτό το λόγο έχουμε ανάγκη από εναλλαχτικές μορφές έρευνας και γνώσης για να μην παραβλέπονται ενδείξεις σχετικά με την καταγωγή μας και διαστρεβλώνονται ευρήματα και μελέτες.

Και τώρα μπορούμε να απαντήσουμε στον Αριστοτέλη (και τους ως τα σήμερα οπαδούς της θεωρίας του, (γιατί είναι γνωστή η κρήση: "Η γυναίκα τίκτει και ο Άντρας Γεννά") με τα λόγια του Albert Daliq : "Το γυναικείο ωάριο είναι απ' όλα τα υπάρχοντα κύτταρα το μοναδικό που έχει "προσανατολισμένη οργάνωση" - προσανατολισμένη προς την συνθετικότητα του να "δημιουργήσει μια ύπαρξη". Γι αυτό ενώ το πατρικό κύτταρο είναι αντικατασταταίο θεωρητικά, το μητρικό είναι αναντικατάστατο".

Και πως θα νιώθουν αλήθεια όλοι αυτοί οι Πατέρες της Επιστήμης που χρόνια τώρα αγωνίζονται για να αποδείξουν μύθους για πλευρές του Αδάμ μήλα, φίδια και όλα τα συναφή αν διάβαζαν τα παρακάτω όπου φαίνεται ότι ένας τέτοιος μύθος μπορεί να σταθεί "επιστημονικά" με μια μικρή διαφορά: ο Αδάμ μάλλον σαν πλευρό της Εύας!! "Για ν' ακριβολογήσουμε δεν μπορούμε πια να μιλάμε για αδιαφοροποίηση ή αμφοτερόφυλη φάση στην αρχή της ανάπτυξης του έμβρυου. Το νεαρό έμβρυο δεν είναι αδιαφοροποίητο, είναι θηλυκό!! Στην αρχή είμαστε όλοι θηλυκά πλάσματα οπωσδήποτε το φύλο του έμβρυου προσδιορίζεται τη στιγμή της γονιμοποίησης. Αλλά στον άνθρωπο, η επίδραση των φυλετικών γονιδίων δεν εκδηλώνεται πριν από την 5η ή 6η εβδομάδα εμβρυακής ζωής. Τις πρώτες βδομάδες όλα τα έμβρυα είναι από μορφολογική άποψη θηλυκά. Αν οι γεννητικοί αδένες του έμβρυου αφαιρεθούν πριν από την διαφοροποίηση το έμβρυο εξελίσσεται σε γυναικείο σώμα, από το οποίο λείπουν μόνο οι ωοθήκες. Αυτό συμβαίνει ανεξάρτητα από το γενετικό φύλο ..." [Δρ. Μαίρη-Τζέην Μέρφυ στο "Η φύση και η εξέλιξη της γυναικείας σεξουαλικότητας.."

τι ντροπη

για μια φεμινιστρια

- Γιατί γέμισε το φλυτζάνι τόσο πολύ;
- Μη το πιεις όλο
- Άδειασε το, με φοβίζει

Κακό ξημέρωμα νύχτας τρόμου. Έβηχε. Το βράδυ, πρέπει να κρύψει. Ξεσκεπάστηκε γιατί κοιμήθηκε με τη μούρη κολλημένη στον τοίχο. Κόλλησα κι εγώ στην άλλη γωνία, ανάμεσα μας κοιμόταν άνετα ένας ακόμα.

Σε άλλη περίπτωση θάλεγα γελώντας "δε δαγκώνω", ή πήγαινε στο ντιβάνι της κουζίνας, είναι στραβό αλλά καλύτερα να κοιμηθείς άσχημα παρά καθόλου. Θα το συζητούσα οπωσδήποτε, κάτι θάκανα τέλως πάντων για να ξεσταθεί η ατμόσφαιρα. Σε άλλη περίπτωση θάταν τόσο απλό.

Εμεινα όμως όλη τη νύχτα παγωμένη, ακίνητη. Με παρέλυε ο φόβος της απόρριψης. Όχι απλώς δε μ'αγαπάει αλλά με αντιπαθεί όχι απλώς δε με θέλει αλλά με απεχθάνεται. Έκανε σα νάμουν λεπρή που να μου μέινει και χιούμορ, τάχασα σα νάμουν 17 χρονών κι αυτό είναι τώρα που μ'εξοργίζει πιο πολύ απ'όλα.

Βέβαια τόξερα ότι σε μια δεδομένη στιγμή υπήρξε κάποια άλλη. Αν και θάπρεπε να τόχα καταλάβει, τόμαθα πολύ αργά, τελευταία, κάποιου του ξέφυγε κατά λάθος. Αργότερα έμαθα και για μια άλλη.

Μού στοίχισε, με πόνεσε. Ήταν κιέκεινο το τηλεφώνημα πριν φύγω διακοπές. "Καμιά φορά η υπερβολική σαφήνεια βλάπτει". Αδύνατο να το χωνέψω. Έκοψα τα μαλλιά μου να το τινάξω από πάνω μου. Και τώρα νοιώθω το ίδιο, να τα βγάλω από μέσα μου να καθαρίσω.

Έπρεπε να σταματήσω εκεί το ξέρω. Όταν ο άλλος έχει διφορούμενη στάση αυτό σημαίνει πάντα ότι κάτι άλλο τον καθορίζει. Είναι ζήτημα αρχής, μην ανοίγεις άλλα χαρτιά θα καείς, μη ρωτάς γιατί, τι σημασία έχει.

Μ'έπνιγε όμως ο θυμός η αγανάκτηση και η...ζήλεια. Τι παραπάνω έχει η άλλη από μένα; Δεν απέφυγα ούτε αυτό που το θεωρώ το χειρότερο ξεπεσμό. Αυτές τις συγκρίσεις, τι φρίκη. Στράφι όλες οι φεμινιστικές μου θεωρίες, δε γινότανε τίποτε. Έσκαγα. Αντί να γυρίσω τη πλάτη και να φύγω ήθελα να κάνω και φασαρία από πάνω. Σκηνή τρομερή, με φωνές, με σπασίματα, μια τραγωδία. Φαίνεται πως χρειάζομαι και λίγο δράμα για να ζήσω. "Πάντα σου άρεσαν οι μοιραίοι ρόλοι" με κορόιδευε κάποιος.

Η αλήθεια είναι ότι ήθελα να εκτονωθώ, αυτή η μίζερη ιστορία που υπήρχε και δεν υπήρχε μ'αυτή την άθλια αίσθηση του μισού, του ανολοκλήρωτου που μου δημιουργούσε μούχε σπάσει τα νεύρα. Ούτε μια σκηνή της προκοπής δεν μπόρεσα τελικά να κάνω, έτσι, να βγάλω το άχτι μου.

Βέβαια κάποια στιγμή συνήλθα. Δεν είχαμε παρά ένα φλέρτ. Με ποιο δικαίωμα μπορώ να ζητήσω το λόγο, να απαιτήσω οτιδήποτε και σκηνή μάλιστα. Είπα να σταματήσω τις μαλακίες να μη ψυχρανθούμε τελείως να μη μαλώσουμε.

"Αν θέλεις να μέινεις σπíti μου εγώ ούτε θα σου μιλήσω, ούτε θα σ'ενοχλήσω ούτε θα κάνω και καμιά σκηνή".

Κι όμως ποιος γλύτωσε απ' αυτό που φοβόταν.

Νόμιζα ότι παρ' όλα αυτά κάπου με συμπαθεί, περίμενα να φερθεί μαλακά. Ήθελα στοργή και τρυφερότητα, μ' αρέσει κι' όλας να τον νοιώθω δίπλα μου γυμνό κι' ανυπεράσπιστο, είναι ένα όμορφο συναίσθημα τρυφερό και λιγάκι μητρικό. Έκανε σα νάμουν οχιιά φαρμακερή.

Με κατέλαβε κάτι σα πανικός. Δε μπορώ να περιγράψω αυτό το αίσθημα, σπάνια όμως έχω νοιώσει τόσο άσχημα. Με πόναγε το στομάχι απ' την προσπάθεια να σταματήσω τους λυγμούς. Ο φόβος της απόρριψης, με διέλυε αυτό το απερίγραπτο αίσθημα που μ' έκανε να τρέμω όλη τη νύχτα. Όλες οι ανασφάλειες, όλοι οι κρυμμένοι φόβοι ξεθάφτηκαν για να με βασανίσουν.

Δε σε θέλει κανείς, δε σ' αγαπάει κανείς, είσαι χοντρή.

Ήταν αληθινή υπαρξιακή κρίση. Αν δεν υπάρχουν σαν αντικείμενο της αντρικής επιθυμίας δεν υπάρχουν καθόλου. Αν δε σε θέλουν είσαι νεκρή, δε μετράς σα γυναίκα. Αν είναι δυνατόν, τι ντροπή για μια φεμινίστρια.

Ξέρω για τους άντρες αν δεν έχεις σεξουαλικό ενδιαφέρον δεν έχεις κανένα ενδιαφέρον. Αυτός όμως μούχε φανεί διαφορετικός, συναισθηματικός, ευαίσθητος. Ακριβώς ο άνθρωπος που θα μπορούσες να περάσεις μαζί του μια νύχτα με τρυφερότητες και χάδια χωρίς να καταλήξεις αναγκαστικά σε συνουσία (ντρέπομαι να πώ την καταλληλότερη λέξη).

Γι' αυτό τρελλάθηκα μαζί του.

"Ο κόσμος το συζητάει πρώτα" πως να μη τον ερωτευθείς.

Ποτέ δε συζητήσαμε τίποτε τελικά. Έμεινα μόνο μ' ένα σωρό ερωτηματικά. Γιατί όλα πήγαν τόσο άσχημα λοιπόν; Κι όμως το νοιώθω ότι με θέλεις πολύ. Πως έπεσα εγώ τόσο έξω.

Το πρωί τον ξύπνησα από τις έξι, ήθελα να φύγει, δεν άντεχα άλλο. Όπως τον σκούντισα να σηκωθεί κατάλαβα ότι είχε τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος. Μούρθε να βάλω τις φωνές.

Πανάθεμα σε, που να σε σηκώσουν τέσσερις.

Κανονικά θάκανα την κοιμισμένη μέχρι να φύγει, θα τηλεφωνούσα στη δουλειά ότι δε θα πάω και θα κοιμόμουν μέχρι το μεσημέρι.

Αυτουνού σηκώθηκα να του κάνω και καφέ από πάνω γιατί ήξερα πως δεν θάβρισκε τα πράγματα και τον λυπήθηκα. Αν είναι δυνατόν.

Εφυγε με ανακούφιση, χωρίς καλά-καλά να με χαιρετίσει, κυνηγημένος. Έβαλα τα κλάμματα.

Αργότερα καθάρισα το σπίτι, άλλαξα τα σεντόνια, ότι άγγιξε και μπορούσε να πεταχτεί το πέταξα.

Παρά λίγο θα πετούσα και τη "φωνή Γυναίκας" την εφημερίδα του σπιτιού Ιωαννίνων που την παράτησε ανοιχτή στο τραπέζι, αλλά σκέφτηκα τη Σοφία και δεν τόλμησα. Ήθελα να φύγουν τα ίχνη, η μυρωδιά, ο αέρας που ανέπνευσε.

Έκανα μπάνιο και φυσικά πέταξα τον καφέ. Στο σπίτι μου στο εξής μόνο τσάι.

Χρειάστηκα λίγες μέρες να συνέλθω. Μ' έπιανε ο ύπνος με τρία μαξιλάρια σχεδόν καθιστή και μόλις έκανα να ξαπλώσω ξυπνούσα. Δυνατοί πονοκέφαλοι. Βρήκα και μια εφημερίδα που την παράτησε πάνω στο καζανάκι και δεν την είχα δει, κατασυχχίστηκε πάλι.

Ήμουν έξω φρενών, μ' έπιασαν όλα τα νεύρα κι όλες οι κακίες μαζεμένες. Η αγάπη έγινε μίσος, ο καλός, κακός.

Γιατί λοιπόν τα αισθήματά του έχουν τόση σημασία για σένα. Κάνε την αυτοκριτική σου, ανόητη. Παραβιάσες όλες τις αρχές, θα πληρώσεις. Μήπως είναι η πρώτη ιστορία που τελειώνει έτσι, άσε που η λέξη ιστορία είναι μεγάλος εφημισμός για τη περίπτωση. Για τον άλλο δεν έτρεξε και τίποτε.

Δεν θέλω να τον ξαναδώ μπροστά μου, τον παλιοαρβανίτη.

Αι, που να πάει εκεί που ψήνει ο ήλιος το ψωμί κι ο άνεμος την πίττα.

Το ξέρω είναι θέμα χρόνου, να περάσουν όλα. Προς το παρόν όμως αυτό που νοιώθω είναι και η μόνη αλήθεια που αναγνωρίζω. Μου χρειάζεται λίγος καιρός να ξαναβρώ το κουράγιο και την ειλικρίνεια, να ισορροπήσω και να μου ξανάρθει το καταραμένο αίσθημα δικαιοσύνης.

Να μπορέσω να πω ότι έγινε-έγινε, ότι είπαμε νερό κι αλάτι.

Δεν είναι η μόνη αλήθεια η δική μου αλλά μακάρι να βράσει στα εφτά καζάνια της κόλασης με τη σειρά.

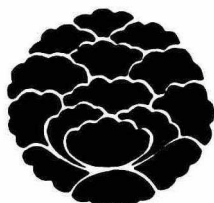
Ελπίζω μόνο ότι στην αταξική κοινωνία οι άνθρωποι θα αποκυρήξουν τον καφέ, ότι θα θεωρηθεί το σύμβολο της αδύνατης επικοινωνίας και κανείς δε θα θέλει να πίνει.

- Γιατί γέμισες το φλυτζάνι τόσο πολύ;

- Άδειασε το, με φοβίζεις.

Κι όμως οι δυνατότητες ν' αγαπηθούμε ήταν τεράστιες.

Ας είναι, άλλωστε το πιο επικίνδυνο πράγμα στη ζωή, είναι τα όνειρα που πραγματοποιούνται.

Ως το πρωί
θάχουμε κληρονομήσει τη γη
το πόδι μου είναι στην πόρτα

Σύλβια Πλάθ

η 8 μαρτη: μια φανταστική

ημερομηνία

Το παραπάνω κείμενο είναι από το βιβλίο "TERRE DES FEMMES" - PANORAMA DE LA SITUATION DES FEMMES DANS LE MONDE, εκδόσεις F. MASPERO. Μια και η "8 Μάρτη" και οι σχετικοί εορτασμοί αποτελούν -τουλάχιστον μέχρι σήμερα- σημεία διαφωνιών και αντεγκλήσεων μέσα στο κίνημα, καλό είναι να ξέρουμε τι αποτελεί μύθο και τι πραγματικότητα σ' αυτή την ημερομηνία.

"Την αρχή την έκαναν οι Αμερικανίδες, στις 8 Μάρτη του 1857...Πλημύρισαν τους δρόμους της Νέας Υόρκης απαιτώντας 10 ώρες δουλειάς τη μέρα. Και η αστυνομία χτύπησε αυτή τη μεγάλη πορεία των πανάθλια ντυμένων γυναικών".

Πέρα από ορισμένες παραλλαγές, όλος ο αγωνιστικός τύπος, το Κομμουνιστικό Κόμμα Γαλλίας, η C. G. T. *, καθώς και οι διάφορες ομάδες γυναικών, συμφωνούν όσον αφορά την ιδιαίτερη προέλευση της διεθνούς μέρας γυναικών, που όλος ο τύπος επαναλαμβάνει κάθε χρόνο: στις 8 Μάρτη του 1857 έγινε η πρώτη απεργία ή διαδήλωση γυναικών, εργατριών υφαντουργίας ή ραπτεργατριών, για να απαιτήσουν ίσο μισθό για ίση δουλιά, δεκάωρη εργάσιμη μέρα, παιδικούς σταθμούς καθώς και σεβασμό της αξιοπρέπειάς τους* η αστυνομία κατέστειλε την διαδήλωση, και "χτύπησε, πυροβόλησε και σκότωσε". Σε ανάμνηση του γεγονότος, οι διαδηλώτριες υποσχέθηκαν να συγκεντρώνονται κάθε χρόνο την ίδια μέρα.

Στα 1910, συνεχίζουν οι υποστηρικτές της "8 Μάρτη", η δεύτερη διεθνής συνδιάσκεψη σοσιαλιστριών γυναικών, αποφάσισε να "τιμήσει την μνήμη αυτών των θαρραλέων Αμερικανίδων", αναγορεύοντας την 8 Μάρτη σε Διεθνή Μέρα των γυναικών.

Στην πραγματικότητα, όμως, η ημερομηνία της 8 Μάρτη αποτελεί έ-

ναν απλό και καθαρό μύθο. Δεν υπάρχει κανένα ίχνος αυτής της διαδήλωσης, ούτε στον τόπο εκείνης της εποχής, ούτε στις διάφορες ιστορίες του αμερικάνικου εργατικού κινήματος ή του φεμινισμού. Και οι σοσιαλίστριες γυναίκες δεν είχαν αναφερθεί καθόλου σ' αυτήν στην Κοπεγχάγη, το 1910.

Οι τελευταίες, έχοντας συγκεντρωθεί στα πλαίσια του συνέδριου της Διεθνούς, αποφάσισαν απλά να δημιουργήσουν, "κατόπιν συμφωνίας με τις πολιτικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις του προλεταριάτου", μία μέρα των γυναικών, κατά την οποία η διεκδίκηση του δικαιώματος της ψήφου "θα εντάσσονταν στα πλαίσια της συνολικής σοσιαλιστικής αντίληψης για το γυναικείο ζήτημα".

Η πρωτοβουλία αυτή, που προώθησε και στήριξε η Διεθνής, στόχευε στην συγκρότηση ενός σοσιαλιστικού γυναικείου κινήματος, συνδεδεμένου με την Διεθνή και διαχωρισμένου από το φεμινιστικό κίνημα, που το χαρακτήριζαν αστικό και αρνούνταν κάθε συμμαχία μαζί του. Η πρώτη μέρα των γυναικών γιορτάστηκε, κυρίως στη Γερμανία και στην Αυστρία, στις 19 Μάρτη του 1911, στα πλαίσια των ετήσιων σοσιαλιστικών εκδηλώσεων σε ανάμνηση της γερμανικής επανάστασης του 1848 και της παρισινής κομμούνας. Κατά την διάρκεια του πολέμου, η μέρα αυτή αποτέλεσε ευκαιρία για ένα πολύ μικρό αριθμό γυναικών, να εκδηλώσουν παρ' όλα αυτά τον προλεταριακό διεθνισμό τους.

Είναι πιθανό ότι οι εργάτριες του Πετρογκράντ κατέβηκαν στους δρόμους γύρω στις 8 Μάρτη του 1917 στα πλαίσια αυτής της διεθνούς μέρας των γυναικών, είτε υπακούοντας "στο κάλεσμα της μπολσεβίκικης επιτροπής", είτε, όπως υποστηρίζεται από άλλους συγγραφείς, "αψηφώντας τις οδηγίες της". Η διαδήλωση αυτή θεωρήθηκε σαν "η πρώτη μέρα της επανάστασης". Από τότε, η νικητριά επανάσταση γιορτάζει κάθε χρόνο την Μέρα των εργατριών και καλεί τις γυναίκες όλων των χωρών να "τιμούν αγωνιστικά την θαρραλέα πράξη των εργατριών του Πετρογκράντ", ενώ, η 1^η Διεθνής από την πλευρά της συνεχίζει να γιορτάζει μία μέρα των γυναικών σε μία άλλη ημερομηνία και με άλλους στόχους.

Από δω και πέρα, η 8 Μάρτη θα είναι ευκαιρία για τα κομμουνιστικά κόμματα να κινητοποιούν τις γυναίκες, να τις "καλούν να αγωνιστούν κάτω από τη σημαία του κομμουνισμού".

Η μέρα αυτή γιορτάζεται επίσημα σ' όλες τις ανατολικές χώρες, και στη Γαλλία, το Κ.Κ.Γ. και η CGT ποτέ δεν έπαψαν μ' αυτή την ευκαιρία -που είναι και η μοναδική, συνήθως- να εκδηλώνουν το ενδιαφέρον τους για τις γυναίκες.

Στη διάρκεια του μεσοπολέμου, το ζήτημα της προέλευσης της 8 Μάρτη δεν αναφέρεται σχεδόν καθόλου. Γύρω στα 1950, η αμερικάνικη εκδοχή μπαίνει στο πρώτο πλάνο και η σοβιετική προέλευση απωθείται. Τότε το ζήτημα ήταν ν' αποδειχθεί ότι η παρά-

δοση αυτή δεν είναι "μία διαβολική σοβιετική εφεύρεση". Ο μύθος του 1857 εμφανίζεται στην HUMANITE * στα 1955. Κάθε χρόνο διανθίζεται με νέες λεπτομέρειες, παραμυθένιας μορφής, που τροφοδοτούν τον μύθο. Οι αμερικανίδες εργάτριες του 1857 θα αποκτήσουν μία ολοένα αυξανόμενη σημασία. Η ANTOINETTE, εφημερίδα των γυναικών της CGT, τις τιμά στο πρώτο της τεύχος του Μάρτη του 1964.

Γιατί κρίθηκε αναγκαίο να αποσπαστεί η μέρα αυτή από την σοβιετική ιστορία και να της δοθεί αμερικάνικη προέλευση, τόσο παλιότερη όσο και περισσότερο αυθόρμητη από την απόφαση συνδεδεμένων με τα κόμματα γυναικών; Ίσως γιατί η διεθνής συγκυρία εξωθούσε το Κ.Κ. να διαλέξει μία πιο "ουδέτερη" και απομακρυσμένη ημερομηνία από την Σοβιετική Ένωση απ' όσο η διαδήλωση εργατριών του Πέτρογκραντ. Με τον τρόπο αυτό, το Κ.Κ. διατηρούσε αναλλοίωτο το κεντρικό ιδεολογικό στοιχείο, ότι δηλαδή επρόκειτο για έναν αγώνα εργατριών και όχι αστών, έναν αγώνα με οικονομικές διεκδικήσεις και όχι με στόχο την σφαιρική χειραφέτηση των γυναικών. Ταυτόχρονα, το γλίστρημα από τη μια ήπειρο στην άλλη, απέφευγε να σημαδέψει κραυγαλέα με την σφραγίδα του κομμουνισμού την ημερομηνία αυτή, με αποτέλεσμα η τελευταία να αποκτήσει ένα πλατύτερα "κινητοποιητικό" χαρακτήρα.

Όπως και νάχει, το αποτέλεσμα υπήρξε ανέλπιστο, γιατί από το τέλος της δεκαετίας του '60, ο νέος αμερικάνικος και ευρωπαϊκός φεμινισμός, οδήγησε στην αναβίωση, με τον ετήσιο εορτασμό της, μιας παράδοσης που την θεωρούσε φεμινιστική και τον μυθικό χαρακτήρα της οποίας δεν μπορούσε να υποπτευθεί.

FRANCOISE PICQ

* C.G.T. συνδικαλιστική οργάνωση εργαζομένων του ΚΚΓ.

* HUMANITE: εφημερίδα του ΚΚΓ.

«η Ελλάδα

χει ανεβασμένο

γυναικειο κίνημα...!!!»

Παραμονές 8 Μάρτη κι η τηλεόραση αποκτάει "φεμινιστική" χροιά. Εκπομπές αφιερώματα στις γυναίκες, αναφορές μέχρι και στο δελτίο ειδήσεων. Ο Παπανδρέου δηλώνει ότι στην Ελλάδα υπάρχει ισχυρό φεμινιστικό κίνημα. Μέχρι καινούργιες Φεμινιστικές διαφημίσεις λανσάρονται βλέπε Cosmopolitan λέτε να είναι δάκτυλος του Συμβουλίου Ισότητας των δύο φύλων; Όπως και η εκπομπή.

ΕΔΩ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ: ΟΙ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΧΘΕΣ ΣΗ-
ΜΕΡΑ ΑΥΡΙΟ

Ένα πολύ σύντομο και ανώδυνο ιστορικό. 1ο θέμα, 2ο θέμα γυναίκα στην ύπαιθρο. Πλάνα μιας γυναίκας πάνω σε τρακτέρ να οργώνει, να μπαίνει στο χωράφι, να βγαίνει από το χωράφι, να γυρίζει σπίτι. Να μη κατεβαίνει από κει ούτε όταν σου μιλάει. Οι ερωτήσεις τι "διαφορετικό" κάνει σήμερα που παλιότερα οι γυναίκες δεν έκαναν. Τι έχει αλλάξει; Πηγαίνει στον πολιτιστικό σύλλογο και στα μαθήματα λαϊκής επιμόρφωσης. Εκεί κόβεται. Κάποια γυναίκα σ' ένα γραφείο

αναλαμβάνει πριν συνεχίσουμε να μας εξηγήσει αυτή, τι είναι λαϊκή επιμόρφωση. Μιλάει για τη συμβολή της στην υπόθεση της ισότητας των δύο φύλων. Μιλάει κύρια για την κυβέρνηση της αλλαγής που έχει κάνει τόσα πράγματα. Σ' αυτή τη διανομή η προηγούμενη κυβέρνηση κρατά το ρόλο του κακού. Η φαντασία σου ωστόσο καλπάζει φαντάζεσαι γυναίκες να ανακαλύπτουν το νόημα των λέξεων αυτοδιάθεση, αντισύλληψη, να ξεκινούν για να καταρίψουν γυναικείους ρόλους. Τα επόμενα πλάνα σε γεμίζουν απορία. Σ' ένα δωμάτιο γυναίκες σκυμμένες πάνω από μηχανές μαθαίνουν κέντρημα. Πόσο αυτό βοηθάει την υπόθεση της ισότητας είναι ένα ερώτημα που εξακολουθεί να μένει αναπάντητο, όπως επίσης και οι στόχοι τους (να προστεθούν αργότερα μαθήματα κοπτικής και ραπτικής).

Οι εικόνες αλλάζουν ξανά μια κοπέλα η Κατερίνα γύρω στα 25 μιλάει για την ισότητα των δυο φύλων που ναι την έχει ακούσει από την τηλεόραση. Ακριβώς την ίδια έκφραση θα χρη-

σιμοποιήσει και μια άλλη γυναίκα που ακολουθεί. Ωστόσο η νοοτροπία των αντρών του χωριού δεν αλλάζει. Η πρόεδρος του συλλόγου λαϊκής επιμόρφωσης στην συνέχεια δεν αναφέρεται καθόλου στην λειτουργία του συλλόγου προτιμά να μιλήσει για γυναίκες που ποτέ δεν διασκεδάζουν και που δεν βγαίνουν συχνά από τα σπίτια τους.

Το σκηνικό αλλάζει ξανά μια άλλη γυναίκα. Από το Συμβούλιο Ισότητας των 2 φύλων αναλαμβάνει να μας καθυσηχάσει λέγοντας ότι αυτό φροντίζει για μας για την ισότητα των δύο φύλων.

Στη συνέχεια του λόγου έχουν κάποιες γυναικείες οργανώσεις το θέμα τους οι στόχοι του γυναικείου κινήματος: Μιλούν για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στη λήψη των αποφάσεων. Κάποιες άλλες μιλούν για την ειρήνη την οικογένεια, και για την μητρότητα που ισχυρίστηκαν ότι είναι το νόμμο ένα πρόβλημα για το 85 λέξη για τις εκπρώσεις και για την αντισύλληψη. Κάποια άλλη κυρία βιάζεται να μας δηλώσει ότι οι γυναίκες του κόμματος της δεν ανταγωνίζονται σε καμία περίπτωση τους άντρες και να μας θυμώσει τι έκανε το κόμμα της για τις γυναίκες. Η ιδέα να γραφτούμε σ' αυτό δεν νομίζω ότι θα της ήταν δυσάρεστη. Μιά γυναίκα

από την Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών μιλάει για νομιμοποίηση των εκτρώσεων και διαμαρτύρεται

για την θέσπιση νόμων που ποτέ δεν τηρούνται (εφαρμόζονται). Κάποιο φωτεινό διάλλειμα η Αυτόνομη κίνηση Είναι οι μόνες που μιλούν για αποδέσμευση από τα κόμματα για νομιμοποίηση των εκτρώσεων και για αυτοοργάνωση. Η ΕΓΕ αναλαμβάνει για άλλη μια φορά να μας υπενθυμίσει τι έκανε το ΠΑΣΟΚ για τις γυναίκες. Ωστόσο ζητάει και άλλους παιδικούς σταθμούς, μιλάει και για νομιμοποίηση της έκτρωσης για λόγους υγείας. Μίλησε καμιά για αυτοδιάθεση του κορμιού; Μίλησε και για τις διαφημίσεις και για την προώθηση των γυναικείων συναιτερισμών και φυσικά

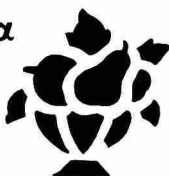
η διάρκεια του ενός λεπτού προσαρμόστηκε στα μέτρα τους. Τέλος η απάντηση σ' όλα αυτά για άλλη μια φορά το Συνέδριο ισότητας των 2 φύλων με προγράμματα που αυτοί θα ετοιμάσουν και προβλήματα που αυτοί θα μας μάθουν.

Τελευταίες εικόνες Διαφημιστικό Γυναικείου Συναιτερισμού, η λεζάντα γράφει: Παράδοση μας τα καλά φαγητά!!! και η φιλοξενία!!! Και μην τολμήσει να πεί το μυαλό σας σε αναπαραγωγή των ρόλων, μέσα από άλλα κανάλια "σοσιαλιστικά" αυτή τη φορά.

σημειώμα σε μια φίλη.

πεινα και διψα

Πάει καιρός που άφησες την χωροταξία (;) να καθορίσει τις συναντήσεις μας, δηλαδή την έλλειψή τους. Τώρα πια σε βλέπω στα βιαστικά, όταν συναντιώμαστε σε καμιά συγκέντρωση, σε κανένα σινεμά. Και περιοριζόμαστε στα τυπικά, γιατί το ξέρεις, τα νέα μας, δεν χωράνε σε μια ανταλλαγή βλέματος. Είσαι συνέχεια μαζί του, ή μαζί του και με παρέα, δηλαδή μαζί του. Τώρα στο χρόνο σου δεν χωράνε φίλοι, εκτός από καμιά συνάντηση με παλιά ιστορία, δηλαδή ο κυρίαρχος ερωτισμός. Μπαίνει πάνω κι απ' τις δυο μας, κι από κάθε σχέση μας. Ερωτική καταξίωση, αλλιώς τίποτα ενδιαφέρον, και πιο καθοριστικό αυτό. Είμαστε κι οι δυο στην ίδια φεμινιστική ομάδα, όμως αφήνεις (είναι δυνατόν να μην το καταλαβαίνεις;) τους άντρες να είναι τα κυρίαρχα στοιχεία στη ζωή σου. Δεν θα σου πω τώρα κακίες για το "ισχυρό" αυτό φύλο όμως θ' αφήσω να εκφραστεί το "παράπονό" μου, αν θες, όμως είναι αγανάκτηση και μελαγχολία. Γιατί σε σένα, που'σαι γυναίκα, με πειράζει περισσότερο η τεράστια απόσταση της θεωρίας απ' την πράξη. Και πιο πολύ με πειράζει, που το θεωρείς αυτονόητο πως είσαι ότι δηλώνεις, και δεν επαγρυπνείς, δεν κάνεις προσπάθεια.

Κάναμε πολλή παρέα σαν ήσουν μόνη. Βγαίναμε μαζί, δεν είχα καταλάβει ακόμα καλά, πως άντρες και γυναί-

κες ζουν με το ίδιο πρότυπο, εκτιμούν βασικά την αντρική συντροφιά. Πως χρειάζονται άντρες στην παρέα για να αισθανόμαστε ολόκληρες, ότι βγαίνουμε μόνο κοπέλλες όταν δεν έχουμε τίποτα καλύτερο να κάνουμε.

Συζητούσαμε πολύ τα προβλήματα στις σχέσεις μας, τότε ήμουν αισιόδοξη, περίμενα, έλεγα σιγά σιγά θα εκτιμήσουμε η μία τη συντροφιά της άλλης, θα τη θεωρήσουμε σοβαρή, θα τα κουβεντιάσουμε όλα σιγά σιγά. Τώρα πάει καιρός από τότε, θαρρώ όμως πως εκεί μέيناμε. Η παρέα μας, ήταν η εναλλακτική λύση, μέχρι να μπει στη ζωή μας ο επόμενος άντρας.

Έπεινα πολύ και δε μου χαλούσες το χατήρι. Γυρνούσαμε συχνά στις ταβέρνες. Μάθαινα να χαίρομαι τη ζαλάδα σου, το μεθυσμένο γέλιο, το γλαρωμένο βλέμμα όταν ήταν περασμένη η ώρα. Σου τραγουδούσα ρεμπέτικα, χαιρόδουν σαν παιδί, ήταν καινούργια εμπειρία για μένα. Ήμουν προστατευτική, κι ίσως σε πείραζε. Όμως, έλεγα, οι γυναίκες είναι το μέλλον του κόσμου. Ευθουσιασμός σχεδόν νεοφώτιστου, όμως δεν ήμουν νεοφώτιστη. Υποψιάζομαι πως μες τη γενική ερημιά, αισθάνθηκα την ψευδαίσθηση της ετερόφυλης συντροφικότητας και μέτρησα την αξία της γυναικείας, όμως δεν είναι απλώς έτσι. Ήταν αρχή της ουσιαστικής -για μένα- σχέσης με γυναίκες κι είχα τη χαρά ενός μικρού. Και μάλλωνα με το φίλο μου που ήξερε πως οι γυναίκες τρώγονται μεταξύ τους και ζήλευε την παρέα μας. Αυτός είχε τους φίλους του, είχε μάθει από μικρός να είναι με αγόρια, θεωρούσε φυσική την παρέα τους και τον αλληλοσεβασμό, όπως έτρωγε ψωμί κι έπαιζε μπάλα, τόσο απλό ήταν. Και δεν το πίστευε πως είμαστε αυτάρκες, κι έβγαζε όλο το μισογυνισμό του όταν μου έλεγε πως θα τα φτιάξει μαζί σου και να μην έχω πρόβλημα αφού είμαστε φίλες κι όλα τα μοιραζόμαστε.

Με πείραζε από κακία, χωρίς ακριβώς να το καταλαβαίνει. Κι εγώ

θύμωνα που προσπαθούσε να μου δημιουργήσει πρόβλημα, θύμωνα γιατί δε θεωρούσε αρκετά σοβαρή τη φιλία μας ώστε να τη σέβεται. Όμως δεν του ζητούσα χάρη, ήθελα αυτό να είναι γεγονός, να μη βρίσκει πατήματα να κατακρίνει. Ουτοπία, όμως η ουτοπία δεν είναι δίπλα μας;

Μετά -θυμάσαι- ερωτεύτηκες! Κάθε δευτερόλεπτο έβγαζες την έντασή σου, συνέχεια μιλούσες για κείνον. Η εξέλιξη της φιλίας μας άρχισε να σκοντάφτει, ήταν βασικά και μόνον εκείνος. Συνέχεια γυρνούσαμε πιο πίσω. Στην εκδρομή που πήγαμε -απόφαση της στιγμής, καλή στιγμή- εκτός από λίγες στιγμές που είχες χαλαρώσει, τις άλλες ήσουν ένα ατέλειωτο παράπονο για κείνον που σου έλειπε, για κείνον που σε ταλαιπωρούσε, που δεν σου δινε τη σημασία που ήθελες. Ήμουν ένα εξομολογητήριο κι ακόμα δεν είχα κουραστεί, προσπαθούσα να

σε διασκεδάσω, να νιώσεις καλά που είμαστε εκδρομή μαζί, μόνες μας. Προσπαθούσα να σου θυμίσω πως κι αυτό είναι πολύ σοβαρό, το πιο σοβαρό για μένα εκείνο τον καιρό και πρέπει να το εκτιμήσουμε. Πέρασαμε λίγες -ελαχίστες- μέρες μέσα στη γκρίνια και στα παράπονά σου, συνέχεια ένοιωθες την έλλειψή του. Ακόμα δεν είχα κουραστεί, σε ρώτησα αν θες να γυρίσουμε πίσω να τον βρεις και το προτιμούσες. Δεν είχε νόημα άλλο πια, το φάντασμά του ήταν συνέχεια ανάμεσά μας.

Γυρίσαμε πίσω, κι όλα συνέχισαν όπως τον τελευταίο καιρό. Μετά γίνετε πια δυο, κι από τότε χαθήκαμε. Προβλήματα! Ποιος είπε πως δεν είχα απ' αυτά. Όμως μωρό μου, ποτέ δεν εκτιμήσαμε σωστά την αξία της παρέας μεταξύ μας. Παρέας, που δεν εξαρτάται από κανέναν πούστη.

Ερχόσουν να με δεις, όταν ήξερα κάποιον τύπο που σ' ενδιέφερε. Και

μ' έβαζες να κάνω προσκλήσεις για ποτό, να περνάμε βράδυα και βράδυα, να βοηθώ την κουβέντα (αισθανόσουν πως είχα δυνατότητα) για να περνάς ώρες χαρισμένες στον ερωτισμό. Θυσιδάστηκα πολλές φορές στο βωμό αυτού του κυρίου, ακόμα και εις βάρος μου. Όμως μου τέλειωσε. Αδιαφορώ πια ποιους ξέρω και ποιοι σ' ενδιαφέρουν. Βλέπω ότι εγώ, σκέτη, δεν σ' ενδιαφέρω. Δεν σε νοιάζει. Μού' πες πολλές φορές: "Θα' ρθω να σε βρω, να γυρίσουμε ένα βράδυ, να κάνουμε τρέλλες, να κάνουμε καμάκι". Όμως κουκλίτσα μου, δε γίνεται πια. Μ' έπιασε το παράπονο, να πάει στο διάολο η κοινωνικότητά μου, αν θες, δέξου εμένα και τις συνήθειές μου, παράτα πια την αίσθηση που σου δίνουν τ' αγόρια που ξέρω.

Κυρίαρχος ερωτισμός! Κυρίαρχη αντροκρατία! Ακόμα στα ίδια χάλια γυρνάμε. Χαθήκαμε. Ποτέ πια δεν βγήκαμε μαζί. Ίσως -τώρα πια- αν βγαίναμε να μη ξέραμε τι να κουβεντιάσουμε, δεν θα υπήρχε ερωτική απογοήτευση στη μέση.

Γι' αυτό σου λέω. Τίποτα δεν είναι αυτονόητο. Είναι τόσο σπάνια η συντροφικότητα ανάμεσα στις γυναίκες, που όλα δείχνουν πως είμαστε ακόμα στο ξεκίνημα. Τόσα χρόνια μετά. Προσπαθώ να σου κλείσω το μάτι την ώρα που μαλώνουμε στη συγκέντρωση, προσπαθώ να μη με πειράζει που η φωνή σου είναι τσιριχτή, που φέρεσαι τόσο διαφορετικά από μένα, τη σοβαρή ηθοποιό στους χώρους που γυρνάω.

Προσπαθώ να μην έχω παράπονο όμως δεν μπορώ να δεχτώ την έλλειψη κάθε προσπάθειας σ' αυτή την κατεύθυνση που θεωρώ τόσο σοβαρή: στην απόκτηση συντροφικότητας μεταξύ μας.

Και προσπαθώ να μη θυμώνω όταν λες πως όλα αυτά είναι κεκτημένα επειδή κάποια στιγμή αποφασίσαμε πως είναι σωστά.

Κοίτα, πάντα σ' αγαπάω, κι είμαι κάθε στιγμή πρόθυμη για τη συνέχεια.

Ψέγματα, όχι για τη συνέχεια, για μια καινούργια αρχή. Συντροφιά, φιλία, όχι πασαλείμματα.

Κι εμείς κι οι άντρες ρόλους παίζουμε σ' αυτό το αέναο θέατρο, γνωστά αυτά, όμως στην προσπάθεια να ξεφύγουμε και ν' απαλλαγούμε, φτιάχνει ο καθένας τη δική του κλίμακα αξιών.

Ο αλληλοσεβασμός, η υπευθυνότητα, η εχεμύθεια, μπορεί να θεωρούνται στοιχεία παλληκαριάς, κι η παλληκαριά είναι ιδίον του αντρικού ρόλου, αυτό δε σημαίνει πως γι' αυτό είναι κακή.

Είναι τόσο δύσκολη υπόθεση οι ανθρώπινες σχέσεις. Τόση επαγρύπνηση, οξυδέρκεια, κόπος, προσοχή, ώσπου να γίνει στοιχείο της προσωπικότητας η αντιαυταρχικότητα, ο σεβασμός, η αγάπη, το τρυφερό χαμόγελο. Έχουμε τόσα κοινά οι γυναίκες μεταξύ μας, ας δούμε αυτά πρώτα κι ύστερα τις διαφορές μας. Μην αφήνουμε πια να αναπτύσσονται τόσο εξουσιαστικές σχέσεις μεταξύ μας. Αυτή η εξουσία, ποιος είπε πως δεν έχει σχέση με τις γυναίκες. Ποιος είπε πως όταν

την ασκούν γυναίκες είναι λιγότερο εξουσία. Όχι. Δεν θα βγάξει η κάθε μία την απωθημένη καταπίεση απ' τον αντρικό κόσμο μεταξύ μας. Δεν είναι εκτόνωση η άσκηση εξουσίας, είναι στάση ζωής, καθορίζει συνολικά αυτόν ή αυτήν που την ασκεί. Όχι επανά-
παυση επειδή κάποιες χειρίζονται σω-
στά (δηλαδή με καθωσπρέπει αντρικό λόγο) την ορολογία ενός κόσμου που μας είναι ξένος, την εξιστόρηση μιας ιστορίας που δεν γράψαμε κι εμείς, μια και η σιωπή δεν γράφει ιστορία. Μην αφήνουμε τον μετανάστη σε μας αντρικό λόγο να γίνεται ο μόνος λό-
γος μας. Όσο μας παρασύρει ο ακτι-
βισμός κι οι σχέσεις μας φαντάζουν απλές σαν να πίνεις ένα ποτήρι νερό, θα΄μαστε συνέχεια στο ξεκίνημα.

Μπορεί να νομίσεις ότι μιλάω μόνο για σένα, όμως όχι. Για όλες μας λέω. Συμβαίνει τόσο συχνά να είμαστε η προσωποποίηση της παραίτη-
σης. Τόσο συχνά να μας ενδιαφέρει πάνω απ' όλα η καταξίωση στην αντρι-
κή συντροφιά, η αίσθηση της προστα-
σίας. Τόσο συχνά που τρομάζει κα-
νείς, και καταλαβαίνει πόσο βαθιές είναι οι ρίζες της ανυπόληψης μεταξύ μας. Πόσο πολύ είμαστε μια αποικία

από ψεύτικες ανάγκες, που έχουν την ιδιομορφία να στρέφονται εναντίον μας.

Δεν μπορώ πια την παραίτηση. Ούτε τα μπαλώματα στις τρύπες. Θέλω να φύγουν οι τρύπες, να χαρούμε μα-
ζί, με τρόπο απλό και καθαρό, σαν τα παιδιά.

Τότε θα δεις πόσο καλά προχω-
ράει αυτό που λες κίνημα. Τότε θα
δούμε πόσο ξαφνικά θα βρούμε περισ-
σότερη γαλήνη στις σχέσεις μας με
τους άντρες (γιατί η συντροφικότητα
συνεπάγεται ισορροπία κι η ισορροπία
τη γαλήνη). Όταν θα είναι γεγονός ο
σεβασμός του καθένα στην φιλία
μας. Και δεν θα μπορεί να κάνει αλ-
λιώς γιατί υπάρχει τόσο διαλεκτική
σχέση ανάμεσα σ' αυτό και την αλλα-
γή πάνω στους ρόλους των φύλλων,
στην απελευθέρωση του άντρα σε συ-
νάρτηση με τη γυναικεία απελευθέρω-
ση.

Όταν θα λέω στον καθένα που
μας κολλάει που βλέπει γυναίκες μό-
νες τους:

"Στρίβε, είμαι με τη φίλη μου".

γυναικεία κίνηση

Μπορείτε να φανταστείτε ένα κόσμο όπου μια γυναίκα θα διηγείται μια ιστορία με το σώμα της, θα κλαίει χωρίς να φοβάται ότι θα μουντζουρωθεί από τη μάσκα, θα τρέχει χωρίς τον κίνδυνο να σωριαστεί πάνω στα βελονοειδή της τακούνια; ένα κόσμο μέσα στον οποίο οι γυναίκες θα κινούνται άνετα, όμορφα, πλούσια;

Για την πληρότητα του ανθρώπινου λόγου η ομιλία ζητά να εμπλουτιστεί με τις γκριμάτσες, χειρονομίες, κινήσεις του σώματος, που ως συστήματα επικοινωνίας την συνοδεύουν και την χρωματίζουν.

Οι ιδιαίτερες κινήσεις του καθένα χτίζουν το προσωπικό ύφος και χαρακτηρίζουν την έκφρασή του.

Η μόδα ως σημαντικός παράγοντας παρεμβαίνει στη διαμόρφωση των μοντέλων που ορίζουν την κίνηση. Τα πρότυπα γεννιούνται μέσα από τα κεφάλια και τα κεφάλαια των αντρών, παραγνωρίζουν τις γυναικείες ανάγκες, τις περιορίζουν, τις διαστρεβλώνουν. Η μόδα απλώνεται παντού, ξεπερνά τα σύνορα της τάξης, της πόλης, της επαρχίας.

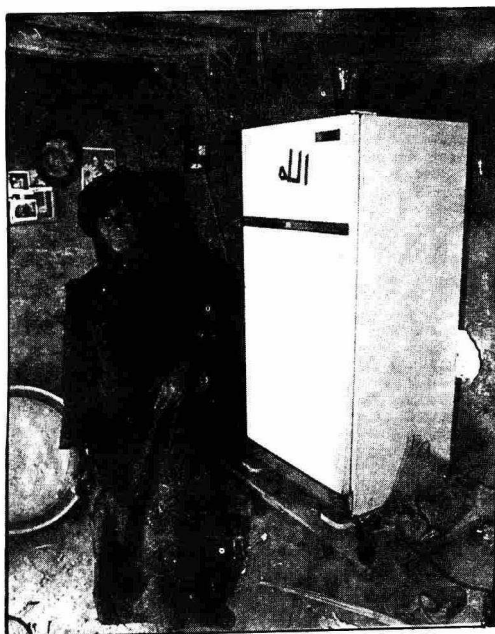
Οι γυναίκες κινούνται με τα ακριβά τους καλσόν, τα μακρυνά τους νύχια, συγκρατημένες, ανόρεχτες μέσα στα ασφυκτικά τους ρούχα, βιάζοντας την έκφρασή τους, επιτηδεύοντας τις κινήσεις τους. Οι άντρες περισσότερο ελεύθεροι κινητικά, λειτουργούν κυριαρχικά στο χώρο, με πλούσιες χειρονομίες που είναι επιτρεπτές μέσα σε ρούχα κατασκευασμένα για την εκτέλεση των "δικών" τους αναγκών.

Ο τύπος της γυναίκας που προβάλλεται και καταξιώνεται φέρει στατικές αρετές. Τα προτερήματα μιας γυναίκας είναι η φιλαρέσκεια, η σεμνότητα, η "ονειρική" και ανώδυνη παρουσία. Όταν όμως οι γυναίκες βρίσκονται μεταξύ τους, αποδεσμεύονται από το άγχος να είναι αρεστές στους άντρες, έτσι δεν επιτηδεύουν περιοριστικά τις κινήσεις τους, γελούν και μιλούν δυνατά, αδιαφορούν για την κομψότητα της εμφάνισής τους. Ωστόσο τα πρότυπα εξακολουθούν να βαραίνουν αποδυναμώνοντας την ικανότητα έκφρασής τους, ακόμα και τότε.

Η απομάκρυνση τιμωρείται. Όσο οι γυναίκες αποκλίνουν από τα πρότυπα μειώνεται η γενικά παραδεκτή αξία της θηλυκότητάς τους, καταδικάζονται στη μοναξιά και στο περιθώριο.

Ομάδα Φιλοσοφικής

πλανη

Σήμερα πήρα ψυγείο.

Σε λίγο καιρό, αφού ξωφλήσω τα χρέη μου, θα μπορέσω ν' αγοράσω και πλυντήριο. Μου είναι πολύ απαραίτητο...

Έτσι σιγά, σιγά "εξοπλίζω" το σπίτι μου.

Αισθάνομαι πολύ ευτυχισμένη όταν απαριθμώ όλα εκείνα τα αντικείμενα που έχω. Την τηλεόρασή μου, το μαγνητόφωνό μου, τη φωτογραφική μηχανή μου, την ηλεκτρική μου σόμπα. Όταν κάθομαι μόνη στο σπίτι, πολλές φορές με πιάνει ένα γλυκό συναίσθημα. Αυτά είναι τα πράγματά μου... Ο χώρος μου... Τ' αγαπημένα μου βιβλία... Τα χιλιάδες μικροαντικείμενα που σου χαρίζουν ή μαζεύεις κατά καιρούς... βαλίτσες... βαλιτσάκια...

Όλα εκείνα τα σκεύη, που κατά ένα περίεργο τρόπο, σου δίνουν μια αυτάρκεια,... λες και η αυτάρκεια εξαρτιέται από τα σκεύη.

Όμως ... μου αρέσει η ώρα, που γυρνώντας το βράδυ στο σπίτι, ανοίγεις το ψυγείο, ετοιμάζεις το φαγητό σου, και κάθεσαι μπροστά στην τηλεόραση...

Και μου χρειάζονται ακόμα πολλά.

Ένα γραφείο, μια κουζίνα...

Όλα εκείνα τα πράγματα, που μαζεύεις, μαζεύεις, σαν να προσπαθείς έτσι, να συνθέσεις μια ζωή ... να συνθέσεις μια ζωή ...

Και τότε ακινητοποιούμαι. Με παρασέρνει ένα ρεύμα εγκατάλειψης και παραιτήσης.

Σαν μια εικόνα του εαυτού μου, που πλανάται στο σπίτι, αγγίζοντας όλα αυτά ευτυχισμένη...

.

Σήμερα πήρα ψυγείο.

Μόλις ξωφλήσω τα χρέη μου θα αγοράσω και πλυντήριο. Μου είναι πολύ απαραίτητο....

βιβλιοπωλειο

γυναικων

αθηνas

Διευκρίνιση: Το κείμενο αυτό γράφτηκε μόνο από ένα μέρος της νεοσύστατης ομάδας βιβλιοπωλείου των γυναικών. Επίσης αυτό το μέλος τυχαίνει και να είναι η μιά από το ντουέτο που ξεκίνησε και κράτησε επί ενάμιση χρόνο το βιβλιοπωλείο. Γι αυτό το λόγο ίσως το κείμενο να μην καλύψει απόλυτα και τις υπόλοιπες της ομάδας. Αλλά δυστυχώς το περιοδικό ήταν "επί του πιεστηρίου" και δεν προλαβαίναμε να γράψουμε ένα κοινό άρθρο. Γι αυτό λοιπόν αρκεστείτε σε αυτό σαν πρώτη δόση!

Το βιβλιοπωλείο ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Οκτώβρη του 83. Στόχος μας ήταν να συγκεντρώσουμε κατ αρχάς όλα τα θεωρητικά βιβλία για το γυναικείο, ελληνικά και ξένα, όπως επίσης και τις γυναίκες λογοτέχνισσες, είτε ελληνίδες είτε ξένες, που τα έργα τους έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά. Θέλαμε δηλαδή να διαμορφώσουμε ένα χώρο όπου να συγκεντρώσουμε ένα χώρο όπου να συγκεντρώσουμε το γυναικείο γραπτό λόγο. Δεν θέλαμε όμως να μείνουμε απλώς στη συγκέντρωση

και διάθεση αυτού του υλικού. Αλλά προσπαθήσαμε, ίσως όχι όσο θάπρεπε, να γίνει αυτός ο ίδιος ο χώρος του βιβλιοπωλείου, κέντρο δημιουργίας. Έτσι ξεκίνησε και το αρχείο, που τα θέματα του απλώνονται σε όλες σχεδόν τις εκφράσεις και τα θέματα γύρω από τη γυναίκα (τέχνη, συνδικαλισμός, πολιτική, έκτρωση, βία, βιασμός). Επίσης κατά καιρούς υπήρξε και κέντρο δημιουργίας και άλλων γυναικείων ομάδων, δυστυχώς όμως βραχύβιων.

Οι περισσότερες γυναίκες που πέραναν από κει, ένοιωθαν το χώρο δικό τους, αλλά δεν είχαν, όπως φάνηκε τα περιθώρια να δουλέψουν σ' αυτό και να ενσωματωθούν στις λειτουργίες του.

Επίσης θα πρέπει να σημειώσω ότι η προσέλευση των γυναικών του αυτόνομου, γυναικείου χώρου ήταν μάλλον μικρή έως αποκαρδιωτική (υπάρχει βλέπετε και ο ανταγωνισμός με το χνάρι και την Πρωτοπορία). Εξαίρεση αποτέλεσαν οι νεώτερες που πραγματικά βοήθησαν να σταθεί στα πόδια του.

Πέρα όμως από τις γυναίκες του αυτόνομου γυναικείου χώρου, οι νεαρότερες και συχνά ανυποψίαστες για το θέμα κοπέλλες, ήταν αυτές που ενδιαφέρονταν εντονότερα και πέραναν συχνότερα.

Κάποια στιγμή όμως κουρασθήκαμε, και σωματικά αλλά και γιατί αισθανόμασταν μόνες μας σε ένα "κίνημα" που περνάει μεγάλη ύφεση. Έτσι λοιπόν αναρωτηθήκαμε αν θα πρέπει μόνες μας να εξακολουθήσουμε να κρατάμε ένα χώρο εν ενεργεία με την προοπτική μιας απώτερης δεύτερης άνθισης, πληρώνοντας σαν αντίτιμο την σωματική και ψυχική μας εξασθένηση.

Η πρώτη μαύρη σκέψη που μας πέρασε από το μυαλό ήταν να το κλείσουμε και να πάμε διακοπές. Όταν το ξανασκεφτήκαμε όμως είδαμε ότι θα μας ήταν δύσκολο να κάναμε κάτι τέτοιο "ελαφρά τη καρδία".

Έτσι αποφασίσαμε να διαδώσουμε τις προθέσεις μας, με την ελπίδα ότι κάποιες θα ευαισθητοποιηθούν και θα κινητοποιηθούν. Και ως εκ θαύματος η ενέργεια αυτή έφερε αποτελέσματα. Δημιουργήθηκε μια ομάδα από δώδεκα άτομα, αρχικό πυρήνα, που ανέλαβε να λειτουργεί το βιβλιοπωλείο (που είναι πλέον και γενικό βιβλιοπωλείο), αλλά και να δημιουργήσει ένα στέκι με καφέ, χυμούς κλπ.

Τώρα πιά κάνουμε σχέδια για το εγγύς αλλά και το απώτερο μέλλον. Κατ' αρχήν να τελειοποιήσουμε το αρχείο μας. Έχουμε ήδη αρχίσει τις μεταφράσεις και ελπίζουμε σύντομα να έχουμε

Εκδόσει τα πρώτα φυλλάδια μας. Ο τρίτος στόχος μας θα σας φανεί μάλλον φιλόδοξος. Ψάχνουμε να βρούμε ένα καταπληκτικό (!) βιβλίο, μάλλον ξένο για να το εκδόσουμε! Αλήθεια το λέμε.

Απ' ότι μπορείτε να καταλάβετε έχουμε ξεκινήσει με πολύ κέφι που ελπίζουμε να μην μας εγκαταλείψει.

Εδώ θα πρέπει να σημειώσω ότι λειτουργούμε συλλεκτικά, δηλαδή δουλεύουμε όλες, έχοντας κάνει ένα χοντρικό καταμερισμό εργασιών με βάση τις δουλειές του βιβλιοπωλείου και του στεκιού.

Τέλος θα θέλαμε να σας ανακοινώσουμε ότι λειτουργούμε και σαν γυναικεία ομάδα, και όχι μόνο σαν ένα σύνολο

γυναικών που απλά έχουν αναλάβει τη λειτουργία του χώρου του βιβλιοπωλείου. Είμαι μάλλον σίγουρη ότι θα βρούμε μία λίγο πολύ κοινή θεωρητική γραμμή, μιας και όλες έχουμε δουλέψει παλιότερα σε αυτόνομες γυναικείες ομάδες, αλλά έχουμε και περίπου ίδιες απόψεις για το γυναικείο. Μετά το τέλος των επεργονικών χειρωνακτικών εργασιών που πρέπει να γίνουν, σκεφτόμαστε να ασχοληθούμε, περισσότερο πλέον, με θεωρητικά ζητήματα και να γνωστοποιήσουμε ευρύτερα τις απόψεις μας. Θα επανέλθουμε δηλαδή δρυσύτερες, στο εγγύς μέλλον.

Μια όμως και μου δίνεται η ευκαιρία, θα ήθελα πραγματικά να ευχαριστήσω αυτές τις κοπελιές που κατ' αρχήν

μου τόνωσαν το ηθικό, δίνοντάς μου την ευκαιρία να βρεθώ και να δουλέψω μαζί τους, νοιώθοντας πάλι τη σημασία και την ομορφιά της γυναικείας συλλογικότητας. Και επιπλέον επειδή πέτυχαν να μη κλείσει το βιβλιοπωλείο, πράμα που όπως το σκέφτομαι τώρα, με πόναγε πολύ.

Με πολύ αγάπη και βαθιά εκτίμηση
χαρισμένο

στην Άννα (πρώην μοναδική μου συνεταίρο), την Τασία, την άλλη, την Αννούλα, την Τέτη την Φαίη, τη Νανά, τη Μαρίνα την Μιαλένα, την Λένη, και σι δυό Δήμητρες καθώς και στη Γιούλα (την καταπληκτικότερη ηλεκτρολόγο)

Μυρτώ

γυναίκες στο Α.Π.Θ.

Η ομάδα γυναικών σπουδών του ΑΠΘ αποτελεί συνέχεια της επιτροπής για τη μελέτη γυναικών θεμάτων που είχε αναγνωριστεί το 1983 από τη γενική συνέλευση του Νομικού Τμήματος της ΝΟΕ. Με τη σημερινή της μορφή η ομάδα μας άρχισε να λειτουργεί από τον Σεπτέμβριο του 1983. Οι δραστηριότητές μας συμπεριλαμβάνουν μια διήμερη συνάντηση εργασίας τον περασμένο Ιούνιο στην οποία συμμετείχαν πάνω από 45 γυναίκες με στόχο τη διερεύνηση του ερωτήματος τι σημαίνει γυναικείος προβληματισμός στο Πανεπιστήμιο.

Η κατά φύλα κοινωνική ανισότητα αντικατοπτρίζεται στη δομή και τη λειτουργία του Πανεπιστημίου που συμβάλλει έτσι άμεσα και έμμεσα στη διαίωξη της γυναι-

κείας καταπίεσης. Οι γυναίκες καθηγήτριες στις ανώτερες βαθμίδες του ΑΠΘ αποτελούν ένα πολύ μικρό ποσοστό, ειδικότερα στην Α΄ βαθμίδα μόλις το 3% των αντρών. Μικρός είναι και ο αριθμός των φοιτητριών σε σχολές που προετοιμάζουν για "αντρικά" επαγγέλματα, π.χ. στις σχολές ναυπηγών, ηλεκτρολόγων - μηχανολόγων κλπ.

Η κατάσταση αυτή δημιουργεί ορισμένες απορίες: Η κυρίαρχη αυτή θέση των αντρών στην έρευνα και στη διδασκαλία δεν έπαιξε κανένα ρόλο στη διαμόρφωση της επιστήμης, στον προσδιορισμό της αντικειμενικότητας καθώς και στην οριοθέτηση εκείνων των ανθρώπινων πτυχών και προβλημάτων που είναι άξια επιστημονικής ανάλυσης; Μήπως η επιστη-

μονική εδραιώνεται σε μια αντίληψη που θεωρείται κοινωνικά αυτονόητα και φυσική, στην εξίσωση άνθρωπος - άντρας, διαμορφωτής της ιστορίας και της επιστημονικής γνώσης;

Γυναικείος προβληματισμός σημαίνει μια κριτική στάση απέναντι σε απόψεις που επικρατούν για το τι αποτελεί επιστημονικό πρόβλημα και θέμα προς μελέτη. Μια κριτική στάση απέναντι σε αναλύσεις ιστορικών-κοινωνικών φαινομένων σημαίνει να εξετάσουμε σε ποιό βαθμό τέτοιες μελέτες παίρνουν τις γυναίκες υπόψη. Γυναικείος προβληματισμός σημαίνει μια αναθεώρηση του τι βλέπει κανείς στην επιστήμη και πως το βλέπει. Η αναθεώρηση προϋποθέτει καινούρια θεωρητικά και μεθοδολογικά ερωτήματα, καινούριες αξίες και προτεραιότητες. Προϋποθέτει όμως και κάτι άλλο: φαντασία και προσπάθεια για τη δημιουργία συνθηκών και τρόπων έρευνας που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των γυναικών μέσα και έξω από το παν/μιο, που αντλούν από την εμπειρία του γυναικείου κινήματος και συμβάλλουν στις κατακτήσεις του.

Εμείς οι γυναίκες επιστήμονες συγκροτήσαμε την ομάδα γυναικών σπουδών του ΑΠΘ για να προωθήσουμε τον γυναικείο προβληματισμό στο παν/μιο.

Είναι φοβερά δύσκολο να παρουσιάσεις συγκροτημένα την προσωπική σου άποψη, όταν αυτή ούτε συγκεκριμένη είναι, ούτε απολύτως προσωπική είναι.

Παράλληλα ομολογώ και την αδυναμία μου, του να χαρακτηρίσω αυτό το κείμενο είναι βιωματικό πολιτικό ή ένα κακό συνούλευμα;

Αποποιούμαι λοιπόν αυτής της ευθύνης και παράχωρώ το δικαίωμα στους ιθύνοντες του χώρου μας να το στιγματίσουν.

Πιο συγκεκριμένα.

Η φιλοδοξία αυτού του κειμένου είναι να **κοινοποιήσει** μια κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στο σπίτι των γυναικών ένα χώρο που ακόμα θέλει να αυτοπαρουσιάζεται ως αυτόνομος και στη συνέχεια να **καταγγείλει** την απαράδεκτη πόλωση που έχει δημιουργηθεί

Όσο αφορά για τη πόλωση.

Η πόλωση να μεν υποδηλώνει την γενικότερη κατάσταση ενός χώρου, δηλαδή την κρίση του, αλλά θα ήταν εμφανώς λάθος τακτική, όλος ο προβληματισμός μας να περιοριστεί σ' αυτό και μόνο το φαινόμενο.

Γιατί για μένα η πόλωση αποτελεί απόρροια μιας ήδη αδιέξοδης κατάστασης, και όχι η κύρια αιτία που επέφερε το αδιέξοδο. Επομένως το ψάξιμο πρέπει να στραφεί στις πραγματικές αιτίες.

Δεν πρόκειται βέβαια τώρα να αναλύουν τις πραγματικές αιτίες κάτω απ' τις οποίες έφτασε το σπίτι των γυναικών σ' αυτή την κατάσταση, γιατί κάτι τέτοιο θα ξέφευγε απ' την προβληματική του που είναι:

Σε μια *tefacto* κατάσταση πραγμάτων δηλ. πόλωσης-καχυποψίας και πολιτικής επιθετικότητας από δύο τάσεις αντίθετες και εξίσου εμπαθείς,

το ερώτημα είναι. Πως τα άτομα που δεν εντάσσονται σε καμιά τάση θα διασφαλίσουν την αυτονομία τους; (εννοείται παραμένοντας σ' αυτό το χώρο). Θα εξακολουθήσουν να υπομένουν παθητικά την κατάσταση κρατώντας "σιγή ιχθύος"; ΟΧΙ! απ' τη στιγμή μάλιστα που με την σιωπή σου δίνεις την λαβή στον εκάστοτε μάλα να σε καπελώσει. Κι όποιος ισχυριστεί το αντίθετο ψεύδεται κι αν πάλι πλασάρει το τσιτάτο ότι "η σιωπή αποτελεί πολιτική πράξη" είναι καθαρή αναισχυντία.

Κι ένα άλλο σύνθημα επιχείρημα που γενικώς ακούγεται είναι ότι λείπει απ' τα άτομα αυτά η άποψη. Επομένως πρόκειται για απολίτιστα άτομα

και σαν τέτοια πρέπει να αντιμετωπίζονται και *de jure* επέρχεται η περιθριοποίηση τους. Τι ρατσισμός (και δη μεταξύ γυναικών).

Σε κάτι τέτοιες όμως ωξυμμένες στιγμές ενός πολιτικού χώρου είναι τουλάχιστο απλοϊκό και βλακώδες να πέφτει τόση λασπολογία και ανάθεμα, γιατί μια τέτοια στάση δεν ξεμπλοκάρει την κατάσταση απεναντίας την εντείνει. Άλλωστε η λασπολογία απ' ότι ξέρω δεν αποτελεί πολιτικό επιχείρημα.

Να και το τραγελαφικό της υπόθεσης εκεί που σταματάει ο βαρβάτος πολιτικός λόγος αρχίζει ο άκρατος συναισθηματισμός ηνριακού επιπέδου.

Κι εγώ τότε με σφιγμένο στομάχι και δεν υπερβάλλω καθόλου - τολμώ να πω μέσα στη μέθη της παραφροσύνης τους ψυχραιμία κορίτσια και λίγη σοβαρότης.

Το πρόβλημα αυτού του χώρου είναι καθαρά πολιτικό. Για να αντιμετωπίσεις μια κατάσταση ένα πολιτικό χώρο υπό διάλυση δεν αρκεί (και εδώ μπαίνει ο κούφιος συναισθηματισμός) να κλαις και να λες τι θα απογίνουμε χωρίς σπίτι γυναικών.

Αλλά επιβάλλεται, - σαν πρώτη φάση να δούμε τους λόγους που φτάσαμε στο χείλος του γκρεμού και η καθεμιά χωριστά να αναλάβει τις ευθύνες της.

-δεύτερο να προσδιορίσουμε επιτέλους ποιές είναι οι ανάγκες μας και προπάντων ποιές οι δυνατότητές μας και βάσει αυτού του άξονα να ανοίξουμε ένα κύκλο συζητήσεων.

- και τέλος - αν θέλουμε πια να μην ακροβατούμε - να μπορούμε στο στάδιο της πρακτικής διαδικασίας που η επιτυχία της θα εφασφαλιστεί απ' το αν η τριβή μας με την καθημερινότητα κινεί-

ται σε πραγματικά πλαίσια

Και τελειώνω μ' ένα αισιόδοξο.

Ο μύθος του "από μηχανής θεού" που ως "εκ μαγείας" επιλύει τα προβλήματα στη ανθρωπότητα από μας τις φεμινίστριες έχει ξεπεραστεί.

Η κάθαρση μας θα επέλθει αποκλειστικά και μόνο απ' τη δική μας συμβολή με μόνη προϋπόθεση την ενότητά μας.

Κουράστηκα να φοβάμαι, να σφίγγομαι
Από πιτσιρίκια ακόμα
Η μόνη άμυνα
Πως να ζήσω με άμυνα μόνο;
Μια ζωή στο κουβάρι
Στην αρχή είναι ζεστά
Μετά ασφυκτιάς....
Τώρα που βρήκα την άκρη
Μπορώ να ονειρεύομαι
Τη μέρα εκείνη
Να περπατάμε στους δρόμους
Χωρίς κόμπους στ' αχτένιστα μαλλιά
μας
Όταν τα δόντια θα μπήγουνται
Στο κόκκινο απαγορευμένο μήλο

"Ισοτιμία" φαλλοκρατική κοινωνία σημαίνει πάντα αφομοίωση στις αξίες της φαλλοκρατίας. Κι αυτές, δεν καταστρέφουν μόνο τη γυναίκα αλλά και τον άντρα, επειδή η φαλλοκρατία δεν είναι μόνο **"δικτατορία"** πάνω στη γυναίκα και το παιδί. Είναι και η ιδεολογία ενός εκμεταλλευτικού συστήματος παραγωγής, που βλάπτει όλους τους συμμετόχους: όχι μόνο τους καταπιεσμένους αλλά και τους καταπιεστές, όχι μόνο τους εκμεταλλευόμενους αλλά και τους εκμεταλλευτές.

Ernest Bornemaun

Η αντίληψη της γυναίκας ως πλάσμα δεύτερης τάξης, έχει μπει τόσο βαθιά στο νου, ώστε οι λίγες γυναίκες που καταλαβαίνουν ότι αυτό είναι λάθος, θεωρούνται από τις άλλες απογοητευμένα πλάσματα που χρειάζονται μόνο τον κατάλληλο άντρα για να γίνουν πάλι κανονικές.

Ernest Bornemaun

